

PENYATA JAWATANKUASA KIRA – KIRA WANG NEGARA (PAC) DR. 22 TAHUN 2025

**PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK
(EMU) SECARA PAJAKAN DI BAWAH
KEMENTERIAN PENGANGKUTAN
MALAYSIA, PERBADANAN ASET
KERETA API DAN KERETAPI TANAH
MELAYU BERHAD**

**AHLI-AHLI JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC)
PARLIMEN KE 15**

1. YB Datuk Wira Mas Ermieyati Samsudin [Masjid Tanah] - Pengerusi
2. YB Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh] - Naib Pengerusi
3. YB Tuan Syahredzan Johan [Bangi]
4. YB Puan Vivian Wong Shir Yee [Sandakan]
5. YB Dato' Adnan Abu Hassan [Kuala Pilah]
6. YB Dato' Mohd Isam Mohd Isa [Tampin]
7. YB Tuan Sim Tze Tzin [Bayan Baru]
8. YB Tuan Ir. Ts. Zahir Hassan [Wangsa Maju]
9. YB Dato Dr. Richard Rapu @ Aman Anak Begri [Betong]
10. YB Tuan Haji Azli Yusof [Shah Alam]
11. YB Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman Ku Ismail [Kubang Pasu]
12. YB Tuan Ahmad Tarmizi Sulaiman [Sik]
13. YB Datuk Ali Anak Biju [Saratok]
14. YB Dr. Hajah Halimah Ali [Kapar]
15. YBrs. Dr. Nizam Mydin bin Bacha Mydin - Setiausaha PAC /
Setiausaha Dewan Rakyat

**WAKIL TETAP KERAJAAN DALAM PAC
(EX-OFFICIO PAC PARLIMEN)**

1. Jabatan Peguam Negara (AGC)
2. Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA)
3. Kementerian Kewangan Malaysia (MOF)
4. Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM)
5. Jabatan Audit Negara (JAN)
6. Kementerian Ekonomi
7. Jabatan Akauntan Negara Malaysia (JANM)

KANDUNGAN

PERKARA	MUKA SURAT
GLOSARI	
INFOGRAFIK	
1. PENDAHULUAN	1
2. OBJEKTIF PROSIDING	4
3. SKOP DAN METODOLOGI	5
4. LATAR BELAKANG	6
5. KETERANGAN SAKSI	8
5.1 Keterangan KSU MOT	8
5.2 Keterangan Ketua Pegawai Eksekutif, RAC	12
5.3 Keterangan Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB	13
6. PENEMUAN PAC PARLIMEN	14
6.1 Mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 Ogos 2024	14
6.2 Model Perniagaan	17
6.3 CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd.	20
6.3.1 Pemilihan Secara Pajakan Melalui CRRC	22
6.3.2 Prestasi CRRC	23
6.4 <i>Local Content Requirement</i> (LCR)	27
6.5 Penetapan Penggunaan Nilai Mata Wang	28
6.5.1 Kaedah Pembayaran	29
6.6 Tempoh Pajakan	31
6.7 Status Aset Selepas Tamat Tempoh Pajakan	33
6.8 Peranan UKAS	34
6.9 Tempoh Usia Tren	35
6.10 Penyelenggaraan Di Bawah Perolehan Secara Pajakan	39
6.11 Pemulihan / Penyelenggaraan Tren Sedia Ada	44
6.12 Keperluan Dana Tambahan	46
6.13 Pelan Transformasi KTMB	47
7. RUMUSAN PAC PARLIMEN	49
8. SYOR PAC PARLIMEN	50
GAMBAR PROSIDING	-
AGENDA MESYUARAT	-
LAPORAN PROSIDING (HANSARD)	-

GLOSARI

GLOSARI

CRRC	CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd.
DMU	<i>Diesel Multiple Unit</i>
ETS	<i>Electric Train Service</i>
EMU	<i>Electric Multiple Unit</i>
G2G	<i>Government to Government</i>
JANM	Jabatan Akauntan Negara Malaysia
JPA	Jabatan Perkhidmatan Awam
KE	Kementerian Ekonomi
KSU	Ketua Setiausaha
KTMB	Keretapi Tanah Melayu Berhad
LAD	<i>Liquidated Ascertained Damages</i>
LCR	<i>Local Content Requirement</i>
LOI	<i>Letter of Intent</i>
MOF	Kementerian Kewangan
MOT	Kementerian Pengangkutan Malaysia
MRO	<i>Maintenance, Repair and Overhaul</i>
MTEN	Majlis Tindakan Ekonomi Negara
PAC	Jawatankuasa Kira-kira Wang Negara
PPMMDR	Peraturan-peraturan Majlis Mesyuarat Dewan Rakyat
RAC	Perbadanan Aset Kereta Api
RFP	<i>Request for Proposal</i>
RMK-13	Rancangan Malaysia Ke-13
RMB	Renminbi
SPV	Special Purpose Vehicle
SPRM	Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia
TDA	Technology Depository Agency
TOD	<i>Transit-Oriented Development</i>
TOR	Terma Rujukan
UKAS	Unit Kerjasama Awam Swasta

Latar Belakang Projek

Pengumuman Awal: 14 Ogos 2024

- Kerajaan cadang perolehan 62 set tren penumpang baharu untuk KTMB melalui kaedah pajakan (G2G antara Malaysia & China).
- Anggaran kos awal: RM10.7 bilion (bayaran ansuran dalam tempoh pajakan 30 tahun).

Matlamat Utama:

- Tingkatkan ketersediaan dan kebolehpercayaan tren.
- Tingkatkan mutu perkhidmatan.
- Maksimakan penggunaan landasan (dari 30% kepada 45% menjelang 2027).
- Sokong Dasar Pengangkutan Negara 2019-2030 (sasaran 40% penggunaan pengangkutan awam).

Isu Semasa KTMB yang ingin diatasi:

- Tren sedia ada melepasi kitaran penyenggaraan semi dan major overhaul.
- Peruntukan kewangan kerajaan yang terhad.
- Bilangan tren tidak mencukupi pada waktu puncak.
- Penyiapan projek Landasan Berkembar Elektrik Gemas-JB.

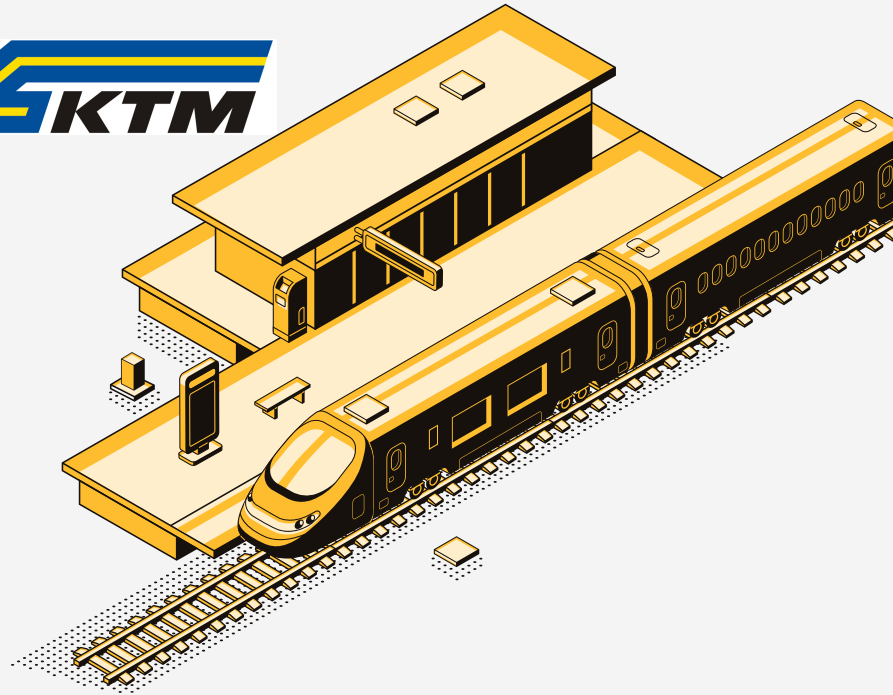
Penemuan PAC:

Keputusan Mesyuarat Jemaah Menteri 14 Ogos 2024:

- Belum dimuktamadkan.
- Masih di peringkat awal perancangan.

Model Perniagaan yang Dicadangkan:

- Secara pajakan.

CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd.:

- Pada masa ini: 100% milik China.
- Cadangan kerajaan: Miliki 51% pegangan melalui syarikat tempatan/GLC (masih dalam perancangan, belum dimuktamadkan).
- Pembekalan EMU terdahulu:
 - i. Berjaya membekalkan tren seperti yang diminta.
 - ii. Bagaimanapun terdapat isu kelewatan dalam pembekalan, mengakibatkan LAD (*Liquidated Ascertained Damages*) dikenakan.

Local Content Requirement (LCR):

- Minimum 40% penglibatan tenaga kerja tempatan (garis panduan TDA).

Penetapan Penggunaan Mata Wang:

- Pilihan mata wang (MYR atau RMB) masih dalam perbincangan.

Kaedah Pembayaran:

- Pembayaran secara berperingkat (sewa tahunan sekitar RM250 juta selama 30 tahun untuk 50 set tren)

Tempoh Pajakan:

- Tempoh 30 tahun dipilih berdasarkan jangka hayat "rolling stock".

PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA (MOT), PERBADANAN ASET KERETA API (RAC), DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD (KTMB)

Status Aset Selepas Tamat Tempoh Pajak

- Status aset/tren yang diperolehi secara pajakan selepas tempoh 30 tahun masih belum dimuktamadkan dan sedang diperincikan oleh UKAS.

Peranan UKAS:

- Menerajui projek pajakan tren.
- Mempunyai kepakaran dalam projek.

Tempoh Usia Tren:

- EMU yang paling lama dalam operasi berusia 15 tahun.
- Telah menjalani kerja overhaul sebanyak dua kali.
- Kos penyelenggaraan akan terus meningkat seiring usia tren.

Penyelenggaraan Di Bawah Perolehan Secara Pajakan

- Penyelenggaraan tren termasuk alat ganti adalah tanggungjawab syarikat dan akan dinyatakan dalam kontrak.

Pemulihan / Penyelenggaraan Tren Sedia Ada

- Penyelenggaraan tren sedia ada dilakukan melalui tender terbuka menggunakan peruntukan Kerajaan.

Keperluan Dana Tambahan

- Pengangkutan awam memerlukan sokongan kewangan berterusan daripada Kerajaan.

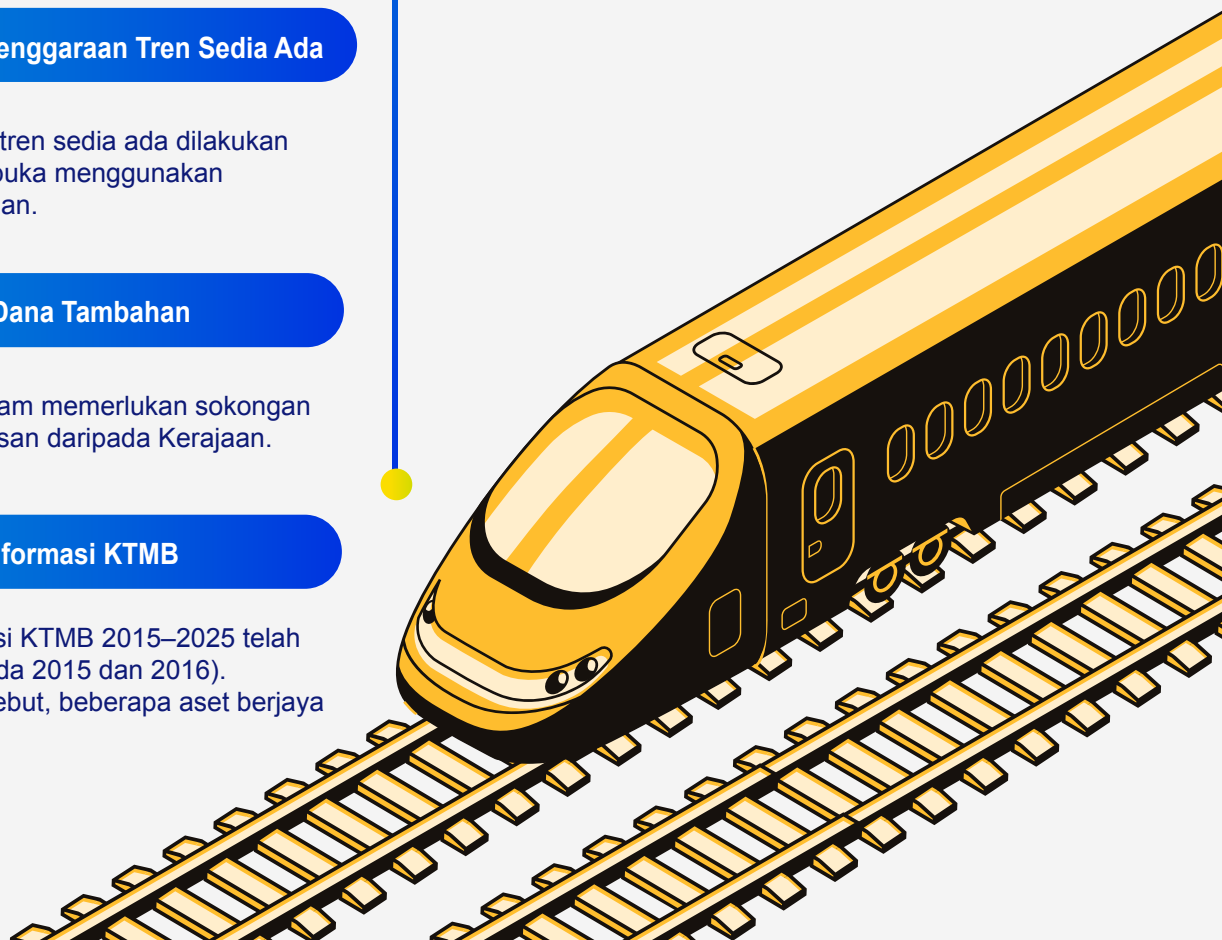
Pelan Transformasi KTMB

- Pelan Transformasi KTMB 2015–2025 telah tamat (laksana pada 2015 dan 2016).
- Melalui pelan tersebut, beberapa aset berjaya diaktifkan semula.

Rumusan PAC:

- 1 Projek perolehan kereta api elektrik (EMU) secara pajakan yang dicadangkan oleh Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT) masih di peringkat awal perancangan dan belum ada sebarang keputusan muktamad atau kontrak ditandatangani.
- 2 Walaupun terdapat pengumuman awal mengenai anggaran kos RM10.7 bilion untuk 62 set tren dalam tempoh 30 tahun, angka ini adalah anggaran sahaja dan tiada perincian kos yang telah dimuktamadkan melalui rundingan rasmi dengan pihak pembekal.
- 3 Pemilihan model pajakan, berbanding pembelian terus, adalah didorong oleh kekangan peruntukan kewangan kerajaan yang terhad dan keperluan untuk mempercepatkan perolehan tren bagi memenuhi permintaan tinggi dan masalah kelewatan /kekurangan tren sedia ada.
- 4 Pilihan CRRC (China) sebagai pembekal untuk fasa pertama adalah berdasarkan pengalaman sedia ada, kepakaran teknikal, dan infrastruktur kilang pemasangan yang besar di Batu Gajah, Perak.

Syor PAC Parlimen

- 1 Kerajaan perlu melengkapkan kajian terperinci oleh UKAS mengenai perbandingan antara model pajakan dan pembelian terus, termasuk analisis kos-faedah jangka panjang. Hasil kajian ini harus diumumkan secara telus kepada umum.
- 2 MOT/RAC/KTMB perlu memastikan setiap fasa perolehan, terutamanya Fasa 1 yang menggunakan rundingan terus, disokong oleh justifikasi yang kukuh dan kajian *due diligence* yang lengkap sebelum sebarang komitmen kewangan dibuat.
- 3 Syarikat Milik Kerajaan perlu memiliki sekurang-kurangnya 51% saham dalam CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd. seperti keputusan oleh Jemaah Menteri bagi memastikan kawalan dan pemindahan teknologi kepada pihak tempatan serta penglibatan tenaga kerja tempatan sekurang-kurangnya sebanyak 40%.
- 4 MOT/RAC/KTMB hendaklah memuktamadkan pemilihan mata wang (MYR atau RMB) yang akan digunakan dalam pembayaran pajakan, dengan mengambil kira kestabilan mata wang dan analisis risiko fluktuasi jangka panjang.
- 5 MOT/RAC/KTMB hendaklah memastikan perjanjian pajakan mengandungi perincian yang jelas mengenai skop penyelenggaraan yang ditanggung oleh syarikat pembekal, termasuk alat ganti dan pembaikan besar, bagi mengelakkan kos tersembunyi kepada kerajaan.
- 6 MOT perlu memastikan tren yang dipajak mematuhi piawaian kualiti dan keselamatan tertinggi, serta serasi dengan infrastruktur rel sedia ada di Malaysia.
- 7 Kerajaan perlu menggalakkan penglibatan syarikat tempatan dalam penyelenggaraan tren sedia ada melalui tender terbuka.

**PENYATA JAWATANKUASA
KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC)
PARLIMEN**

PENYATA
JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN
BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN

DI BAWAH
KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API
DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

1. PENDAHULUAN

Pada 14 Ogos 2024, Kerajaan mengumumkan cadangan perolehan kereta api elektrik secara pajakan di bawah Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT), Perbadanan Aset Kereta Api (RAC) dan Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB). Yang Berhormat Menteri Pengangkutan bersama Yang Berhormat Menteri Ekonomi telah mengadakan satu sesi sidang media berhubung dengan pemerkasaan industri kereta api melalui cadangan pelaksanaan kaedah pajakan tren penumpang.

Selain itu, pada 27 Disember 2024, ketika penggulungan sesi perbahasan peringkat jawatankuasa di bawah Kementerian Pengangkutan, Yang Berhormat Menteri Pengangkutan juga telah menjelaskan mengenai model pajakan ini.

PAC sebagai sebuah Jawatankuasa Pilihan Parlimen yang melaksanakan mekanisme semak dan imbang antara cabang Perundangan dan juga cabang Eksekutif melalui punca kuasa yang diberikan di bawah Peraturan Mesyuarat, Arahan Perbendaharaan dan juga Pekeliling Am, berpandangan cadangan perolehan kereta api elektrik berdasarkan model secara pajakan selama 30 tahun yang bernilai lebih RM10 bilion ini perlu diperjelaskan dengan lebih terperinci kepada Jawatankuasa ini dan rakyat.

PAC menetapkan Terma Rujukan (TOR) bagi tujuan prosiding ini seperti berikut:

- a. Menilai Tadbir Urus Proses Perolehan Secara Pajakan:
 - i. Keperluan penubuhan *Special Purpose Vehicle* (SPV) dan fungsi SPV sebagai entiti pengurusan projek.
 - ii. Menilai pengurusan sedia ada berhubung pengurusan tren penumpang termasuk pembinaan landasan, stesen dan fasiliti lain yang berkaitan.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

b. Kerangka Perjanjian *Government to Government* (G2G):

- i. Kontrak pajakan dan G2G perlu dirangka dengan teliti untuk mengelakkan syarat yang tidak adil atau tidak menguntungkan.
- ii. Semakan kontrak G2G dan terma pajakan.
- iii. *Memorandum of Understanding* (MoU) atau perjanjian untuk pemindahan teknologi dan lain-lain.

c. Mengukur Keberkesanan Perolehan Secara Pajakan:

- i. Rasional kerajaan untuk memilih kaedah pajakan.
- ii. Struktur kos pembiayaan.
- iii. Menilai kos pajakan berbanding pembelian langsung.
- iv. Keberkesanan struktur pajakan berbanding pembiayaan lain.
- v. Memastikan pengurusan aset tren memenuhi spesifikasi dan kemampuan yang ditetapkan.

d. Nilai untuk Wang (*Value for money*):

- i. Analisis kos-faedah untuk setiap elemen projek, termasuk tren, infrastruktur dan operasi.

e. Menilai Pengurusan Risiko:

- i. Menilai pengurusan risiko berkaitan teknikal, kewangan, operasi, teknologi, undang-undang dan diplomasi (dalam konteks G2G).
- ii. Kesan hubungan diplomatik kepada perjanjian G2G.
- iii. Pelan mitigasi.
- iv. Menilai impak kepada industri kereta api di Malaysia.

**PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD**

- v. Malaysia mungkin terlalu bergantung pada teknologi dan sokongan dari negara pembekal, yang boleh menimbulkan isu jika hubungan diplomatik terjejas.
- f. Menilai Penglibatan Pihak Berkepentingan:
 - i. Penyertaan pihak tempatan dalam pembinaan dan operasi.
 - ii. Latihan dan sokongan teknikal oleh negara pembekal.
 - iii. Memastikan pemindahan teknologi kepada tenaga kerja tempatan dijalankan mengikut perjanjian.
 - iv. Agensi Kerajaan: Kementerian Pengangkutan, Kewangan, dan Ekonomi.
 - v. SPV: Pengurusan entiti khas projek.
 - vi. Pihak Swasta: Kontraktor pembinaan dan operator tren.
- g. Menilai Prestasi dan Keberkesanan Operasi Kereta Api:
 - i. Menilai kualiti infrastruktur seperti landasan, stesen dan sistem kawalan tren.
 - ii. Isu teknikal dan kos penyelenggaraan yang minimum.
 - iii. Penilaian sistem kawalan trafik, keselamatan dan kebolehpercayaan operasi tren.

Justeru itu, PAC bersetuju untuk memulakan prosiding terhadap isu ini dengan menggunakan tajuk Perolehan Kereta Api Elektrik (EMU) Secara Pajakan di bawah MOT, RAC dan KTMB pada 12 Februari 2025.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

2. OBJEKTIF PERBINCANGAN

2.1 PAC Parlimen telah memulakan prosiding berhubung Perolehan EMU Secara Pajakan di bawah MOT, RAC dan KTMB melalui punca kuasa dan mandat yang diberikan kepada PAC Parlimen seperti berikut:

- i. Peraturan Mesyuarat (PM) 77(1)(d) Peraturan-peraturan Majlis Mesyuarat Dewan Rakyat (PPMMDR);
- ii. PM 83(2) PPMMDR;
- iii. Arahan Perbendaharaan 12 (Pindaan 2023);
- iv. Arahan Perbendaharaan 301 (Pindaan 2023); dan
- v. Seksyen 5 (3) (d), Pekeliling Am No. 1 Tahun 2024 Organisasi Kementerian-Kementerian.

2.2 Prosiding ini bertujuan untuk mengkaji dan meneliti perolehan keretapi elektrik secara pajakan daripada negara China bagi memastikan dana dan peruntukan Kerajaan diurus dengan cekap dan berkesan mengikut garis panduan serta prosedur yang telah ditetapkan. Tanggungjawab dan peranan spesifik setiap pihak yang terlibat secara langsung dalam perolehan secara pajakan tersebut akan dibincangkan terutamanya dalam aspek pentadbiran kontrak bagi memastikan perjanjian yang dibuat adalah telus dan berintegriti mengikut undang-undang yang berkuat kuasa selain menjaga kepentingan Kerajaan.

3. SKOP DAN METODOLOGI

3.1 Perbincangan telah dibuat melalui pendekatan berikut:

- a) memanggil pihak yang berkepentingan dan terlibat dalam pengurusan perolehan kereta api elektrik untuk memberi keterangan mengenai peranan dan penglibatan mereka dalam isu yang dibincangkan seperti berikut:
 - i. Dato' Jana Santhiran Muniayan, Ketua Setiausaha (KSU) MOT;
 - ii. Dato' Azhar bin Ahmad, Ketua Pegawai Eksekutif RAC; dan
 - iii. Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin, Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan KTMB;
- b) menjemput *ex-officio* PAC daripada agensi Kerajaan Persekutuan seperti Kementerian Kewangan Malaysia (MOF), Kementerian Ekonomi (KE), Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA), JAN, Jabatan Akauntan Negara (JANM) dan Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia (SPRM) untuk menghadiri prosiding PAC Parlimen berhubung isu ini.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

3.2 Prosiding yang telah diadakan adalah seperti berikut:

TARIKH/ MASA	RUJUKAN PROSIDING	SAKSI
12 Februari 2025/ 11.30 pagi	Bil. 2(a)/2025	Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT): - Dato' Jana Santhiran Muniayan, Ketua Setiausaha Perbadanan Aset Kereta Api (RAC): - Dato' Azhar bin Ahmad, Ketua Pegawai Eksekutif Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB): - Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin, Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan KTMB

3.3 PAC turut merujuk kepada slaid pembentangan MOT pada 12 Februari 2025.

4. LATAR BELAKANG

4.1 Pada 14 Ogos 2024, YB Tuan Loke Siew Fook, Menteri Pengangkutan bersama-sama YB Dato' Seri Mohd Rafizi Ramli, Menteri Ekonomi pada ketika itu telah mengadakan satu sesi sidang media berhubung Pemerkasaan Industri Kereta Api melalui cadangan pelaksanaan kaedah pajakan Tren Penumpang. Pada dasarnya, Jemaah Menteri telah bersetuju menggunakan model pajakan melalui mekanisme Kerajaan Dengan Kerajaan (G2G) antara Malaysia dan China untuk menambah 62 set tren penumpang baharu bagi Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB), dengan anggaran kos RM10.7 bilion yang dibayar secara ansuran dalam tempoh pajakan selama 30 tahun. Pelaksanaan penambahbaikan ini akan bermula dengan Fasa 1 dari tahun 2024 hingga 2027.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

- 4.2 Langkah ini diambil untuk menangani cabaran ketersediaan dan kebolehpercayaan tren semasa, meningkatkan mutu perkhidmatan dan memaksimumkan penggunaan landasan daripada 30% kepada 45% menjelang 2027. Strategi ini juga menyokong sasaran Dasar Pengangkutan Negara 2019–2030 untuk mencapai 40% penggunaan pengangkutan awam dan 80% penggunaan landasan di Semenanjung menjelang 2030.
- 4.3 Semasa penggulungan sesi perbahasan peringkat Jawatankuasa pada 27 November 2024 bagi Kepala Bekalan B.28 dan Kepala Pembangunan P.28 di bawah Kementerian Pengangkutan, YB Menteri Pengangkutan telah menjelaskan model pajakan yang diperkenalkan adalah untuk menangani isu kelewatan tren, kekurangan tren dan kerosakan aset yang menjejaskan perkhidmatan, terutamanya di kawasan utara dengan segera, berbanding kaedah perolehan konvensional yang tertakluk kepada bajet yang terhad selain mengambil tempoh yang lama iaitu sehingga 15 tahun untuk memperoleh 50 set tren. Oleh itu, model pajakan ini membolehkan perolehan bagi penambahan gerabak dapat dilaksanakan lebih pantas dan dalam jumlah besar dalam tempoh yang singkat.
- 4.4 YB Menteri Pengangkutan juga memaklumkan dalam perjanjian usaha sama dengan pihak negara China untuk bangunkan tren-tren tersebut, Kerajaan Malaysia akan mensyaratkan supaya satu Special Purpose Vehicle (SPV) ditubuhkan yang mana pegangan majoritinya dipegang Kerajaan Malaysia sebanyak 51 peratus.
- 4.5 Kaedah pajakan yang dipilih oleh Kerajaan Malaysia dikatakan sebagai pilihan yang lebih praktikal kerana kos tersebut juga telah merangkumi semua tahap penyelenggaraan, pembaikan dan baik pulih [*(Maintenance, Repair and Overhaul (MRO))*] oleh entiti pembekal tren sepanjang tempoh pajakan. Walau

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

bagaimanapun, perkara ini dibimbangi akan memberi kesan langsung kepada industri kereta api tempatan terutamanya yang melibatkan kebajikan kontraktor tempatan/ pekerja sedia ada.

- 4.6 Strategi perolehan tren secara pajakan dengan negara luar yang diputuskan oleh kerajaan Malaysia ini telah mendapat reaksi daripada pelbagai pihak terutamanya mengenai kos, kebolehpercayaan dan impak jangka masa panjang. Antaranya kaedah pajakan ini mungkin menyebabkan peningkatan terhadap hutang kerajaan yang akan memberikan kesan kepada kestabilan ekonomi negara.

5. KETERANGAN SAKSI

Prosiding telah diadakan bagi mendapatkan keterangan dari semua pihak berkepentingan. Perkara yang dibincangkan secara umumnya diringkaskan seperti berikut:

5.1 Keterangan KSU MOT

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarih 12 Februari 2025 memaklumkan bahawa cadangan mengenai perolehan kereta api elektrik (EMU) secara pajakan telah dibincangkan di peringkat kementerian dan seterusnya dibawa ke mesyuarat Majlis Tindakan Ekonomi Negara (MTEN) pada 10 Jun 2024. Mesyuarat MTEN tersebut telah memutuskan perkara berikut:

- i. Dipersetujui supaya perolehan set tren baharu ini dilaksanakan melalui rundingan secara *Government to Government* (G2G).

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

- ii. MOT menyelaraskan persiapan rundingan perolehan set baharu secara G2G antara Malaysia dengan Republik Rakyat China. Persediaan bagi perundingan juga mengambil kira perkara seperti ekuiti, syarat pajakan, tempoh penghantaran serta terma bayaran.

Seterusnya, MOT telah menyediakan Kertas Jemaah Menteri dan dibentangkan dalam Mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 Ogos 2024. Keputusan Mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 Ogos 2024 adalah seperti berikut:

- i. Dilaksanakan oleh Syarikat Milik Kerajaan atau RAC dengan majoriti saham (51%) di dalam CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd;
- ii. *Local Content Requirement* (LCR)/pemindahan teknologi dan penglibatan tenaga kerja tempatan sekurang-kurangnya sebanyak 40%;
- iii. Rundingan kos pajakan dan penggunaan mata wang MYR atau RMB;
- iv. Tempoh pajakan selama 30 tahun; dan
- v. Kaedah pajakan tren diterajui oleh Unit Kerjasama Awam Swasta (UKAS).

Cadangan pelaksanaan pajakan tren penumpang adalah berdasarkan kepada empat (4) perkhidmatan KTMB dianggap kritikal dan mendapat permintaan tinggi daripada rakyat:

- i. *Electric Train Service* (ETS): Permintaan sangat tinggi, dengan 100% tiket terjual pada hujung minggu dan 80-85% pada hari biasa. Ini menunjukkan keperluan mendesak untuk menambah set tren bagi menampung permintaan yang tidak dapat dipenuhi.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

- ii. Komuter Selatan: Dijangka akan mengalami peningkatan permintaan apabila laluan baharu dibuka akhir tahun ini, terutamanya disebabkan oleh projek RTS (*Rapid Transit System*) yang menghubungkan ke Singapura.
- iii. Komuter Lembah Klang: Sentiasa mempunyai permintaan yang tinggi dan mendesak.
- iv. Ekspres Timuran: Keperluan untuk perkhidmatan ini juga didapati semakin meningkat.

Secara keseluruhan, 50 set tren baharu dicadangkan untuk diperoleh secara pajakan:

- a. 24 set pajakan untuk tiga gerabak.
- b. 12 set pajakan untuk enam gerabak.
- c. 14 set pajakan untuk *Diesel Multiple Unit* (DMU) bagi Ekspres Timuran.

Beliau turut memaklumkan bahawa kerajaan telah membelanjakan berbilion ringgit untuk menyediakan jajaran kereta api, namun penggunaan set sedia ada hanya di sekitar 30% sahaja. Ini bermakna 70% daripada jajaran tidak dapat digunakan sepenuhnya walaupun terdapat permintaan yang tinggi, kerana kekurangan *rolling stock* (set tren).

Dalam fasa pertama (2024-2027), cadangan perolehan 50 set tren melalui rundingan terus dengan CRRC dijangka akan meningkatkan kadar *rolling stock* kepada 45%.

Isu dan masalah semasa yang dihadapi oleh KTMB adalah seperti berikut:

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

- i. Semua set tren telah melepasi kitaran penyenggaraan *semi* dan *major overhaul*;
- ii. Peruntukan kewangan kerajaan yang terhad;
- iii. Bilangan tren tidak mencukupi pada waktu puncak (Komuter Lembah Klang/Komuter Utara) dan tambahan perkhidmatan ETS; dan
- iv. Penyiapan projek Landasan Berkembar Elektrik Gemas – JB.

Kaedah pelaksanaan bagi pajakan tren penumpang adalah seperti berikut:

- a. Pelaksanaan melalui kaedah G2G dengan China: G2G merupakan pelaksanaan melalui rundingan antara Kerajaan Malaysia dan Kerajaan China. Mekanisme perolehan dan pelaksanaan projek ini akan ditentukan oleh kedua-dua negara kelak;
- b. Kelebihan kepada Kerajaan Malaysia:-
 - i. Perolehan yang lebih cepat;
 - ii. Kepakaran teknikal sedia ada;
 - iii. Infrastruktur/kilang pemasangan sedia ada; dan
 - iv. Peralatan tersedia;
- c. Walau bagaimanapun, pelaksanaan kaedah ini hanya untuk Fasa 1 sahaja manakala Fasa 2 dan Fasa 3 akan dilaksanakan melalui tender terbuka.

Cadangan perolehan tren untuk tempoh 2025 hingga 2030 adalah secara berperingkat iaitu:

- a. Fasa 1 (2024- 2027) berjumlah 50 tren;
- b. Fasa 2 (2026 – 2028) berjumlah 183 tren; dan
- c. Fasa 3 (2028 – 2030) berjumlah 299 tren.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Setelah Fasa 1 selesai dengan perolehan 50 set tren melalui pajakan, jumlah tren penumpang dijangka meningkat sebanyak 116%. Namun, jika Fasa 2 dilaksanakan secara terbuka seperti yang dirancang, jumlah tren akan meningkat kepada 183 set. Manakala dengan penambahan Fasa 3, jumlah tren yang dirancang akan mencapai kepada 299 set.

Peningkatan jumlah tren ini dijangka akan membawa kepada pertambahan penumpang yang ketara, daripada 63,000 kepada kira-kira 262,000 penumpang sehari. Selain itu, penggunaan landasan kereta api juga dijangka meningkat daripada 30% kepada 80%.

5.2 Keterangan Ketua Pegawai Eksekutif, RAC

Dato' Azhar bin Ahmad (Ketua Pegawai Eksekutif, RAC) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 memaklumkan bahawa RAC ditubuhkan pada tahun 1992 melalui Akta Keretapi 1991 (Akta 463) iaitu selepas Kereta api Tanah Melayu dikorporatkan. RAC telah mengambil alih dan mengurus aset tetap dan bergerak yang sebelumnya dimiliki oleh KTMB berserta hutang-hutang lama berjumlah RM2.1 bilion pada ketika itu.

Sumber utama pendapatan RAC adalah melalui penyewaan, pajakan tanah-tanah RAC di sepanjang 1,600 kilometer dan seluas 38,000 ekar iaitu daripada Padang Besar ke Johor dan Tumpat ke Johor. Selain itu, pembangunan hartanah di tanah-tanah tersebut turut dilaksanakan oleh RAC bagi tujuan komersial mengikut konsep *Transit-Oriented Development* (TOD). Hasil pendapatan tersebut dilaburkan semula untuk membangunkan industri rel termasuk mengadakan platform-platform baharu di timuran, menaik taraf stesen dan membaik pulih stor-stor kereta api yang lama.

5.3 Keterangan Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB

Datuk Mohd. Rani Hisham bin Samsudin (Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 memaklumkan bahawa KTMB memberi perkhidmatan di jajaran sepanjang 1,600 kilometer daripada Johor Bahru ke Padang Besar dan Johor Bahru ke Tumpat. Berikut adalah jenis-jenis perkhidmatan yang ditawarkan:

Kategori	Laluan/Maklumat
Komuter Lembah Klang	- Tanjung Malim ↔ Pelabuhan Klang - Pulau Sebang (Melaka) ↔ Batu Caves
Komuter Utara	- Padang Besar ↔ Butterworth - Butterworth ↔ Ipoh
Komuter Selatan (<i>akan datang</i>)	- Paloh ↔ Johor Bahru (<i>masih dalam pembinaan</i>)
ETS (Electric Train Service)	- Laluan: Gemas ↔ Padang Besar - Perkhidmatan jarak jauh - Semua tempat duduk bernombor dan tidak dibenarkan berdiri
Ekspres Timuran	- Laluan: Gemas ↔ Tumpat - Menggunakan tren diesel (DMU) - Laluan satu landasan (single track) - Berhenti di stesen seperti Kuala Lipis dan Gua Musang
Perkhidmatan Kargo	- Perkhidmatan pengangkutan barang disediakan oleh KTMB selain tren penumpang

Selain itu perkhidmatan ke lapangan terbang iaitu ERL tidak dikendalikan oleh KTMB. Ia adalah perkhidmatan swasta yang dikendalikan oleh YTL.

6. PENEMUAN PAC PARLIMEN

Penemuan PAC Parlimen adalah seperti berikut:

6.1 Mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 Ogos 2024

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh **12 Februari 2025** menjelaskan bahawa semua keputusan mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 Ogos 2024 masih belum dimuktamadkan dan di peringkat kajian serta pemurnian. Sehingga kini tiada LOI (*Letter of Intent*) yang dikeluarkan. Rundingan masih berjalan dengan agensi pusat termasuk Kementerian Kewangan.

a. Syarikat Pelaksana:

Pelantikan syarikat milik kerajaan atau syarikat pelaksana yang akan mengetuai projek masih belum diputuskan lagi. Rundingan masih berlangsung untuk memilih antara KTM, MOF atau lain-lain entiti kerajaan.

b. Pemilikan CRRC Malaysia:

CRRC Rolling Stock Centre di Batu Gajah kini 100% milik syarikat daripada negara China. Kerajaan bercadang memiliki 51% pegangan melalui syarikat tempatan atau GLC. Belum ada rundingan rasmi mengenai pemilikan ini.

c. Local Content Requirement (LCR):

Ditetapkan sekurang-kurangnya 40% mengikut garis panduan Kementerian Kewangan dan TDA. Hasrat MOT dan Kementerian Ekonomi untuk ditingkatkan kepada 70 – 80%.

d. Mata Wang dan Kos Pajakan:

Pilihan Ringgit Malaysia atau Renminbi masih dalam perbincangan, dengan pertimbangan kos. Tempoh pajakan dicadangkan 30 tahun, selaras dengan jangka hayat *rolling stock* (25–30 tahun).

e. Peranan UKAS:

Unit Kerjasama Awam Swasta (UKAS) akan terlibat kerana mereka mempunyai kepakaran dalam projek penswastaan.

“Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, saya ulang balik yang keputusan-keputusan tersebut. Kesemuanya adalah merupakan keputusan yang telah dibuat yang tengah kami murnikan. Tengah kami telitikan, belum ada sebarang satu LOI pun tidak dikeluarkan lagi, ya dan banyak yang tengah kami berunding dengan agensi pusat.

Contohnya, pertama tadi yang dilaksanakan oleh syarikat milik kerajaan. Kami masih sekarang berunding dengan peringkat— dengan Kementerian Kewangan untuk menentukan syarikat mana yang akan menerajui perolehan ini. Yang itu pun belum diputuskan lagi.

Keduanya, satu lagi cadangan yang ditimbulkan dalam Mesyuarat Jemaah Menteri adalah kalau boleh CRRC tadi, CRRC Rolling Stock Centre (Malaysia) yang telah bertapak di sini yang dah ada kilang di Batu Gajah itu, sekarang 100 percent kepunyaan China walaupun incorporated di negara kita. Tapi kita nak kalau boleh 51 peratus dimiliki oleh Malaysia, warga Malaysia ataupun syarikat-syarikat milik kerajaan tadi. Yang ini pun belum dirundingkan lagi.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Syarikat kerajaan pun kita belum ada lagi ya?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum, Yang Berhormat.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Maybe KTM-kah, MOF-kah dan sebagainya? Belum lagi, ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum lagi, belum lagi. Sedang— kita masih menunggu keputusan daripada Kementerian Kewangan.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Dato', just to— just get this clear-lah. Sebenarnya tidak ada apa-apa pun lagilah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum ada apa lagi.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey, thank you.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: LOI pun belum dikeluarkan. Yang keduanya, Local Content Requirements kita letak sekurang-kurangnya 40 peratus. Itu merupakan kayu ukur yang telah digariskan oleh Kementerian Kewangan terutamanya dalam projek di bawah TDA bagi semua projek kerajaan meletakkan sekurang-kurangnya 40 peratus. Sememangnya hasrat Kementerian Pengangkutan dan juga Kementerian Ekonomi kalau boleh ditingkatkan kepada 70 atau 80 peratus. Itu memang hasrat kami Yang Berhormat.

Yang ketiganya, rundingan kos pajakan dengan penggunaan mata wang. Ini merupakan cadangan yang ditimbulkan. Rasional nak guna ringgit ataupun renminbi adalah bagi mengurangkan kos kepada kerajaan. Yang itu pun sedang dalam pertimbangan Kementerian Kewangan. Tempoh pajakan selama 30 tahun juga tengah diperbincangkan. Cuma cadangan kami 30 tahun supaya jangka life cycle of the rolling stock tadi biasanya dalam 25 tahun ke 30 tahun. Selepas dia di-maintain dengan baik, selepas 30 tahun kami mencadangkan supaya ia ditukar kepada satu rolling stock yang baharu. Biasanya begitulah dalam industri penkeretapian.

Yang terakhir itu dilaksanakan oleh UKAS sebab mereka mempunyai kepakaran dalam membuat projek-projek penswastaan. Itu sahaja pencerahan kepada pengurusan.

[Muka surat 9 - 10, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.2 Model Perniagaan

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa model perniagaan yang digunakan dalam cadangan pembelian tren adalah melalui kaedah pajakan (*lease*) dan bukannya pembelian terus. Selepas tempoh pajakan selama 30 tahun, tren-tren tersebut akan dikembalikan kepada syarikat pemilik. Kerajaan sedang meneliti pilihan ini melalui satu kajian terperinci yang sedang dijalankan oleh UKAS untuk dibentangkan kepada Jemaah Menteri, bagi menilai kelebihan dan kekurangan pajakan berbanding pembelian terus. Kos yang diumumkan sebanyak RM10.7 bilion merupakan anggaran awal dan belum dimuktamadkan, memandangkan perbincangan rasmi dengan pihak pembekal masih belum diadakan. Projek ini masih berada di peringkat awal perancangan dan belum ada keputusan muktamad dibuat termasuk dari pihak pembekal negara luar.

"Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi, saya nak tanya sikit boleh? Pencerahan ya. Apa business model yang digunakan pembelian ini? Sama ada pajakankah, apa, bagaimana? Ataupun just beli the whole thing, we pay within the length 30 years. What is the business model like?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Pajakan Yang Berhormat. [Dicelah] Tajuk kepada perbincangan kita pada hari ini adalah pajakan tren daripada...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Pajakan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Pajakan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Selepas 30 tahun, what happen?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: The company takes back the train.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: The company take back the train lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kita bayar pajakan tadi.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Macam beli jugalah. Lepas 30 tahun bagi balik dekat dia.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bukan beli. Pajakan. Lease.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Is it cheaper to do this rather than buy?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: That is what UKAS doing now. Dia tengah buat satu kajian, paper secara terperinci untuk Jemaah Menteri untuk melihat kepada kebaikan [Tidak jelas] pajakan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Pros and cons lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Pajak ataupun direct purchase?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Direct purchase, masalah kita dana tadi.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: So, maksudnya memang tengah kajianlah? Baru nak buat kajian.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tengah buat kajianlah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia tengah melihat kajian. Because kos tadi pun adalah anggaran, 10.7 yang dimaklumkan oleh Yang Berhormat Menteri bersama dengan Menteri Ekonomi tempoh hari adalah anggaran sahaja.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Anggaran.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bukan satu angka yang telah dimuktamadkan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, tak kira lagilah berapa percentage kena bayar percentage interest, semua belum kira lagilah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kami belum berjumpa dengan pihak sebelah sana lagi Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Belum jumpa macam mana boleh umum?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: 51 peratus telah ambil alih syarikat...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau belum jumpa depa, macam mana boleh umum terus?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, anggaran Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau belum jumpa the other side, macam mana kita boleh umum?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia anggaran.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Anggaran saja?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Anggaran. Saya rasa itu yang dimaklumkan.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Tambahan sikit, kalau maknanya belum jumpa...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Anggaran ke cadangan?

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Anggaran. Anggaran belum lagi ada.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Anggaran? Oh.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Dan yang ini pada G2G itu, China. Maknanya, you are not sure that China pun agree untuk supply. Kan?

Beberapa Ahli: Betul. Betul Yang Berhormat. [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Maknanya it is all masih tidak ada kata putus lagi.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya. [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: It is all still in the planning.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: It is in the infant stage.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Pre planning ke apa.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Infant stage. Peringkat awalan dahulu.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Infant stage, okay. Baby stage.”

[Muka surat 29 - 32, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.3 CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd.

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd (CRRC) ialah syarikat milik penuh China, bukan syarikat usaha

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

sama (*joint-venture*) dengan mana-mana syarikat milik kerajaan Malaysia pada masa ini. Perancangan untuk menjadikan CRRC sebagai syarikat usaha sama dengan penyertaan kerajaan Malaysia masih dalam peringkat perancangan dan belum dimuktamadkan. Walaupun CRRC ialah syarikat milik China namun ia telah didaftarkan dan diperbadankan di Malaysia. Jika usaha sama terlaksana, Kerajaan Malaysia dijangka akan memiliki pegangan majoriti (51%), sekali gus memastikan kawalan berada di tangan Malaysia.

“Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Muka surat pertama. Fasal latar belakang dia. Nombor dua, Mesyuarat Jemaah Menteri bertarikh 14 Ogos 2024, keputusannya. Pertama, saya nak tanya CRRC itu dia *joint-venture company* ya?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia syarikat milik China sendiri. Pada masa sekarang.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, dia belum lagi *joint-venture* dengan syarikat milik kerajaan?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Belum, ya?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ini di bawah perancangan.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Perancangan sahaja, ya?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang bakal dijalankan.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: CRRC itu syarikat milik China?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: China.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kan. Jadi, belum lagi diputuskan? Tapi disebut ini CRRC dengan majoriti 51 persen?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Didaftarkan [Dicelah] Tapi Yang Berhormat, didaftarkan di bawah di sini sekarang, di Malaysia. Incorporated in Malaysia.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, whatever it is kalau ditubuhkan joint-venture nanti, syarikat Malaysia ataupun Kerajaan Malaysia akan memiliki majoriti syerlah? Ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, ya Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, we are in control maksudnyalah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yes, Sir."

[Muka surat 6, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.3.1 Pemilihan Secara Pajakan Melalui CRRC

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa kerajaan memilih pendekatan rundingan terus dengan CRRC iaitu syarikat China bagi fasa pertama projek kerana keperluan mendesak untuk mempercepatkan perolehan serta pengalaman dan kepakaran yang telah sedia ada. Walaubagaimanapun bagi fasa kedua dan ketiga, kerajaan berhasrat untuk melaksanakan proses perolehan secara tender terbuka selaras dengan dasar yang diluluskan oleh Jemaah Menteri.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

“Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Saya nak tanya. Boleh tak terangkan kepada PAC. Untuk apa ya kerajaan set up satu syarikat baharu dan bukannya— dan kenapa tidak membuka kepada RFP? Mungkin pihak kompeni daripada lokal boleh beli daripada China dan juga memberi pajakan kepada pihak kerajaan dengan maintenance-nya yang dikawal oleh pihak tempatan daripada kerajaan— macam terpaksa kena tied up dengan CRRC selama 30 tahun. Mungkin CRRC ini just jual sahaja kereta api tersebut? Saya nak tahu penjelasan daripada pihak kerajaan.

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, ini berbalik kepada— pertama, yang nakkan cepat tadi disebabkan perolehan perlu dicepatkan tadi dan dah ada pengalaman dengan China. Jadi, itu merupakan faktor utama mengapa perundingan dicadangkan untuk dibuat dengan China.

Tapi dalam fasa kedua dan fasa ketiga yang akan saya tunjuk dalam carta kemudian, fasa kedua dengan fasa ketiga ini memang hasrat kementerian dan juga kerajaan untuk melaksanakannya secara tender terbuka. Itu memang merupakan satu ketetapan dasar dan sebagaimana diluluskan oleh Jemaah Menteri.

Jadi, cuma fasa pertama ini yang dah dapat 50 set inilah sebab nak benda itu perlu dilaksanakan cepat dan kepakaran telah ada, nampak ada value added dalam kilang yang telah mereka dirikan. Kepakaran teknikal pun telah sedia ada. Sebab itu kita cadangkan supaya ia dilaksanakan dengan kerajaan ataupun CRRC tadi.”

[Muka surat 34 - 36, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.3.2 Prestasi CRRC

i. Penjelasan KSU MOT

Dato’ Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa CRRC telah memenuhi keperluan pembekalan EMU sebelum ini, namun masih berlaku kelewatan yang

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

menyebabkan *Liquidated Ascertained Damages* (LAD) telah dikenakan, termasuk bagi projek ETS 3 yang dijangka akan turut mengalami kelewatan.

“Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Bagaimana dengan prestasi CRRC ini dalam pembekalan EMU?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Mereka berjaya untuk membekalkan segala apa yang telah diminta. Cuma adalah kelewatan dan sebagaimana yang termaktub dalam kontrak, LAD dikenakan kepada mereka. Ada denda-denda yang dikenakan kepada mereka. Yang baru ETS 3 ini pun, nampaknya macam akan berlaku kelewatan dan kami telah maklumkan sebagaimana kontrak-kontrak lain, kontrak-kontrak kerajaan lain, denda akan menyusul kepada pihak syarikat tersebut.”

[Muka surat 35, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

ii. Penjelasan Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB

Datuk Mohd. Rani Hisham bin Samsudin (Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa KTMB mula menerima set tren pada tahun 2009, dimulakan dengan lima (5) set ETS buatan Hyundai Rotem dari Korea. Seterusnya tren-tren yang diterima daripada pembekal China adalah seperti berikut:

- 2010: Terima 38 set tren komuter (enam gerabak) untuk Lembah Klang dan Komuter Utara.
- 2013: Terima 10 set ETS (kelas ekonomi).
- 2017: Terima 9 set ETS (kelas perniagaan).
- 2020: Terima 13 set *Diesel Multiple Unit* (DMU) – 4 gerabak setiap set, digunakan antara Gemas ke Tumpat.
- 2025: Dijangka terima 10 set ETS.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Secara amnya kualiti tren dari China dan Korea adalah hampir sama, namun tren dari China kini lebih baik berbanding dahulu kerana peningkatan teknologi dan pengalaman dalam pembinaan tren berkelajuan tinggi. ETS pertama dari China dahulu mempunyai banyak masalah, tetapi penambahbaikan telah dibuat dalam ETS kedua dan ketiga. Dari segi harga, tren dari China adalah lebih murah, iaitu sekitar 5 hingga 10 peratus lebih rendah berbanding tren dari Korea, menjadikannya lebih berbaloi dari segi nilai untuk wang.

“Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Boleh Datuk. Yang Berhormat Pengerusi, kita set yang pertama kita terima adalah pada tahun 2009. 2009 set ini sebenarnya set Korea— Rotem, Hyundai Rotem. Kita dapat lima set pada tahun 2009, ya. So, ini bukan China ya, ini daripada Hyundai Rotem. Lima set dan kita gunakan untuk tren ETS.

Sekarang ini kita gunakan daripada KL Sentral ke Ipoh dan yang keduanya, kita dapat six-car set. Six-car set ini untuk komuter— commuter Klang Valley dan Komuter Utara pada tahun 2010. Kita ada 38 set. Ini six-car set-lah. Six-car set itu maknanya satu set itu ada enam gerabak.

Pada tahun 2013, kita dapat ETS yang pertama, ETS daripada China ini, yang pertama sebanyak 10 set— 2013. Pada tahun 2017, kita mendapat ETS nombor dua sebanyak sembilan set. Ini sembilan set yang ada business class-lah. Yang pertama tadi tidak ada business class. Semua economy class. Yang sembilan set ini pada 2017, kita ada sembilan set dengan business class.

Last sekali, kita dapat DMU. DMU ini we called it DMU sebabkan dia bukan ETS tapi diesel multiple unit. Dia bentuk dia macam ETS ataupun six-car set tapi dia empat gerabak sahaja dan digunakan di antara Gemas ke Tumpat, Kelantan dan kita terima 13 set pada tahun 2020.

Insya-Allah, yang latest ini dalam pembelian— insya-Allah kita akan dapat ETS nombor tiga daripada China dan ini sebanyak 10 set ya.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Hopefully kita akan dapat set yang permulaan pada tahun ini jugalah sebanyak 10 set. Jadi all in all kita hanya lima set yang bukan daripada China, bukan daripada CRCC di mana dia dibekalkan oleh Rotem Korea, Hyundai. Terima kasih.”

[Muka surat 35 - 36, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

“Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Sikit Datuk Wira Pengerusi ya. Kita ada set yang daripada China dan juga daripada South Korea. Perbandingan daripada segi kualiti mana yang better? Sebab kita ada dua-dua sekarang dan juga harga lah.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Kualiti dia lebih kurang sama, ya lebih kurang sama Korea dengan China. In fact, kalau masa sekarang saya rasa China lagi bagus lah because they have been doing also high-speed rail— train. Jadi, the quality they improved a lot. Mula-mula dulu memang kualiti kurang bagus lah. Kita kena akui kurang bagus terutama sekali ETS nombor satu, banyak masalah isu dan sebagainya tapi penambahbaikan dibuat dalam ETS kedua. ETS ketiga yang mereka akan serahkan ini banyak perkara-perkara yang telah diperbaiki dan dari segi teknologi pun kita meminta mereka membuat penambahan lah mengikut keperluan dan permintaan daripada passenger.*

Jadi, daripada segi kualiti more less the same. Dari segi harga, harga Rotem Korea adalah lebih tinggi daripada China.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Kalau better quality then of course China will be the better one. Quality better then cheaper. Value for money.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Ya, better and cheaper.*

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Value for money.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Ya.*

Tuan Sim Tze Tzin [Ahli PAC]: *Berapa peratus cheaper?*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *About five to ten percent. Ini dibuat masa perbandingan masa ETS1 dulu. Sekarang ini of course dia punya harga lagi tinggi lah kalau dibandingkan daripada China.*

[Muka surat 36 - 37, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.4 Local Content Requirement (LCR)

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa penglibatan tenaga kerja tempatan adalah 40% iaitu peratusan minima yang dicadangkan dan merupakan ketetapan di bawah garis panduan *Technology Depository Agency* (TDA). Beliau juga bersetuju dan terbuka dengan cadangan untuk meningkatkan peratusan LCR demi manfaat negara.

“Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Okey. Seterusnya yang nombor dua itu, local content requirement (LCR). Pemindahan teknologi dan penglibatan tenaga kerja tempat sekurang-kurangnya 40 persen. Why, why 40 percent? Why 40 percent? Why not 50? Or even 60?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Yang Berhormat...*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Sepatutnya kita majoriti, lebih banyak tenaga kerja daripada syarikat daripada China. Sebab saya sebut ini, sebab apa banyak projek-projek yang melibatkan syarikat China ini sama ada swasta ataupun dengan kerajaan, dia selalu bawa dia punya tenaga kerja dia lebih ramai. Saya ingat ini satu formula yang tidak bagus untuk negara sebab kita nak transfer the technology dan dalam masa yang sama, kita nak mewujudkan lebih banyak pekerjaan kepada warga tempatan. Mungkin ini dapat dikaji semulalah ya, Dato' KSU ya.*

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul. Sebab itu kita letakkan perkataan itu, "sekurang-kurangnya", Yang Berhormat. Yang itu juga merupakan ketetapan di bawah TDA...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Saya takut sekurang-kurangnya sat lagi dia berhenti takat sekurang-kurang. 40 persen.

...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Why not we go to 70 percent? Sebab kita nak transfer teknologi kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh, Yang Berhormat."

[Muka surat 7, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.5 Penetapan Penggunaan Nilai Mata Wang

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa penetapan bagi penggunaan nilai mata wang masih dalam peringkat cadangan dan belum dimuktamadkan. Cadangan penggunaan mata wang tersebut datang daripada Kementerian Kewangan dan telah dibawa ke Jemaah Menteri, tetapi belum dimurnikan atau dimuktamadkan.

"Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Banyak tempat-tempat dia macam melibatkan syarikat daripada China itu dia macam itu. Dia bawa dia punya tenaga kerja sendiri ya. Pajakan ini, rundingan kos pajakan dan penggunaan mata wang ini, why Malaysian Ringgit and RMB? Kenapa dia tidak diputuskan satu mata wang sahaja? Malaysian Ringgit umpamanya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: "Atau". "Atau", Yang Berhormat.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Atau, ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang itu belum dirundingkan. Perkara-perkara ini dihasratkan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, ini awai lagilah ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang dihasratkan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Apa cadangan kerajaan? RMB ataupun Malaysian Ringgit?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Itu adalah satu cadangan daripada Kementerian Kewangan yang dibawa ke Jemaah Menteri tapi belum dimurnikan.”

[Muka surat 7 - 8, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.5.1 Kaedah Pembayaran

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa di bawah skim pajakan, kerajaan akan membayar secara berperingkat dalam bentuk sewa tahunan sekitar RM250 juta selama 30 tahun untuk 50 set tren. Ini berbeza dengan pembelian terus yang memerlukan perbelanjaan besar sekali gus dan tidak termasuk kos penyelenggaraan. Pajakan dianggap lebih berpatutan kerana melibatkan kos tahunan tetap yang merangkumi penyelenggaraan.

“Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Datuk Wira saya nak tanya. Saya nak cuba fahamkan ya. Maksudnya bila kita buat cadangan pajakan ini yang mana kosnya tadi berapa? RM10 bilion? Lebih kuranglah. Kita akan bayar lumpsum RM10 billion dia akan staggered?

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Dia akan staggered.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *Dia macam bayar sewa kah how?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Bayar sewa setiap tahun. Kementerian Ekonomi dalam perbincangan awalan kami memaklumkan bahawa akan menyediakan peruntukan dalam RM250 juta setahun untuk 50 set tadi.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *I see.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Bagi tempoh 30 tahun.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *So, daripada itu maksudnya soalan daripada Dato' Wira Ku tadi yang dia kata kenapa tak beli terus, the difference is that every year you only need to spend about RM200 million...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *RM250 million.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *The advantage you get 50...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *50 set.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *50 set lah, instead of RM2 billion for one time you get the one tapi tidak termasuk maintenance.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Selepas itu kena buat maintenance pula lagi.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Maintenance pula lagi. Kos mungkin another RM2 bilion.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *So, maintenance lah.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Sebagai contoh. Itu yang menjadi perbandingan di antara dua skim tadi.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey, terima kasih.”

[Muka surat 40 - 41, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.6 Tempoh Pajakan

Dato’ Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa tempoh 30 tahun dipilih berdasarkan jangka hayat “rolling stock” (aset kereta api) iaitu sekitar 25 tahun. Tambahan 5 tahun memberi ruang untuk penyelenggaraan akhir sebelum pertukaran kepada aset baharu. Beliau mengesahkan bahawa kesemua perbincangan masih di peringkat awal dan belum dimuktamadkan.

“Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tapi nanti kena mai sini pula nak kena jawab pula. Nak tanya pasai apa Ringgit, pasai apa RMB ya. Kita kena ada dah dalam kepala kita pakar-pakar kewangan ini untuk kebaikan negara dari segi takut fluctuation of mata wang dan sebagainya. Kita patut dah adalah dalam idea kita what should be the mata wang untuk projek ini supaya kita tak terlibat dengan masalah fluctuation of currency ya. Dato’, na. Mungkin itu boleh difikirkanlah ya. Why 30 years? Why not 20? Why not 40? Why not ini? Apa sebab 30 years?”

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sebab jangka hayat rolling stock itu biasanya 25 tahun.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey. Jangka hayatlah.

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Jangka hayat. Life cycle.

Dato’ Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Above that, dia akan datang.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Life cycle dia kita kena tukar.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Ataupun dia punya book value one ringgit? Sampai ke peringkat book value one ringgit?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Betul, Yang Berhormat.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Ya, one ringgit book value.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Lepas correct.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *[Tidak jelas] years?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Dia lepas 25 kita bagi dia 30 tahun sebab akan maintenance sekurang-kurangnya dapat dibuat dalam tempoh tersebut dan lepas 30 tahun, sekiranya pada ketika itu diputuskan untuk diteruskan perkhidmatan tersebut, maka kesemua rolling stock tersebut dicadangkan untuk ditukarkan kepada yang baharu.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Ertinya Dato' KSU, yang ini semua preliminary-lah ya? Belum lagi the final decision.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Very preliminary, Sir. Belum, belum apa lagi.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *On the whole matter-lah ya.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Yes, Sir.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Okey, terima kasih Datuk Wira."*

[Muka surat 8 - 9, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.7 Status Aset Selepas Tamat Tempoh Pajakan

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarih 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa status aset/tren yang diperolehi secara pajakan selepas tempoh 30 tahun masih belum dimuktamadkan dan sedang diperincikan oleh UKAS. Kos yang dikira kini hanya melibatkan pajakan selama 30 tahun. Isu kualiti dan keserasian aset dengan infrastruktur sedia ada telah pun diambil kira.

“Tuan Ahmad Tarmizi bin Sulaiman [Ahli PAC]: Yang Berhormat Pengerusi, sikit. Mungkin penjelasan. Saya pun tadi mungkin ada ketinggalan maklumat awal. Soalan saya ini berkaitan dengan— dalam tempoh proses pajakan ini— mungkin slaid bawah tadi. Walaupun kita menunggu dari segi waktunya itu sehingga bulan September 2025 untuk memuktamadkan perjanjian ataupun kontrak ini, apa yang PAC ingin bantu ialah dari segi— yang pentingnya ialah selepas kontrak ini dimeterai, kepentingan kerajaan itu diletakkan tertinggi dan yang pastinya tidak memberi beban kepada kerajaan sendiri. Sudah pasti kita melihat KTMB ini ada keuntungan dari segi operasi dia ya.

Soalan saya, dari segi kepastian selepas tamat tempoh pajakan itu. Jadi, kedudukan tren kita ini sama ada berapa senario tren itu akan dikembalikan kepada kerajaan, aset itu. Kedua, sama ada kita akan beli aset itu ataupun pajakan akan diperbaharui. Jadi, sudah mungkin MOT dan RAC ada bayangan dalam kita nak menentukan, nak memuktamadkan pajakan bulan September nanti. Jadi, itu yang pertama.

Kedua, dari segi kualiti dan keserasian aset infra kita yang sedia ada ini, trek kita itu ya. Adakah juga maknanya sudah diambil kira ada kemungkinan mungkin kita terpaksa menambah baik infra kita itu, trek kita itu kerana itu mungkin menjadi kos tambahan kepada kerajaan untuk nak menyiapkankah tidak sebab 30 tahun itu agak panjang ya. Nanti takut ada timbul selepas kita dapat aset kita itu, rupanya infra kita itu tidak serasi. Mungkin itu juga memberi beban balik kepada kita...

...

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih Yang Berhormat. Soalan pertama tadi, what happen to set lepas 30 tahun, Yang Berhormat. Ini masih lagi sedang diperincikan di peringkat UKAS. Sama ada set itu dah memang ringgit, dollar value lah, kan? Mungkin benda itu kita nak kalau boleh di... [Dicelah] Kita belum lagi ke tahap itu. Tapi kos yang kita lihat itu adalah hanya untuk pajakan selama 30 tahun. Itu yang nyata.

Keduanya, infra tambahan tadi. Infra tambahan juga telah diambil kira tetapi infra ini contohnya depot dan sebagainya akan dibina oleh kerajaan menggunakan dana Persekutuan.

Jadi, tak timbul dalam konteks perolehan tren. Buat masa sekarang, yang memerlukan pertambahan infra. Benda itu tak timbul. Keperluan yang ada, kerja-kerja naik taraf yang telah dilaksanakan menggunakan dana kerajaan memadai dan mencukupi bagi keperluan pajakan 50 set..."

[Muka surat 49 - 51, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.8 Peranan UKAS

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa Jemaah Menteri telah memutuskan bahawa UKAS akan menerajui projek pajakan tren. Ini kerana UKAS mempunyai kepakaran dan pengalaman dalam melaksanakan projek penswastaan. MOT hanya akan terlibat sebagai ahli dalam jawatankuasa yang menguruskan projek ini bersama UKAS.

“Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Okey, terima kasih Datuk Wira. Rujuk slaid kedua, 2(v) Mesyuarat Jemaah Menteri, keputusan 14 Ogos. So, yang saya nak tanya nombor lima itu, kaedah pajakan tren diterajui oleh UKAS. So, ini keputusan Menteri. So, saya nak faham. Adakah ini biasa? Mungkin MoF kut boleh jawab ke macam mana itu kan. So, maksudnya apa? Projek ini akan diterajui oleh UKAS atau kementerian MOT atau macam mana ini?

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, disebabkan oleh kepakaran dalam penswastaan ini banyak kepada UKAS dan mereka banyak pengalaman membuat penswastaan, projek-projek di bawah penswastaan ini, maka Jemaah Menteri memutuskan— bukan Menteri putuskan. Jemaah Menteri memutuskan supaya projek ini diterajui oleh UKAS tetapi kami duduk dalam committee tersebut. Dia cuma disebabkan kepakaran yang ada pada UKAS tadi untuk menjalankan perolehan secara penswastaan tadi.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Maknanya you preempting just in case ada problems with China punya side, dia orang boleh settle?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: No, no, no Yang Berhormat. Tidak. Penswastaan tadi. Penswastaan kaedah perolehan itu sendiri kepakarannya ada pada UKAS.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: So, you not under MOT lah kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: No, MOT will be a member.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: A member sahaja?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: But spearheaded by UKAS.”

[Muka surat 11 - 12, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.9 Tempoh Usia Tren

i. Penjelasan Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB

Datuk Mohd. Rani Hisham bin Samsudin (Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, KTMB) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa tren elektrik (EMU) yang paling lama dalam operasi berusia 15 tahun, dan

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

telah menjalani kerja *overhaul* sebanyak dua kali mengikut keperluan *mileage* yang ditetapkan oleh pengilang. Walaupun tren ini masih boleh digunakan sehingga 25 tahun, kos penyelenggaraan akan terus meningkat seiring usia tren.

Beliau turut menjelaskan bahawa dari segi jangka hayat dan penggunaan tren, Malaysia adalah setaraf dengan negara lain, namun kecekapan penyelenggaraan sedikit rendah disebabkan kekangan kewangan dan kegagalan mematuhi beberapa regimen penyelenggaraan. Tambahan pula, jumlah tren yang ada sekarang masih tidak mencukupi untuk memenuhi permintaan awam walaupun beroperasi sepenuhnya. Oleh itu, beliau bersetuju bahawa kaedah pajakan tren adalah pilihan terbaik dalam situasi kewangan semasa.

“Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Sekejap, Dato’. Untuk usia tren yang telah lanjut, boleh terangkan pada PAC dalam– mungkin yang operasi boleh jelaskan kepada kita. Dalam sekarang ini yang berfungsi usia dia yang maksimum berapa tahun? Berapa banyak buah yang terlibat?*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Dalam EMU ataupun kita punya fleet electric train sekarang ini, yang paling tua usianya adalah 15 tahun. 15 tahun ini pun telah mengikut teknikal penyelenggaraan. Kita kena buat overhaul dah dua kali dah. So, sekarang kita buat overhaul, tengah buat overhaul. Jadi...*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Dua kali dalam setahun kah macam mana?*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Ya, saya?*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Overhaul maksudnya macam mana?*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Overhaul maknanya dia telah mencapai kadar mileage yang ditentukan oleh pihak pengilang. Jadi, bila sampai ke*

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

tahap tersebut, kita kena buat overhaul. Jadi, yang ini kalau kita banyak lagi buat haul, kos-kos penyelenggaraan akan meningkat. Itu yang kita kena fikirkan. Kalau kita simpan, kita kendalikan tren-tren ini kos penyelenggaraan semakin meningkat walaupun dia punya umur boleh sampai ke 25 tahun.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya yang dalam operasi ini, yang maksimum adalah 15 tahun?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: 15 tahun.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Ada tak perbandingan dibuat dengan negara luar ataupun negara lain dari segi penggunaan, dari segi jangka hayat pakai kereta api ini? Dalam 15 tahun itu bagaimana keberkesanannya?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Kita sebenarnya YB, kita at par. Mungkin kita tidak seefisien mereka kerana sebagaimana yang Dato' KSU cakap, kita ada miss a few maintenance punya regime. Itu sebabnya kita kekangan kewangan lah. Jadi, yang itu kita usahakan tapi yang isu sebenarnya adalah tren-tren tersebut masih tak cukup lagi. Walaupun tren telah pun berjalan mengikut perangkaan maintenance, tapi kita masih lagi kekurangan tren untuk mencapai kehendak daripada public lah. Kita dah berjalan secara maksimum dah.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya, pada pandangan Datuk bila berlakunya masalah tentang peruntukan kewangan yang terhad dan tidak dibuat maintenance dengan baik dan juga teratur yang menyebabkan keberkesanan...

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Kekurangan.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: ...Dia punya penggunaan itu tak dapat efficiency-nya dia.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Berkurang sedikit.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Pilihan pajakan itu adalah yang terbaik. Setuju?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Setuju, ya.”

[Muka surat 19 - 20, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

ii. **Penjelasan KSU MOT**

Dato’ Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa selain daripada usaha mendapatkan dana kerajaan untuk kerja-kerja pemuliharaan tren, kementerian juga sedang berusaha memulihkan kereta api lama yang ada, termasuk yang telah berusia sehingga 30 tahun. Pemuliharaan ini sedang dijalankan oleh pihak RAC, terutamanya melibatkan tren diesel yang banyak digunakan di kawasan Pantai Timur. Namun, tren-tren lama yang sedang dipulihkan tersebut masih belum digunakan dalam operasi buat masa ini.

“Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Cuma tambahan, Yang Berhormat. Selain daripada usaha mendapatkan dana daripada kerajaan untuk melaksanakan kerja-kerja pemuliharaan ini, kami juga di peringkat kementerian sedang mengusahakan, memulihkan kereta api-kereta api lama ini. Ada juga yang telah mencecah sampai 30 tahun, yang mana yang itu sedang dipulihkan oleh pihak RAC. RAC...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: 30 tahun itu memang tengah pulih tapi tak ada yang tengah digunakan itu tak ada lah?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tak ada. [Dicelah] Ini yang kebanyakan diesel. Kebanyakan di Pantai Timur ini. Dia masih lagi menggunakan diesel. Yang ini sedang dipulihkan oleh pihak RAC...”

[Muka surat 20, Laporan Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.10 Penyelenggaraan Di Bawah Perolehan Secara Pajakan

i. Penjelasan KSU MOT

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa di bawah sistem pajakan baharu, penyelenggaraan tren termasuk penggantian alat ganti adalah tanggungjawab syarikat sepenuhnya, dan perkara ini akan dinyatakan dalam kontrak.

Daripada anggaran RM10 bilion kos keseluruhan, hanya RM2 bilion adalah untuk perolehan tren, manakala RM8 bilion diperuntukkan bagi penyelenggaraan selama 30 tahun. Beliau juga menyatakan bahawa 80% kerja penyelenggaraan akan melibatkan tenaga kerja tempatan.

Selain itu, Kerajaan akan menetapkan syarat supaya kerja pemasangan dan penyelenggaraan dibuat di Batu Gajah dengan sekurang-kurangnya penglibatan 40% pekerja tempatan.

“Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: The parts— the parts they are supposed to also tukar the parts kalau ikut pajakan ini. So, maksudnya everything is their responsibility-lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Their responsibility, not ours.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: So, mana dia orang nak cari, up to them-lah and the contract will say that-lah? Okay, thank you.”

[Muka surat 44, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

“Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Pengerusi, nak minta pencerahan mengenai sistem pajak ini. Dalam kereta api ini memang banyak maintenance dia, overhaul dia. Jadi, kalau pajak ini yang maintenance nanti di pihak...

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Syarikat.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Syarikat lah. Tak melibatkan klien lah, tak ya?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: I see. Yang sekarang ini macam mana?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Jadi, semua kita. Kita punya.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: I see, yang baru nanti akan syarikat buat lah?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Syarikat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Susulan...

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Kos, kos tadi itu yang dijangka itu termasuk dijangka kos maintenance?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya. Yang Berhormat, yang pembelian ini tidak mahal. Macam 50 set ini berbanding dengan keseluruhan tadi semua dalam 20 peratus atau dari RM10 bilion tadi, RM2 bilion adalah untuk perolehan. Yang RM8 bilion tadi adalah untuk maintenance for the next 30 years.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: I see.

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: The big chunk is yang kena maintain tadi. Yang ini kata unsur menggunakan orang tempatan sebagai contoh penglibatan orang tempatan untuk maintenance tadi akan mainkan peranan penting.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: I see. 80 peratus ya.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: 80 peratus.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ini anggaran kasar yang telah kami sediakan.”

[Muka surat 35 - 36, Laporan Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

“Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Sekejap, saya hendak tahu. Maintenance ini nanti yang akan dilaksanakan ialah orang kitakah, orang dia orang? Maksudnya their...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Syarikat YB, syarikat akan buat...

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Di Batu Gajah tadi tapi cuma pekerja tadi kita nak mewajibkan supaya menggunakan tenaga kerja lokal.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey.

...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Minimum 40 percent. Minimum.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Minimum of 40 percent tadi.”

[Muka surat 41 - 42, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

“Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Ada possibility tak akan datang ini sekiranya kita buat pajakan ini, ada kemungkinan ataupun tidak local company akan hilang kelayakan untuk membuat maintenance? Sebab saya difahamkan ada

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

ucapan daripada Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri, Dato' Seri Zahid Hamidi mengatakan mereka nak pekerja mahir, dilatih untuk mengisi keperluan pekerja yang dalam sektor industri ini.

Jadi, sebab itu nak melatih pelajar-pelajar TVET untuk mengisi ini. Bagaimana jaminan pihak kementerian supaya peluang anak tempatan ini tidak terjejas apabila kerajaan melaksanakan proses pajakan ini pada masa akan datang?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Yang Berhormat, ada dua situasi di sini. Satu, set-set yang sedia ada. Ada 68 set sedia ada ini memang akan melalui proses yang sama. Bidding, syarikat tempatan juga bidding, mereka akan melaksanakan kerja tersebut, anak tempatan akan melaksanakan kerja-kerja tersebut.*

Set baharu yang kita buat secara pajakan ini, sebab itu kita nak syaratkan mereka untuk membuatnya di Batu Gajah. Pekerja di sana, tenaga kerja di sana kita nak pastikan supaya sekurang-kurangnya 40 peratus anak tempatan yang bekerja di kilang tersebut, sekurang-kurangnya. Ini juga membuka peluang kepada anak-anak muda, anak-anak tempatan, anak watan untuk mendapatkan pekerjaan di kilang di Batu Gajah tadi. Jadi, secara perbandingannya memang dia akan membuka peluang kepada lebih ramai anak Malaysia untuk bekerja di sini.

...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Untuk pemasangan. Maintenance lain pula, kan?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Maintenance pun di sana, Yang Berhormat.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Sama tempat?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Tempat yang sama, tempatnya luas.*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Masih dekat di Batu Gajah juga?*

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Batu Gajah ataupun di tempat-tempat lain. Kalau katakan tempat itu sesak, kita nak buka di tempat lain. Syaratnya pekerja mesti daripada orang tempatan. Sekurang-kurangnya 40 peratus.”

[Muka surat 48 - 49, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

ii. **Penjelasan Ketua Pegawai Eksekutif, RAC**

Dato' Azhar bin Ahmad (Ketua Pegawai Eksekutif, RAC) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa dalam penyelenggaraan tren, terdapat beberapa tahap seperti L1 dan L2 untuk pemeriksaan harian, diikuti L3, L4, dan L5 selepas beberapa tahun. Dalam sistem pajakan, kos penyelenggaraan ini akan ditanggung oleh syarikat dan ini berbeza dengan pembelian terus.

“Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Sorry Dato' KSU, just to YB Kubang Pasu mengenai maintenance ini, dalam maintenance KTMB ini ada dia ada beberapa aspek. Dia ada minor dan major di mana tren-tren ini dia orang kata ada tiga tahap. Setiap hari akan dilakukan L1, L2 maintenance programme di mana tren-tren itu akan diperiksa, disemak sebelum tren-tren dilepaskan yang sekiranya ada rosak. So, that's L1, L2 tapi selepas lima tahun mungkin ada L3 dan selepas tujuh tahun ada L4, L5.

Jadi, sekarang ini macam kita tengah buat tren LCS yang kita tengah— kerajaan membelanjakan lebih daripada RM120 juta untuk L1, L2 sahaja. L1, L2 RM120 juta untuk dalam tempoh dua tahun. So, itu untuk L1, L2 sahaja. Untuk 25 set. So, dengan ini, RM120 juta ini kita tidak bayar lagi. Jadi, kita bayar hanya kadar fixed rental of the train iaitu dengan harga pembelian dan juga harga L1, L2 yang akan diselenggarakan oleh syarikat-syarikat iaitu RAC ataupun yang diterima.

So, bila ada tujuh tahun pula, diperlukan L3, L4. L3, L4 ini mungkin akan mengambil kos sebanyak 30 hingga 40 peratus daripada harga tren yang dibeli sebab ia ada banyak kena perlukan pertukaran premotor, traction motor, aircon banyak lagi yang perlukan.

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Selalunya mengambil di dalam industri 30 hingga 40 peratus daripada kos pembelian tren. Katalah kos pembelian tren RM2 bilion jadi anggaran daripada tujuh tahun ini RM600 million akan dibelanjakan setiap tujuh tahun.

So, itu anggaran kalau kita melalui pajakan, kos-kos ini tidak akan dapat dikeluarkan termasuk dalam kos pajakan yang akan dibayar oleh kerajaan. So, this is the difference between pembelian seterusnya atau pajakan, YB. Terima kasih.”

[Muka surat 42 - 43, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.11 Pemulihan / Penyelenggaraan Tren Sedia Ada

i. Penjelasan KSU MOT

Dato’ Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa penyelenggaraan bagi tren-tren sedia ada dilakukan melalui tender terbuka, dengan menggunakan peruntukan daripada Kerajaan dan kontrak diberikan kepada syarikat tempatan atau syarikat dari China yang mengambil bahagian dalam proses bidaan. Perkara ini dilaksanakan dari semasa ke semasa mengikut keperluan.

“Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, saya nak tanya pasal maintenance lagi. Boleh kongsi dengan PAC, siapa yang buat maintenance sekarang ini?

Dato’ Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sekarang ini Yang Berhormat, set itu adalah kita punya. So, kerajaan mengeluarkan duit, kita buat secara tender dan mendapatkan sama ada yang tempatan ataupun China sendiri, mereka come into the bidding dan kita memberikan secara perolehan sebegitulah.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya, daripada masa ke masa lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya."

[Muka surat 47 - 48, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

ii. **Penjelasan Ketua Pegawai Eksekutif, RAC**

Dato' Azhar bin Ahmad (Ketua Pegawai Eksekutif, RAC) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa pihak RAC sedang melaksanakan beberapa inisiatif pemulihan tren melalui proses *Request for Proposal* (RFP), termasuk pemulihan 10 set tren komuter yang telah lama tidak beroperasi akibat kerosakan dan kemalangan, serta enam (6) set tren ETS. Inisiatif ini bertujuan mengembalikan tren-tren tersebut ke dalam perkhidmatan KTMB.

Selain itu, RAC juga sedang memulihkan lokomotif dan wagon kargo untuk meningkatkan kapasiti pengangkutan barang oleh KTMB, sekali gus membantu menjana pendapatan melalui perkhidmatan kargo. Beliau turut menyatakan bahawa kerajaan sedang melaksanakan usaha memperkukuh inisiatif "*Road to Rail*", iaitu memindahkan pengangkutan barang berat dari jalan raya ke sistem rel bagi mengurangkan beban jalan raya dan meningkatkan kecekapan logistik negara.

"Dato' Azhar bin Ahmad [Perbadanan Aset Keretapi (RAC)]: ...Berikutan daripada yang dinyatakan oleh Yang Berbahagia Dato' Jana, ya RAC tengah mengadakan beberapa RFP untuk memulihkan set-set kereta api KTMB termasuk komuter, yang 10 set komuter yang telah lama di-grounded sebab akibat rosak dan juga accident dan juga ada lagi enam set untuk ETS yang telah dilakukan secara RFP untuk meminta cadangan daripada luar untuk memulih kembali tren-tren tersebut supaya dapat digunakan oleh KTM.

Selain daripada itu bukan sahaja tren-tren penumpang, RAC juga mengadakan tren-tren lokomotif dan juga wagon untuk kegunaan kargo yang sedang dalam proses pemulihan

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

untuk dapat digunakan oleh pihak KTMB supaya dapat meningkatkan pendapatan daripada segi kargo. Juga daripada itu, kita pihak kerajaan juga tengah melaksanakan untuk meningkatkan mutu Road to Rail iaitu memindahkan daripada kenderaan-kenderaan berat menggunakan kargo. So, ini, adalah beberapa inisiatif yang RAC sedang mengadakan untuk meningkatkan mutu perkhidmatan penumpang dan juga kargo.”

[Muka surat 20 - 21, Laporan Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.12 Keperluan Dana Tambahan

Dato’ Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa pengangkutan awam, termasuk KTMB, sememangnya tidak menguntungkan dan memerlukan sokongan kewangan berterusan daripada kerajaan, sebagaimana yang berlaku di kebanyakan negara-negara lain. KTMB berada di bawah syarikat MOF Incorporated dan menerima pembiayaan kerajaan bagi tujuan pengoperasian. Walaupun kualiti perkhidmatan semakin baik, kadar tambang tetap dikawal oleh kerajaan dan tidak boleh dinaikkan seiring dengan kos operasi. Oleh itu, ketidakupayaan untuk menampung kos melalui tambang menyebabkan kerajaan perlu menyalurkan dana tambahan, sama ada secara langsung kepada KTMB atau melalui Kementerian Pengangkutan untuk disalurkan kepada RAC dan KTMB bagi pelaksanaan kerja-kerja infrastruktur dan penyelenggaraan aset seperti tren.

“Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: *Pengerusi, nak komen fasal yang sustainability itu tadi. Di mana-mana negara di dunia ini biasanya public transport ini memang rugilah. Tak cukup nak cover cost sebenarnya. Jadi, macam mana kedudukan RAC or KTM di dalam financial stability ini? Adakah cukup cover cost ataupun memerlukan dana daripada kerajaan tiap-tiap tahun? Macam mana dengan tambang dia, naikkah takkah untuk cover cost? Jadi, sebab kebanyakan public transport memang di-subsidise by the government.*

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul, Yang Berhormat. Itu merupakan satu faktalah. Di mana semua negara menghadapi masalah yang sama. Tetapi dalam konteks KTMB ini, Yang Berhormat, dia di bawah syarikat MOF Incorporated. Jadi, kita ada get funding yang berikan kepada KTMB untuk menjalankan kerja-kerja pengoperasian. Itu pertama.

Kedua, kalau kita nak buat totally commercial pun, saya rasa ia tidak dapat diterima oleh rakyat. Sebab, kadar akan naik. Itu dikawal oleh kerajaan. To be very frank-lah. Setiap perkhidmatan semakin bertambah baik. Tetapi, kadar tiket tadi dikawal. So, kita tak boleh nak menaikkan mengikut kos operasi. So, ini mengakibatkan kerajaan perlu tampung. Ini merupakan suntikan dana yang diberikan oleh kerajaan kepada KTMB secara langsung atau bagi kerja-kerja infrastruktur tadi termasuk rolling stock tadi diberikan melalui MOT dan kami turunkan kepada RAC atau KTMB secara langsung untuk menjalankan kerja-kerja tersebut.”

[Muka surat 22 - 23, Laporan Prosiding Bil 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

6.13 Pelan Transformasi KTMB

Dato' Jana Santhiran Muniayan (KSU MOT) dalam Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025 menjelaskan bahawa Pelan Transformasi KTMB 2015–2025 telah pun dilaksanakan pada tahun 2015 dan 2016, dan program tersebut kini telah tamat. Melalui pelan tersebut, beberapa aset berjaya diaktifkan semula. Beliau turut memaklumkan bahawa selepas tamatnya pelan tersebut, tiada dana khusus disalurkan kepada MOT bagi tujuan kesinambungan inisiatif tersebut. Oleh itu, kementerian kini kembali kepada kaedah konvensional dengan menerima peruntukan langsung daripada kerajaan sejumlah RM2 bilion.

“Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: ... Okey saya nak tanya, sebelum ini saya lihat kerajaan ada pelan transformasi KTMB. Tak silap saya

PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD

2015-2025. So, apa dia punya status pelan tersebut? Adakah perolehan ini, apa yang kerajaan tengah lakukan ini adalah sebahagian daripada pelan tersebut? Satu.

Kedua, kalau betul kenapa ia tidak dilaksanakan awal? Kenapa dah towards penghujung, 2025 ini baru nak buat?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, yang itu telah dilaksanakan pada 2015/2016, Yang Berhormat dan program itu telah tamat. In fact, keadaan pada ketika adalah lagi terdesak lah. Banyak lagi set-set yang tersadai. Cuma, melalui program tersebut banyak yang telah dihidupkan semula dan benda itu telah berjalan dan program tersebut telah tamat. Dana tidak disediakan kepada Kementerian Pengangkutan bagi tujuan tersebut. Sekarang balik kepada conventional method, memberikan peruntukan dalam RM2 bilion tadi, Yang Berhormat. Bahkan saya juga ada sediakan perincian dana yang disediakan oleh kerajaan tadi.”

[Muka surat 21, Laporan Prosiding Bil. 2(a)/2025 bertarikh 12 Februari 2025]

RUMUSAN & SYOR JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN

**PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD**

7. RUMUSAN PAC PARLIMEN

PAC Parlimen merumuskan perkara-perkara berikut:

- 7.1 Projek perolehan kereta api elektrik (EMU) secara pajakan yang dicadangkan oleh Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT) masih di peringkat awal perancangan dan belum ada sebarang keputusan muktamad atau kontrak ditandatangani.
- 7.2 Walaupun terdapat pengumuman awal mengenai anggaran kos RM10.7 bilion untuk 62 set tren dalam tempoh 30 tahun, angka ini adalah anggaran sahaja dan tiada perincian kos yang telah dimuktamadkan melalui rundingan rasmi dengan pihak pembekal.
- 7.3 Pemilihan model pajakan, berbanding pembelian terus, adalah didorong oleh kekangan peruntukan kewangan kerajaan yang terhad dan keperluan untuk mempercepatkan perolehan tren bagi memenuhi permintaan tinggi dan masalah kelewatan/kekurangan tren sedia ada.
- 7.4 Pilihan CRRC (China) sebagai pembekal untuk fasa pertama adalah berdasarkan pengalaman sedia ada, kepakaran teknikal, dan infrastruktur kilang pemasangan yang besar di Batu Gajah, Perak.

8. SYOR PAC PARLIMEN

Bagi tujuan penambahbaikan PAC Parlimen mengesyorkan kepada Kerajaan perkara-perkara berikut:

- 8.1 Kerajaan perlu melengkapkan kajian terperinci oleh UKAS mengenai perbandingan antara model pajakan dan pembelian terus, termasuk analisis kos-faedah jangka panjang. Hasil kajian ini harus diumumkan secara telus kepada umum.
- 8.2 MOT/RAC/KTMB perlu memastikan setiap fasa perolehan, terutamanya Fasa 1 yang menggunakan rundingan terus, disokong oleh justifikasi yang kukuh dan kajian *due diligence* yang lengkap sebelum sebarang komitmen kewangan dibuat.
- 8.3 Syarikat Milik Kerajaan perlu memiliki sekurang-kurangnya 51% saham dalam CRRC Rolling Stock Center (Malaysia) Sdn. Bhd. seperti keputusan oleh Jemaah Menteri bagi memastikan kawalan dan pemindahan teknologi kepada pihak tempatan serta penglibatan tenaga kerja tempatan sekurang-kurangnya sebanyak 40%.
- 8.4 MOT/RAC/KTMB hendaklah memuktamadkan pemilihan mata wang (MYR atau RMB) yang akan digunakan dalam pembayaran pajakan, dengan mengambil kira kestabilan mata wang dan analisis risiko fluktuasi jangka panjang.
- 8.5 MOT/RAC/KTMB hendaklah memastikan perjanjian pajakan mengandungi perincian yang jelas mengenai skop penyelenggaraan yang ditanggung oleh syarikat pembekal, termasuk alat ganti dan pembaikan besar, bagi mengelakkan kos tersembunyi kepada kerajaan.

**PENYATA JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN BERHUBUNG
PEROLEHAN KERETA API ELEKTRIK (EMU) SECARA PAJAKAN
DI BAWAH KEMENTERIAN PENGANGKUTAN MALAYSIA,
PERBADANAN ASET KERETA API DAN KERETAPI TANAH MELAYU BERHAD**

- 8.6 MOT perlu memastikan tren yang dipajak mematuhi piawaian kualiti dan keselamatan tertinggi, serta serasi dengan infrastruktur rel sedia ada di Malaysia.
- 8.7 Kerajaan perlu menggalakkan penglibatan syarikat tempatan dalam penyelenggaraan tren sedia ada melalui tender terbuka.

JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC) PARLIMEN

GAMBAR PROSIDING

LAPORAN PROSIDING (HANSARD)

MALAYSIA

LAPORAN PROSIDING (HANSARD)

Rabu, 12 Februari 2025

MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA

**Prosiding 1:
Perolehan kereta api elektrik (EMU)
secara pajakan di bawah MOT,
Perbadanan Aset Kereta Api (RAC) dan KTMB**

- (i) Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT)**
YBhg. Dato' Jana Santhiran Muniayan
Ketua Setiausaha
- (ii) Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB)**
YBhg. Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin
Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan
- (iii) Perbadanan Aset Keretapi [RAC]**
YBhg. Dato' Azhar bin Ahmad
Ketua Pegawai Eksekutif

**PENGGAL KETIGA
PARLIMEN KELIMA BELAS**

MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA

BILIK JAWATANKUASA 1, BLOK UTAMA BANGUNAN PARLIMEN, PARLIMEN MALAYSIA

RABU, 12 FEBRUARI 2025

AHLI-AHLI JAWATANKUASA

Hadir

YB. Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Masjid Tanah]	- <i>Pengerusi</i>
YB. Puan Teresa Kok Suh Sim [Seputeh]	- <i>Naib Pengerusi</i>
YB. Tuan Syahredzan bin Johan [Bangi]	
YB. Dato' Mohd Isam bin Mohd Isa [Tampin]	
YB. Tuan Sim Tze Tzin [Bayan Baru]	
YB. Tuan Ts. Zahir bin Hasan [Wangsa Maju]	
YB. Dr. Richard Rapu @ Aman anak Begri [Betong]	
YB. Tuan Haji Azli bin Yusof [Shah Alam]	
YB. Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Kubang Pasu]	
YB. Tuan Ahmad Tarmizi bin Sulaiman [Sik]	
YB. Datuk Ali anak Biju [Saratok]	
YB. Dr. Hajah Halimah Ali [Kapar]	
YB. Dato' Adnan bin Abu Hassan [Kuala Pilah]	

Tidak hadir [Dengan maaf]

YB. Puan Vivian Wong Shir Yee [Sandakan]

URUS SETIA

Encik Ahmad Johan bin Mohd Affandi [Ketua Sekretariat Jawatankuasa Kira-kira Wang Negara, Parlimen Malaysia]
Encik Mohamad Tarmizi bin Ahmad [Penasihat Undang-undang I, Pejabat Penasihat Undang-undang, Pejabat Ketua Pentadbir, Parlimen Malaysia]
Siti Noor Akmar binti Zulkafli [Juruaudit Pejabat Jawatankuasa Kira-kira Wang Negara, Parlimen Malaysia]

HADIR BERSAMA

EX-OFFICIO

Kementerian Kewangan

YBrs. Encik Mohd Fariszan bin Ahmad [Timbalan Setiausaha Bahagian (Bahagian Syarikat Pelaburan Kerajaan)]
Puan Nadeema binti Kamaruddin [Ketua Penolong Setiausaha (Bahagian Kawalan Kewangan Strategik dan Korporat)]
Encik Nurul Allbiir bin Nordin [Penolong Setiausaha Kanan (Bahagian Kawalan Kewangan Strategik dan Korporat)]

Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia

P/TPj Tuan Mohd Anuar bin Ismail [Timbalan Pengarah Kanan (Bahagian Siasatan)]

Kementerian Ekonomi

Puan Suriyani binti Ali [Timbalan Pengarah I (Bahagian Infrastruktur dan Kemudahan Awam)]

Jabatan Akauntan Negara

Puan Erda Ezdiani binti Ahmad Toha [Ketua Penolong Pengarah (Bahagian Perkhidmatan Operasi Pusat dan Agensi (BPOPA) Unit Pengurusan Hutang Persekutuan (UPHP)]

SAKSI**Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT)**

YBhg. Dato' Jana Santhiran Muniayan [Ketua Setiausaha (Pejabat Ketua Setiausaha)]

YBhg. Dato' Mohamed Irwan bin Mansor [Setiausaha Bahagian (Bahagian Darat) Pejabat Setiausaha Bahagian]

YBhg. Tuan Mohammad Zakhir bin Yusof [Timbalan Setiausaha Bahagian (Bahagian Perancangan Strategik dan Antarabangsa) Seksyen Antarabangsa, Parlimen dan Kabinet]

YBrs. Tuan Mohd Aidi bin Mohd Hussin [Setiausaha Bahagian (Bahagian Pembangunan) Pejabat Setiausaha Bahagian]

YBrs. Puan Sharifah Ainidotulmusmina binti Wan Mustapa [Ketua Penolong Setiausaha (Bahagian Perolehan dan Kewangan) Unit Operasi Perolehan]

YBrs. Puan Nurul Nadia binti Fauzi [Penolong Setiausaha Kanan (Bahagian Perolehan dan Kewangan) Unit Keurusetiaan dan Sokongan]

YBrs. Tuan Ahmad Syahir bin Mohd Nasir [Ketua Penolong Setiausaha (Projek Rel (PR))]

YBrs. Tuan Arif Fikri bin Rahim [Penolong Setiausaha (Projek Rel (PR))]

Encik Nik Mohd Faiz bin Nik Mohamad [Pegawai Khas (PK) Ketua Setiausaha (KSU)]

Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB)

YBhg. Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan]

Encik Abdul Salim bin Abdul Aziz [Ketua Jabatan]

Perbadanan Aset Keretapi [RAC]

YBhg. Dato' Azhar bin Ahmad [Ketua Pegawai Eksekutif]

Encik Ramesh Balakrishan [Ketua Pegawai Operasi Rel]

LAPORAN PROSIDING

**MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA
PARLIMEN KELIMA BELAS, PENGGAL KEEMPAT**

**BILIK JAWATANKUASA 1,
PARLIMEN MALAYSIA, KUALA LUMPUR**

RABU, 12 FEBRUARI 2025

Mesyuarat dimulakan pada pukul 11.31 pagi

*[Yang Berhormat **Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin**
mempengerusikan Mesyuarat]*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]:
Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh dan selamat pagi. Suara...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Ceramah banyak sangat. *[Berucap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *[Ketawa]*
Selamat datang saya ucapkan kepada semua ahli Yang Berhormat PAC Parlimen Kelima Belas, ahli-ahli ex-officio daripada JPA, Kementerian Kewangan, Jabatan Audit Negara, SPRM, Kementerian Ekonomi, Jabatan Akauntan Negara dan juga Penasihat Undang-undang Parlimen selaku wakil daripada AGC.

Yang Berhormat ahli mesyuarat sekalian, hari ini PAC kita akan mulakan prosiding berhubung dengan isu cadangan perolehan kereta api elektrik (EMU) secara pajakan di bawah Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT), Perbandaran Aset Kereta Api (RAC) dan juga Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB). Jadi, prosiding ini diadakan bagi kerajaan memberikan penjelasan dengan lebih terperinci berhubung dengan cadangan perolehan kereta api elektrik secara pajakan di bawah MOT, RAC dan juga KTMB.

Untuk makluman semua, cadangan perolehan ini telah pun diumumkan oleh kerajaan pada 14 Ogos 2024, apabila Yang Berhormat Menteri Pengangkutan bersama Yang Berhormat Menteri Ekonomi mengadakan satu sesi sidang media berhubung dengan pemerkasaan industri kereta api melalui cadangan pelaksanaan kaedah pajakan tren penumpang. Selain daripada itu juga, pada 27 Disember 2024, ketika penggulungan sesi perbahasan peringkat jawatankuasa di bawah Kementerian Pengangkutan, Yang Berhormat Menteri Pengangkutan turut telah menjelaskan mengenai model pajakan ini.

Selain itu, KSU MOT juga telah memberikan penjelasan kepada JKPK Infrastruktur Pengangkutan dan Komunikasi berhubung dengan perolehan EMU

secara pajakan ini pada 4 Disember 2024. Justeru PAC berpandangan perolehan EMU KTM ini diperjelaskan dengan lebih terperinci kepada Jawatankuasa Kira-kira Wang Negara ini supaya rakyat dapat mengetahui mengapa MOT bercadang memilih model pajakan selama 30 tahun bernilai lebih RM10 bilion untuk memperoleh EMU ini. Ini adalah peranan yang perlu dimainkan oleh PAC sebagai sebuah jawatankuasa pilihan Parlimen sebagai mekanisme semak dan imbang antara cabang perundangan dan juga cabang eksekutif melalui punca kuasa yang diberikan di bawah Peraturan Mesyuarat, Arahan Perbendaharaan dan juga Pekeliling Am.

Yang Berhormat ahli mesyuarat sekalian, jadi hadir di hadapan PAC pada pagi ini, saya ucapkan selamat datang kepada Yang Berbahagia Dato' Jana Santhiran Muniayan, Ketua Setiausaha Kementerian Pengangkutan Malaysia; Yang Berbahagia Dato' Azhar bin Ahmad, Ketua Pegawai Eksekutif (CEO) Perbadanan Aset Kereta Api (RAC); dan juga Yang Berbahagia Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin, CEO Keretapi Tanah Melayu Berhad. Selamat datang kepada semua saksi di hadapan PAC pada hari ini. Tanpa membuang masa, saya dengan ini menjemput Yang Berbahagia Dato' Jana selaku KSU untuk memberikan penerangan dan juga penjelasan kepada Jawatankuasa Kira-kira Wang Negara. Dipersilakan.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [Kementerian Pengangkutan Malaysia(MOT)]: Terima kasih Yang Berhormat. Selamat pagi dan salam sejahtera. Salam Madani kepada semua Yang Berhormat dan juga sahabat-sahabat daripada perkhidmatan awam yang turut hadir ke prosiding pada pagi ini. Tanpa melengahkan masa, saya terus masuk YB ke perkara-perkara utama yang ingin kami sampaikan.

Pertamanya, saya ingin memberikan sedikit latar belakang kepada cadangan perolehan kereta api elektrik (EMU) secara pajakan di bawah MOT. Yang keduanya, cadangan pelaksanaannya sehingga 12 Februari ini, apa yang telah kami capai untuk merealisasikan cadangan tersebut. Yang ketiga, isu semasa dalam perkhidmatan tren Keretapi Tanah Melayu Berhad. Keempat, memfokuskan kepada kaedah pelaksanaannya, cara pajakan yang mungkin julung kali diadakan di bawah industri pengkeretapian. Kelimanya, cadangan perolehan tren ini bagi tempoh 2025 hingga 2030 yang terbahagi kepada tiga fasa. Keempat, memfokuskan kepada garis masa projek, fasa pertama yang diberikan tumpuan pada pagi ini. Seterusnya, rangkuman faedah melalui pajakan ini kepada negara. Akhir sekali, rumusan.

Sedikit berhubung latar belakang, Yang Berhormat. Idea mengenai perolehan kereta api elektrik (EMU) secara pajakan ini sebenarnya telah dibincangkan di peringkat kementerian, di peringkat pengurusan tertinggi dan seterusnya telah dibincangkan dengan Yang Berhormat Menteri dan seterusnya dibawa ke Mesyuarat

MTEN pada 10 Jun 2024. Selepas pembentangan dan perbincangan dalam Mesyuarat MTEN, Mesyuarat MTEN telah memutuskan antaranya perkara-perkara seperti berikut. Pertama, dipersetujui supaya perolehan set tren baharu ini dilaksanakan melalui rundingan secara G2G, *Government to Government*. Yang keduanya, MOT menyelaraskan persiapan rundingan perolehan set baharu secara G2G antara Malaysia dengan Republik Rakyat China. Persediaan bagi perundingan juga mengambil kira perkara seperti ekuiti, syarat pajakan, tempoh penghantaran serta terma bayaran.

Seterusnya, setelah diperhalusi keputusan MTEN ini, di peringkat Kementerian Pengangkutan bersama dengan RAC dan juga Keretapi Tanah Melayu Berhad, kami telah menyediakan Kertas Jemaah Menteri bertarikh 14 Ogos 2024 dan cadangan tersebut telah dibentangkan pada tarikh tersebut. Inti pati keputusan daripada Mesyuarat Jemaah Menteri pada 14 Ogos 2024 mengenai perkara tersebut adalah seperti berikut:

- (i) ia akan dilaksanakan oleh syarikat milik kerajaan atau RAC sendiri, Railway Asset Corporation di bawah MOT dengan majoriti saham 51 peratus di dalam CRRC Rolling Stock Centre (Malaysia) Sdn. Bhd. dimiliki oleh syarikat tempatan;
- (ii) *local content requirement* ataupun pemindahan teknologi dan penglibatan tenaga kerja tempatan sekurang-kurangnya sebanyak 40 peratus;
- (iii) rundingan kos pajakan dan penggunaan mata wang sama ada menggunakan Malaysia Ringgit ataupun Renminbi.
- (iv) tempoh pajakannya adalah bagi tempoh selama 30 tahun dan yang terakhirnya, kaedah pajakan tren ini akan diterajui oleh Unit Kerjasama Awam Swasta (UKAS), Jabatan Perdana Menteri.

Ini merupakan inti pati kepada keputusan Jemaah Menteri.

Seterusnya, Yang Berhormat, sedikit gambaran mengenai cadangan pelaksanaan pajak tren penumpang sehingga 12 Februari yang lepas. Pertama, jenis perkhidmatan yang kami berpandangan amat-amat memerlukan *rolling stock* atau set-set tambahan adalah empat perkhidmatan utama di bawah Keretapi Tanah Melayu Berhad.

Pertamanya adalah Komuter Lembah Klang. Kedua, Komuter Selatan. Ketiga, ETS dan keempatnya Ekspres Timuran.

Jadi, kalau kita melihat kepada Komuter Lembah Klang ini, di mana KTMB membawa penumpang dalam lebih 36,000 penumpang sehari dan sudah ada 26 set pada masa sekarang...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Sekejap, Dato' ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya tengok slaid Dato' ini ada dalam sepuluh slaid. So, saya cadangkan kepada semua Ahli PAC walaupun ada 10 slaid, *but if you want to ask any questions especially* untuk Wangsa Maju sebab Wangsa Maju ada perlu nak keluar ada urusan lain. So, boleh tanya. So, *don't mind* ya kita akan *just* masuk sahaja. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh, boleh, boleh.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Naib Pengerusi PAC]: Ya, Pengerusi. Okey, kerana saya salah seorang yang tak naik tren...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: [Ketawa]

Puan Teresa Kok Suh Sim [Naib Pengerusi PAC]: [Ketawa] Boleh bagi tahu sikit tentang ini apa Komuter Lembah Klang. *What is* Komuter Selatan and ETS untuk pergi *airport* punya, kan?

Seorang Ahli: Tidak, tidak, tidak.

Seorang Ahli: Bukan, bukan, bukan.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Naib Pengerusi PAC]: [Ketawa] And Ekspres Timuran. *Can you elaborate a bit so that we have an idea?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *We've got the CEO of KTMB here, Yang Berhormat. The best is for him to explain. Come.*

Datuk Mohd. Rani Hisham bin Samsudin [Ketua Pegawai Eksekutif Kumpulan, Keretapi Tanah Melayu Berhad (KTMB)]: Yang Berhormat Puan Pengerusi. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Selamat pagi, salam sejahtera, salam Malaysia MADANI.

Let me briefly explain apakah perkhidmatan-perkhidmatan yang disediakan oleh Keretapi Tanah Melayu Berhad, ya. So, KTMB memberi perkhidmatan di jajaran kita sepanjang 1,600 kilometer daripada Johor Bahru ke Padang Besar dan Johor Bahru ke Tumpat. *This is our* jajaran ya. So, *we have one commuter service* yang kita panggil— *this is not metro transportation* tapi perjalanan jauh tapi melalui bandar ya.

Kita ada Komuter Klang Valley ya. Ada dua perjalanan atau jajaran di antara Tanjung Malim ke Pelabuhan Klang dan jajaran daripada Pulau Sebang, Melaka ya ke Batu Caves. So, dua jajaran ini, ya. So, ini dipanggil Komuter Klang Valley dan

kita ada juga satu lagi dipanggil Komuter Utara di mana ada dua jajaran juga daripada Padang Besar ke Butterworth dan daripada Butterworth sekarang ini— dulu sampai ke Padang Rengas tapi kita dah sambung ke Ipoh. *So, we have four services* ya. Satu, di *Klang Valley* ada dua *services* dan satu lagi di utara, kita ada dua *services*. Ini kita panggil *commuter services*.

Kedua, adalah ETS. ETS ini adalah perjalanan jauh. Kita ada *seat*, tidak boleh berdiri. Jadi, orang membeli tiket mengikut *seat numbers* dia. Daripada Gemas ke Padang Besar. *This is long distance and all seated*. Yang komuter tadi itu boleh berdirilah. Boleh penuh tren sampai tidak ada tempat duduk semua, bolehlah. Tapi *long distance* ini, is *ETS services*.

Ekspres Timuran adalah daripada Gemas ke Tumpat. Kita menggunakan tren yang tidak berelektrik kerana jajaran dia semua jajaran setunggal atau *single-track* menggunakan diesel iaitu yang kita panggil *diesel multiple unit* (DMU). *So*, servis dia adalah berhenti-henti di antara Gemas ke Kuala Lipis, Kuala Lipis ke Gua Musang, dan Gua Musang *all the way to* Tumpat. *So*, ini kita panggil Ekspres Timuran.

Satu lagi, Komuter Selatan. Komuter Selatan sekarang belum ada lagi kerana jajaran masih dalam pembinaan di antara Gemas ke Johor Bahru. Dulu *single-track* tapi sekarang dalam pembinaan, *insya-Allah* pada tahun ini kita akan siapkan dan kita akan adakan Komuter Selatan daripada Paloh hingga ke Johor Bahru. *So, these are all the services beside services* kargolah. Ini untuk *passengers* semua. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Cuma tambahan Yang Berhormat, yang ke lapangan terbang tadi adalah ERL. Itu ERL. *That is ERL service* bukan di bawah KTMB. *It's private*-lah.

Datuk Mohd. Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Private. Private by YTL.*

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* YTL.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang ini yang di bawah Keretapi Tanah Melayu.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey, tanya sikit.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Terima kasih, Datuk Wira Pengerusi. Saya ingatkan tunggu sampai habis sepuluh slaid. Tapi bila Datuk Wira kata boleh masuk bila-bila masa, jadi saya nak patah balik sikit, boleh?

Puan Teresa Kok Suh Sim [Naib Pengerusi PAC]: *[Ketawa]*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Boleh.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Muka surat pertama. Fasal latar belakang dia. Nombor dua, Mesyuarat Jemaah Menteri bertarikh 14 Ogos 2024, keputusannya. Pertama, saya nak tanya CRRC itu dia *joint-venture company* ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia syarikat milik China sendiri. Pada masa sekarang.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, dia belum lagi *joint-venture* dengan syarikat milik kerajaan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Belum, ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ini di bawah perancangan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Perancangan sahaja, ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang bakal dijalankan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: CRRC itu syarikat milik China?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: China.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kan. Jadi, belum lagi diputuskan? Tapi disebut ini CRRC dengan majoriti 51 persen?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Didaftarkan *[Dicelah]* Tapi Yang Berhormat, didaftarkan di sini sekarang, di Malaysia. *Incorporated* in Malaysia.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, *whenever it is* kalau ditubuhkan *joint-venture* nanti, syarikat Malaysia ataupun Kerajaan Malaysia akan memiliki majoriti syerlah? Ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, ya Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, *we are in control* maksudnyalah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yes, Sir.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey. Seterusnya yang nombor dua itu, *local content requirement* (LCR). Pemindahan teknologi dan penglibatan tenaga kerja tempat sekurang-kurangnya 40 persen. *Why, why 40 percent? Why 40 percent? Why not 50? Or even 60?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sepatutnya kita majoriti, lebih banyak tenaga kerja daripada syarikat daripada China. Sebab saya sebut ini, sebab apa banyak projek-projek yang melibatkan syarikat China ini sama ada swasta ataupun dengan kerajaan, dia selalu bawa dia punya tenaga kerja dia lebih ramai.

Saya ingat ini satu formula yang tidak bagus untuk negara sebab kita nak *transfer the technology* dan dalam masa yang sama, kita nak mewujudkan lebih banyak pekerjaan kepada warga tempatan. Mungkin ini dapat dikaji semulalah ya, Dato' KSU ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul. Sebab itu kita letakkan perkataan itu, "sekurang-kurangnya", Yang Berhormat. Yang itu juga merupakan ketetapan di bawah TDA...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Saya takut sekurang-kurangnya *sat* lagi dia berhenti takat sekurang-kurang. 40 persen.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: [Ketawa]

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Why not we go to 70 percent?* Sebab kita nak *transfer* teknologi kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Banyak tempat-tempat dia macam melibatkan syarikat daripada China itu dia macam itu. Dia bawa dia punya tenaga kerja sendiri ya.

Pajakan ini, rundingan kos pajakan dan penggunaan mata wang ini, *why Malaysian Ringgit and RMB?* Kenapa dia tidak diputuskan satu mata wang sahaja? *Malaysian Ringgit* umpamanya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: "Atau". "Atau", Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Atau, ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang itu belum dirundingkan. Perkara-perkara ini dihasratkan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, ini *awai* lagilah ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang dihasratkan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Apa cadangan kerajaan? RMB ataupun *Malaysian Ringgit*?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Itu adalah satu cadangan daripada Kementerian Kewangan yang dibawa ke Jemaah Menteri tapi belum dimurnikan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tapi nanti kena *mai sini* pula nak kena jawab pula. Nak tanya *pasai* apa Ringgit, *pasai* apa RMB ya.

Kita kena ada dah dalam kepala kita pakar-pakar kewangan ini untuk kebaikan negara dari segi takut *fluctuation of* mata wang dan sebagainya. Kita patut dah adalah dalam idea kita *what should be the* mata wang untuk projek ini supaya kita tak terlibat dengan masalah *fluctuation of currency* ya. Dato', na. Mungkin itu boleh difikirkanlah ya. *Why 30 years? Why not 20? Why not 40? Why not* ini? Apa sebab *30 years?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sebab jangka hayat *rolling stock* itu biasanya 25 tahun.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey. Jangka hayatlah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Jangka hayat. *Life cycle*.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Above that*, dia akan datang.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Life cycle* dia kita kena tukar.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Ataupun dia punya *book value one ringgit?* Sampai ke peringkat *book value one ringgit?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Ya, *one ringgit book value*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Lepas— *correct*.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *[Tidak jelas] years?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia lepas 25— kita bagi dia 30 tahun sebab akan *maintenance* sekurang-kurangnya dapat dibuat dalam tempoh tersebut dan lepas 30 tahun, sekiranya pada ketika itu diputuskan untuk diteruskan perkhidmatan tersebut, maka kesemua *rolling stock* tersebut dicadangkan untuk ditukarkan kepada yang baharu.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Ertinya Dato' KSU, yang ini semua *preliminary*-lah ya? Belum lagi *the final decision*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Very preliminary, Sir*. Belum, belum apa lagi.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *On the whole matter*-lah ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Yes, Sir*.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey, terima kasih Datuk Wira.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dato', keja. Soalan Dato' Wira Kubang Pasu semua sudah dijawab oleh Dato' KSU?

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Belum lagi.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya minta—empat ke lima soalan tadi Dato' ini?

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *We go one by one-lah.*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *So, any* tambahan *from* Dato' KSU to jawab dulu sebelum saya bagi kepada Kapar?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, saya ulang balik yang keputusan-keputusan tersebut. Kesemuanya adalah merupakan keputusan yang telah dibuat, yang tengah kami murnikan. Tengah kami telitikan, belum ada sebarang satu LOI pun tidak dikeluarkan lagi, ya dan banyak yang tengah kami berunding dengan agensi pusat.

Contohnya, pertama tadi yang dilaksanakan oleh syarikat milik kerajaan. Kami masih sekarang berunding dengan Kementerian Kewangan untuk menentukan syarikat mana yang akan menerajui perolehan ini. Yang itu pun belum diputuskan lagi.

Keduanya, satu lagi cadangan yang ditimbulkan dalam Mesyuarat Jemaah Menteri adalah kalau boleh CRRC tadi, CRRC Rolling Stock Centre (Malaysia) yang telah bertapak di sini yang dah ada kilang di Batu Gajah itu, sekarang *100 percent* kepunyaan China walaupun *incorporated* di negara kita. Tapi kita nak kalau boleh 51 peratus dimiliki oleh Malaysia, warga Malaysia ataupun syarikat-syarikat milik kerajaan tadi. Yang ini pun belum dirundingkan lagi.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Syarikat kerajaan pun kita belum ada lagi ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Maybe* KTM-kah, MOF-kah dan sebagainya? Belum lagi, ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum lagi, belum lagi. Sedang—kita masih menunggu keputusan daripada Kementerian Kewangan.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Dato', *just to—just get this clear-lah.* Sebenarnya tidak ada apa-apa pun lagilah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum ada apa lagi.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey, *thank you.*

■1150

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum apa lagi.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey, *thank you*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: LOI pun belum dikeluarkan. Yang keduanya, *Local Content Requirements* kita letak sekurang-kurangnya 40 peratus. Itu merupakan kayu ukur yang telah digariskan oleh Kementerian Kewangan terutamanya dalam projek di bawah TDA bagi semua projek kerajaan meletakkan sekurang-kurangnya 40 peratus. Sememangnya hasrat Kementerian Pengangkutan dan juga Kementerian Ekonomi kalau boleh ditingkatkan kepada 70 atau 80 peratus. Itu memang hasrat kami Yang Berhormat.

Yang ketiganya, rundingan kos pajakan dengan penggunaan mata wang. Ini merupakan cadangan yang ditimbulkan. Rasional nak guna ringgit ataupun renminbi adalah bagi mengurangkan kos kepada kerajaan. Yang itu pun sedang dalam pertimbangan Kementerian Kewangan. Tempoh pajakan selama 30 tahun juga tengah diperbincangkan. Cuma cadangan kami 30 tahun supaya jangka *life cycle of the rolling stock* tadi biasanya dalam 25 tahun ke 30 tahun. Selepas dia di-*maintain* dengan baik, selepas 30 tahun kami mencadangkan supaya ia ditukar kepada satu *rolling stock* yang baharu. Biasanya begitulah dalam industri perkeretaapian.

Yang terakhir itu dilaksanakan oleh UKAS sebab mereka mempunyai kepakaran dalam membuat projek-projek penswastaan. Itu sahaja pencerahan kepada pengurusan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi, sikit sahaja. *This is something related to liquidation*, syarikat kerajaan yang akan menandatangani perjanjian *joint venture* dan dia punya *implication*. KTMB ini, adakah *now* dia hak kerajaan, milik kerajaan, KTMB? *Is it not YTL?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Under MoF Incorporated*. Syarikat di bawah 100 peratus di bawah MoF Incorporated.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Not YTL?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kementerian Kewangan (Diperbadankan).

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Not YTL?*

Seorang Ahli: Bukan, bukan, bukan. Tidak ada Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Because talk around* dekat luar milik YTL. Kalau MoF Incorporated *fine*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Itu ERL ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: ERL? *Oh, okay. That one fine. Not the KTMB ya.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *No, no.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Because lots of talks outside there. So, now* kira dapat penjelasan, pencerahan. *Then,* senang kita *answer* di luar sana. Terima kasih Dato' KSU.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Okey YB.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya hendak tanya—kejam ya YB Kapar. Saya nak tanya Datuk KSU, kenapa kerajaan boleh memilih as *CRRC* ini bagi pembelian EMU sedangkan ada banyak lagi syarikat di luar sana untuk...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kalau boleh saya *go through the slides*. Ada jawapan dalam sana. Ada banyak faktor dekat situ.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, boleh. Kapar?

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Okey, terima kasih Datuk Wira. Rujuk slaid kedua, 2(v) Mesyuarat Jemaah Menteri, keputusan 14 Ogos. So, yang saya nak tanya nombor lima itu, kaedah pajakan tren diterajui oleh UKAS. So, ini keputusan Menteri. So, saya nak faham. Adakah ini biasa? Mungkin MoF *kut* boleh jawab ke macam mana itu kan. So, maksudnya apa? Projek ini akan diterajui oleh UKAS atau kementerian MOT atau macam mana ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, disebabkan oleh kepakaran dalam penswastan ini banyak kepada UKAS dan mereka banyak pengalaman membuat penswastan, projek-projek di bawah penswastan ini, maka Jemaah Menteri memutuskan— bukan Menteri putuskan. Jemaah Menteri memutuskan supaya projek ini diterajui oleh UKAS tetapi kami duduk dalam *committee* tersebut. Dia cuma disebabkan kepakaran yang ada pada UKAS tadi untuk menjalankan perolehan secara penswastan tadi.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Maknanya *you preempting just in case* ada *problems with China* punya *side*, dia orang boleh *settle*?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *No, no, no* Yang Berhormat. Tidak. Penswastan tadi. Penswastan kaedah perolehan itu sendiri kepakarannya ada pada UKAS.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *So, you not under* MOT lah kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *No, MOT will be a member.*

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *A member* sahaja?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *But spearheaded by* UKAS.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Banyakkah projek yang macam itu bawah UKAS *direct*? Adakah lagi projek bawah MOT yang UKAS yang jaga?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ada Yang Berhormat.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Sama ada *airport* ke apa benda kah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Semua projek macam *the ports*, semua pelabuhan yang kita buat secara penswastan, *airports*, semua perundingan dan sebagainya perolehan dilaksanakan, diterajui oleh UKAS. Semua, projek-projek yang besar. KL Sentral yang dibuat secara penswastan juga diterajui oleh UKAS. Projek JPJ di Wangsa Maju yang bakal dibangunkan di bawah penswastan juga diserahkan kepada pihak UKAS untuk menerajui.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *All right.* Sebelum Dato' meneruskan ini, saya cuma nak memaklumkan PAC ini boleh masuk dalam mana-mana isu sama ada dah mulakah, belum mulakah ataupun dah lama dilaksanakan projek itu. *At any level*, kita boleh masuk. Apa yang kita panggil pada hari ini walaupun belum lagi ada sebarang kontrak ditandatangani tapi kita nak tengok sejauh mana perkara ini dilaksanakan ya.

Kita tengok apa-apa perkara penambahbaikan yang boleh kita berikan maklum balas sebab perkara ini telah pun dibangkitkan di dalam Dewan Rakyat dan juga ada permintaan untuk melihat tentang perkara ini untuk kebaikan. Jadi, mana-mana pihak yang cuba mempertikaikan PAC, saya rasa ini adalah hak PAC untuk memanggil apa juga ataupun sesiapa sahaja ataupun apa-apa perkara untuk kita memberikan penjelasan kepada rakyat di luar. *Just to be fair to the people, to the rakyat di luar sana ya.* Okey, saya minta Dato' KSU teruskan dengan pembentangan. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih Yang Berhormat. Kami akur dengan keputusan tersebut. Seterusnya, yang ini tadi cadangan pelaksanaan pajakan tren penumpang. Jadi antara banyak-banyak perkhidmatan yang disediakan oleh Keretapi Tanah Melayu, empat perkhidmatan ini dianggap kritikal dan mendapat permintaan yang tinggi daripada rakyat.

Contoh ETS Yang Berhormat. Kerap kali, acap kali kita dengar bukan sahaja daripada media, bukan sahaja daripada sosial media tetapi juga daripada Ahli-ahli Parlimen di Parlimen sendiri tiket sentiasa penuh. *Now, our ridership* Yang Berhormat dah mencecah pada hari *weekend 100 percent*. Habis tiket terjual. Pada hari biasa, kita dapati dia mencecah dalam 80 ke 85 peratus tiket dia sekarang, habis dijual. Jadi, permintaannya tinggi. Kita tidak dapat lagi nak tampung keperluan tersebut. Sebab itu keperluan mendesak dalam kita untuk menambah set tren tadi.

Komuter selatan adalah merupakan satu jajaran baharu yang bakal dibuka pada hujung tahun ini yang mana permintaan juga dijangka akan meningkat disebabkan oleh RTS tadi, bilangan orang yang *travelling to Singapore* tadi. Sebab

itu komuter selatan amat-amat penting dan dirasakan amat terdesak. Komuter Lembah Klang sememangnya permintaan yang amat-amat mendesak dan tinggi. Seterusnya Ekspres Timuran juga didapati keperluan juga sedang meningkat.

Jadi Yang Berhormat, ini merupakan gambaran keseluruhan 50 set yang bakal, yang dicadangkan untuk dibuat perolehan secara pajakan di mana 24 set pajakan untuk *three car set*, 12 set pajakan untuk *six car set*, 14 set pajakan adalah untuk DMU bagi Ekspres Timuran. Ini pertama Yang Berhormat.

Keduanya, kerajaan telah membelanjakan berjuta ringgit, berbilion. *In fact*, berbilion ringgit dalam menyediakan jajaran-jajaran kereta api tadi. Tapi penggunaan dengan set yang ada sekarang ini cuma dalam 30 peratus, 70 peratus tidak dapat digunakan walaupun ada permintaan sebegitu tinggi daripada rakyat disebabkan kita tidak ada *rolling stock* ini, tidak cukup *rolling stock*. Ini merupakan isu-isu semasa yang saya akan terus saya bincangkan dalam slaid berikutnya Yang Berhormat.

Seterusnya, dalam fasa pertama ini 2024— *go back please*. Jadi, dalam fasa 2024 hingga 2027, yang dicadang untuk dilaksanakan secara rundingan terus dengan CRRC tadi dijangka akan meningkatkan *rolling stock* kepada 45 peratus ya. Yang dicadangkan ialah 50 set tadi. Ini gambaran keseluruhan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi, boleh saya tanya sikit ya?

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Boleh.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh YB.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Banyak di luar sana bertanyakan kenapa kita selalu nak buat kerjasama dengan syarikat daripada China termasuk yang ETS sekarang pun. Tidakkah kita fikirkan syarikat-syarikat negara lain yang bergerak maju dalam rel ini? *Let them answer*. Jerman kah, Jepun kah. Mungkin saya dah tahu jawapannya, tapi mungkin saya nak dapatkan daripada pihak KSU dan pihak kementerian sendiri iaitu pertama...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Sudah terang lagi bersuluh. *[Ketawa]*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sudah terang lagi bersuluh tapi tidak tahu kadang-kadang terang suluh pun, dia tak terang juga.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Telah direkodkan data tersebut.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Suluh pun dia gelap.

Saya nak tanya sikit tadi Dato' KSU ya, saya ini penumpang KTM *rider* yang aktiflah. Saya suka naik tren ini sebab dia tak ada isu kelewatan yang terlalu melampau. Kalau ada lewat pun KTM ini setengah, 15 minit, satu jam berbanding dengan *flight* ini kadang-kadang sampai lima jam pun ada ya. Saya buat perbandingan. Saya bercakap dalam Parlimen beberapa kali, saya selalunya ambil daripada KL Sentral ke Alor Setar dan selalunya penuh. Kalau nasib saya jenis baiklah saya masuk-masuk, dapat. Ada satu lagi, dua lagi.

Saya juga kalau tak ada daripada KL Sentral ke Alor Setar, *I went to that extent* ini pun jauh sikit daripada kampung saya di Kubang Pasu pun saya naik juga iaitu ke Bagan iaitu ke Butterworth ya okey. Saya pernah naik beberapa kali daripada KL Sentral ke Butterworth tapi kereta api jarang penuh. Saya pernah ambil gambar, saya lupa hendak bawa gambar bagi dekat Dato' KSU. Mungkin dalam 50 peratus sahaja *seat* yang penuh untuk *business class* dan platinum pun juga tak penuh tapi kalau Alor Setar itu penuh ya.

Saya berbuat cadangan supaya di tengok balik dari segi frekuensi kekerapan ETS daripada KL Sentral ke Alor Setar berbanding dengan yang ETS daripada KL Sentral ke Bagan, ke Butterworth supaya kita berlaku adil kepada mereka-mereka yang duduk di negeri Kedah dan Perlis. Dia kalau orang *dok* Penang ini dia untung ya. Dia untung sangat-sangat sebab KL Sentral pergi Butterworth boleh dekat dia. KL Sentral *pi* Padang Besar pun boleh dekat dia juga dia turun dekat Bukit Mertajam ya. Orang yang duduk Ipoh lagilah untung sebab Ipoh itu semua tren ETS lalu ke Ipoh, betul tak?

Jadi untuk berlaku adil, saya pernah naik tren ini juga daripada Alor Setar 90 peratus *business class* dah *full* termasuk juga tapi sebenarnya 100 persen kalau dia pergi tren stesen selepas itu. Dan yang platinum pun tinggi dari segi *occupancy* dia, dia sebab ramai pelancong-pelancong luar negara daripada China khususnya dia lalu *ikut* Padang Besar daripada Thailand.

Manakala yang Butterworth itu tak ada, tak banyak pelancong kebanyakan lokal. Jadi teruklah orang Kedah ini, orang Perlis ini *dok* bersaing dengan pelancong-pelancong terutama daripada negara China. Boleh tak saya minta Dato' KSU dan Datuk CEO KTM yang saya kenal lama, supaya melihat kembali supaya ia dapat berlaku adil kepada penumpang-penumpang yang negeri Kedah dan Perlis dan sebagainya inilah. Minta tengok sebab saya naik tiap-tiap cek banyak kali dah naik dekat sini tak penuh pula Butterworth ini, kalau yang Alor Setar selalu penuh.

Jadi minta tolong tengok Dato' KSU ya supaya sementara hendak menunggu yang baru ini, yang hendak *mai* ini saya ingat kami pun tak danlah naik merata. Yang

dok ada Ahli Parlimen lalu pun tak berapa dan. *[Ketawa] [Dicelah] No*, kalau buat lagi cepat lagi baiklah. Terima kasih, Dato' KSU.

Dato' Mohd Isam bin Mohd Isa [Ahli PAC]: Kubang Pasu, sambung sedikit fasal tadi bercakap berlaku adil tadi, kan? Kalau komuter tadikan, kalau ke arah Selatan, dia sampai ke Tampin je. Itu pun mungkin ada dua kekerapan. Dia tak sampai ke Gemas. So mungkinlah sebab penumpang tak ramai alasannya penumpang tak ada tapi kalau hendak berlaku adil, dia kena *should be* sampai ke Gemas kan? Adalah Tampin boleh dapat. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih Yang Berhormat. Boleh jawab Yang Berhormat? Kita minta CEO operasilah sebab CEO KTMB untuk jawab.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Terima kasih Yang Berhormat. Sebenarnya Yang Berhormat soalan tadi Yang Berhormat adalah penyokong tegar KTMB dan ETS, terima kasih. Untuk menjawab soalan itu saya kena *explain* sikit.

Sebenarnya tren ke Butterworth, tren ke Padang Besar ataupun tren di Ipoh kita ada ETS *services* ini dan tren daripada Gemas, sebenarnya Gemas ke Padang Besar kita ada servis ETS tapi kita olahkan supaya ada sektor-sektor itu mengikut frekuensi yang mengikut *demand* dialah.

Seperti mana Yang Berhormat cakap tadi *yes* kita ada tren daripada KL Sentral ke Butterworth dan tren ke Padang Besar. Jadi yang ini kita pun kena olahkan kerana kadang-kadang *demand* dia *one way* ya tapi tren itu kena pergi *two way in order to service one way* itu. Jadi macam di Butterworth *yes*, pergi ke Butterworth kadang-kadang ada yang kosong, kadang-kadang *half* sahaja ataupun kebanyakan ada dalam *average about 60 to 70 percent*.

Tetapi yang ke KL selalunya *tourist* ramai kerana *tourist* pergi ke KL dia turun di Butterworth, dia hendak ke KL. Jadi yang ini kita kena olah dia ada masa...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tapi saya naik, pernah naik dua-dua ya. KL Sentral – Butterworth, Butterworth – KL Sentral terpaksa. Daripada Alor Setar saya naik komuter, saya pun Ahli Parlimen yang tak banyak duit. Jadi saya naik komuter murah RM4 lebih sahaja sampai Alor Setar dekat ini, tak ada peruntukan. Jadi saya naik dua-dua dan saya dengar dua-dua itu kekosongan dalam tren itu.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau Datuk Rani boleh naik sendirilah *pi round* dua, tiga, empat kali *hands on* naik kereta api itu *then* baru *you* tahu cerita yang sebenarnya. Saya suka naik kereta api kerap tapi *lani*

bila tiket tak ada saya tak naiklah, saya naik kapal terbang, naik kapal terbang pun tunggu yang tiket yang murahlah. Terima kasih.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Terima kasih YB. Kita pun dengan Ipoh pun macam itu sebab itu Ipoh pun ramai yang kompelin Ipoh tak boleh naik sebabkan pergi ke Utara. Kita dah bermula YB dekat Ipoh, kita *dedicated* tren ke Ipoh sahaja dan *the next step* sebenarnya ke Butterworth kita akan buat *dedicated* untuk Butterworth sahaja maknanya dia tak boleh naik tren yang pergi ke Padang Besar dan masa membeli tiket itu kita hadkan dalam masa...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Yang Butterworth memang dia tak pergi Padang Besar, dia berhenti situ sahaja. Cuma Bukit Mertajam sahaja orang Penang boleh ambil Butterworth dan Bukit Mertajam ya.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Dia akan *bypass* Butterworth sebenarnya. Jadi pelaksanaan itu YB *insya-Allah* kita akan tengok kerana kita ada data semua *so the next phase*-lah. Kita dah buat Ipoh *insya-Allah* kita buat Butterworth fasal kebanyakan orang semua naik tren pergi ke Padang Besar dan mengganggu mereka di Ipoh dan Butterworth untuk naik tren ini *because* kalau daripada KL Sentral dah penuh mereka tak berpeluang langsung walaupun sampai ke Ipoh ada yang kosong, sampai ke Butterworth ada yang kosong. Jadi *insya-Allah* YB kita akan sediakan perkhidmatan tersebut ya. Dan...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Dan dia punya fokus utama Alor Setar itu. Dia kena tengok Alor Setar itu. *[Ketawa]*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Tren ke Alor Setar adalah tren yang ke Padang Besar sebenarnya. Terima kasih. Dan soalan yang kedua berkenaan dengan Pulau Sebang, bukan Tampin sebenarnya marah Melaka, Pulau Sebang.

Pulau Sebang sebenarnya okey pertamanya tadi kita hendak olah pun sebab itu kita memerlukan ETS set yang baru supaya kita boleh ada frekuensi yang lagi banyak dan kita boleh olah mengikut keperluan atau *demand* daripada rakyatlah.

Yang kedua, Pulau Sebang ini pun begitu juga kerana kekurangan tren-tren, kita sampai di Pulau Sebang sahaja tidak sampai ke Gemas dan salah satunya adalah kriteria memang kurang di Gemas tapi untuk berlaku adil memang saya setuju sampai ke Gemas. *Insya-Allah* bila kita dapat tren ini dalam masa yang sama kita ada jajaran Gemas ke JB akan siap, kita akan *extend*-kan kita punya servis komuter daripada Batu Caves bukan sahaja sampai ke Tampin tapi akan sampai ke Gemas.

Dato' Mohd Isam bin Mohd Isa [Ahli PAC]: *Maybe* hari *weekend*-lah Sabtu, Ahad itu yang paling mustahaklah.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Yang Berhormat kita akan *consider that request on that*. Sekarang ini kita tengah olahkan kita punya data kerana sekarang semua kita beli tiket *online*, kita semua ada data *on time* kita ada data yang *accurate*-lah. Di mana *passenger-passenger* kita naik dan turun dan sebagainya dan *demand* juga kita tahu di mana *demand* tersebut. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih Datuk Rani, Yang Berhormat saya sambung Yang Berhormat. Seterusnya slaid seterusnya. Isu semasa perkhidmatan tren KTMB Yang Berhormat.

Pertama sebagaimana kita bincang sebentar tadi kita tahu bilangan tren ini tidak mencukupi dan kita tahu kadar penggunaan trek kita ini pun dalam 30 peratus. Ada lagi kemungkinan untuk menambahkan set dan trek kita juga boleh di-*maximise* kepada yang sepatutnya.

Keduanya, usia tren juga telah lanjut. Dia kebanyakan lebih daripada 10 tahun dan memerlukan *maintenance* yang kerap. Jadi kami kena mengakulah bahawa ada masalah dalam *maintenance* tadi. Memang ada masalah sebab datangnya dana tak cukup, banyak yang tidak dapat diselenggara dengan baik. Dan kedudukan kewangan KTMB juga tidak begitu kukuh jadi kerap kali kita perlu bantuan daripada RAC untuk menyelesaikan masalah KTMB.

Seterusnya, peruntukan kewangan yang terhad. Dalam konteks ini Yang Berhormat, kalau kita melihat kepada keperluan contohnya dalam konteks hendak buat pajakan ini, kalau Kementerian Kewangan boleh sediakan peruntukan dalam RM10 bilion dalam tempoh tiga tahun, saya rasa kita boleh pindah balik kepada kaedah membuat perolehan secara tender terbuka pembelian terus daripada syarikat-syarikat yang terbaik.

Tetapi masalah kita ialah kerap kali kewangan— peruntukan yang disediakan oleh Kementerian Kewangan bagi perolehan KTMB ini adalah agak terhad. Di mana dalam RM2.2 bilion yang disediakan bagi tempoh tiga ke empat tahun yang lepas disebabkan juga MOT ini mempunyai keperluan-keperluan lain yang agak mendesak.

■1210

Contohnya, dari segi *aviation*-nya, dari segi *maritime*-nya. Jadi, disebabkannya itu kami agihkan mengikut sektor tadi. Jadi, peruntukan bagi perolehan kereta api secara besar-besaran menggunakan kaedah biasa, besar kemungkinan tak dapat dilaksanakan.

Seterusnya, faktor keempat isu semasa adalah penyiapan jajaran kereta api sedia ada.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira, saya nak bertanya yang tadi, kenapa pilih syarikat China? Belum jawab lagi.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ada slaid berikutnya, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey. *[Ketawa]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Penyiapan jajaran kereta api sedia ada ini macam contoh, Gemas-JB. Ini akan setiap dalam tempoh tahun ini. Dalam bulan 10 akan siap. Jadi, kita perlukan set kereta api untuk menjalankan pengoperasian tadi walaupun set bagi Gemas-JB ini secara khususnya telah dibuat perolehan dan kita juga akan perolehinya dalam masa terdekat. *In fact*, dalam satu, dua bulan ini kita akan dapat set yang pertama dah.

Jadi, jajaran-jajaran lain juga sedang dinaik taraf, di samping pihak RAC bersama dengan dana daripada kerajaan sedang menyediakan *spur lines* untuk industri dan sebagainya. Sebagai contohnya, apa yang tengah kami usahakan ialah untuk mewujudkan jajaran menyambungkan kepada kilang-kilang yang besar. Contohnya, RAC tengah usahakan sekarang bersama dengan Proton di Behrang City. Supaya semua kenderaan yang dikeluarkan di Behrang City ini, kalau nak dibawa ke pelabuhan dan sebagainya menggunakan jajaran kereta api dan bukannya menggunakan jalan raya. Jadi, ini yang tengah kami usahakan. Kesemua tindakan ini memerlukan satu jajaran-jajaran baharu.

Kedua, *rolling stock* tadi amat-amat diperlukan bagi kita melaksanakan hasrat tersebut, Yang Berhormat. Seterusnya, Yang Berhormat dalam...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Sekejap, Dato'. Untuk usia tren yang telah lanjut, boleh terangkan pada PAC dalam— mungkin yang operasi boleh jelaskan kepada kita. Dalam sekarang ini yang berfungsi usia dia yang maksimum berapa tahun? Berapa banyak buah yang terlibat?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Dalam EMU ataupun kita punya *fleet electric train* sekarang ini, yang paling tua usianya adalah 15 tahun. 15 tahun ini pun telah mengikut teknikal penyelenggaraan. Kita kena buat *overhaul* dah dua kali dah. So, sekarang kita buat *overhaul*, tengah buat *overhaul*. Jadi...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dua kali dalam setahun kah macam mana?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya, saya?

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Overhaul* maksudnya macam mana?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Overhaul* maknanya dia telah mencapai kadar *mileage* yang ditentukan oleh pihak pengilang. Jadi, bila

sampai ke tahap tersebut, kita kena buat *overhaul*. Jadi, yang ini kalau kita banyak lagi buat haul, kos-kos penyelenggaraan akan meningkat. Itu yang kita kena fikirkan. Kalau kita simpan, kita kendalikan tren-tren ini kos penyelenggaraan semakin meningkat walaupun dia punya umur boleh sampai ke 25 tahun.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya yang dalam operasi ini, yang maksimum adalah 15 tahun?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: 15 tahun.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Ada tak perbandingan dibuat dengan negara luar ataupun negara lain dari segi penggunaan, dari segi jangka hayat pakai kereta api ini? Dalam 15 tahun itu bagaimana keberkesanannya?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Kita sebenarnya YB, kita *at par*. Mungkin kita tidak seefisien mereka kerana sebagaimana yang Dato' KSU cakap, kita ada *miss a few maintenance* punya *regime*. Itu sebabnya kita kekangan kewangan lah.

Jadi, yang itu kita usahakan tapi yang isu sebenarnya adalah tren-tren tersebut masih tak cukup lagi. Walaupun tren telah pun berjalan mengikut perangkaan *maintenance*, tapi kita masih lagi kekurangan tren untuk mencapai kehendak daripada *public* lah. Kita dah berjalan secara maksimum dah.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya, pada pandangan Datuk bila berlakunya masalah tentang peruntukan kewangan yang terhad dan tidak dibuat *maintenance* dengan baik dan juga teratur yang menyebabkan keberkesanan...

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Kekurangan.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: ...Dia punya penggunaan itu tak dapat *efficiency*-nya dia.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Berkurang sedikit.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Pilihan pajakan itu adalah yang terbaik. Setuju?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Setuju, ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Cuma tambahan, Yang Berhormat. Selain daripada usaha mendapatkan dana daripada kerajaan untuk melaksanakan kerja-kerja pemuliharaan ini, kami juga di peringkat kementerian sedang mengusahakan, memulihkan kereta api-kereta api lama ini. Ada juga yang telah mencecah sampai 30 tahun, yang mana yang itu sedang dipulihkan oleh pihak RAC. RAC...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: 30 tahun itu memang tengah pulih tapi tak ada yang tengah digunakan itu tak ada lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tak ada. *[Dicelah]* Ini yang kebanyakan diesel. Kebanyakan di Pantai Timur ini. Dia masih lagi menggunakan diesel. Yang ini sedang dipulihkan oleh pihak RAC. CEO daripada RAC mungkin boleh memberikan sedikit penjelasan.

Dato' Azhar bin Ahmad [Perbadanan Aset Keretapi (RAC)]: *Assalamualaikum.* Terima kasih, Dato'. *Assalamualaikum* Yang Berhormat dan juga ahli mesyuarat. Saya Azhar daripada RAC.

Berikutan daripada yang dinyatakan oleh Yang Berbahagia Dato' Jana, ya RAC tengah mengadakan beberapa RFP untuk memulihkan set-set kereta api KTMB termasuk komuter, yang 10 set komuter yang telah lama di-*grounded* sebab akibat rosak dan juga *accident* dan juga ada lagi enam set untuk ETS yang telah dilakukan secara RFP untuk meminta cadangan daripada luar untuk memulih kembali tren-tren tersebut supaya dapat digunakan oleh KTM.

Selain daripada itu bukan sahaja tren-tren penumpang, RAC juga mengadakan bagi tren-tren lokomotif dan juga wagon untuk kegunaan kargo yang sedang dalam proses pemulihan untuk dapat digunakan oleh pihak KTMB supaya dapat meningkatkan pendapatan daripada segi kargo. Juga daripada itu, kita pihak kerajaan juga tengah melaksanakan untuk meningkatkan mutu *Road to Rail* iaitu memindahkan daripada kenderaan-kenderaan berat menggunakan kargo. So, ini, adalah beberapa inisiatif yang RAC sedang mengadakan untuk meningkatkan mutu perkhidmatan penumpang dan juga kargo.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya suka yang cadangan, maksudnya daripada darat pergi ke...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Road to Rail.*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Road to Rail.* R2R, ya? *Road to Rail.* Okey saya nak tanya, sebelum ini saya lihat kerajaan ada plan transformasi KTMB. Tak silap saya 2015-2025. So, apa dia punya status plan tersebut? Adakah perolehan ini, apa yang kerajaan tengah lakukan ini adalah sebahagian daripada plan tersebut? Satu.

Kedua, kalau betul kenapa ia tidak dilaksanakan awal? Kenapa dah *towards* penghujung, 2025 ini baru nak buat?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, yang itu telah dilaksanakan pada 2015/2016, Yang Berhormat dan program itu telah tamat. *In fact*, keadaan pada ketika itu adalah lagi terdesak lah. Banyak lagi set-set yang tersadai. Cuma, melalui program tersebut banyak yang telah dihidupkan semula dan benda

itu telah berjalan dan program tersebut telah tamat. Dana tidak disediakan kepada Kementerian Pengangkutan bagi tujuan tersebut. Sekarang balik kepada *conventional method*, memberikan peruntukan dalam RM2 bilion tadi, Yang Berhormat. Bahkan saya juga ada sediakan perincian dana yang disediakan oleh kerajaan tadi.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Datuk Wira, boleh saya tanya RAC? Dari mana datang sumber kewangan untuk RAC sebab banyak aset yang nak dijaga dan sebagainya. Ada yang dah perlu *overhaul* dan aset RAC pun ada dekat Kapar itu. Nampak teruk nampaknya uzur. Jejantas yang melalui komuter daripada Sungai Sirih ke Kampung Raja Uda itu, jejantas itu yang digunakan untuk pekerja dan pelajar. Mak-mak itu hantar anaknya pergi sekolah itu, naik motosikal. Naik tinggi, turun bawah. Lepas itu dia punya berlubang sana, berlubang sini. Kalau hujan lagi teruk. So, mana sumber kewangan RAC nak buat kerja semua ini?

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Terima kasih YB. Okey, mungkin saya bagi *a bit background of RAC*, YB. Untuk latar belakang RAC, RAC ditubuhkan pada tahun 1991 mengikut Akta 643 iaitu selepas KTM dikorporatkan iaitu di mana harta-harta di bawah KTM pada waktu itu iaitu tanah, tren dan juga segala bangunan akan dipindah milik di bawah RAC termasuk RAC juga mengambil alih hutang-hutang KTM yang lama sebanyak RM2.1 bilion pada waktu itu, pada tahun 1991.

Semenjak 2015, RAC telah *fully take over* tanah-tanah yang dulu diseliakan oleh KTMB di mana RAC mengkomersialkan melalui penyewaan dan juga penjualan ataupun pembangunan hartanah melalui *transit-oriented development*.

■1220

Jadi, di mana akaun RAC setiap tahun akan di-*submit* kepada Parlimen untuk dibahaskan ataupun di-*check* oleh Parlimen. So, itulah pendapatan kepada RAC iaitu melalui penyewaan, *leasing* tanah-tanah RAC yang sepanjang 1,600 kilometer daripada Padang Besar ke Johor dan juga Tumpat ke Johor. So, tanah-tanah RAC seluas 38,000 ekar dan juga bangunan-bangunan stesen di bawah RAC. So, kita telah merencanakan bangunan komersial dan daripada pendapatan tersebut kita melabur semula ke untuk membangunkan industri rel termasuk mengadakan platform-platform baharu di timuran, mengadakan *upgrading station* dan juga memulih stor-stor kereta api yang lama. Itu sahaja, YB. Terima kasih.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Cukupkah? *Very positive*.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Ada yang tak cukup itu— kami memang positif tetapi buat apa yang kami mampu. Selainnya kita minta bantuan daripada Kementerian Pengangkutan dan juga Kementerian Kewangan.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Pengerusi, nak komen fasal yang *sustainability* itu tadi. Di mana-mana negara di dunia ini biasanya *public transport* ini memang rugilah. Tak cukup nak *cover cost* sebenarnya. Jadi, macam mana kedudukan RAC or KTMB di dalam *financial stability* ini? Adakah cukup *cover cost* ataupun memerlukan dana daripada kerajaan tiap-tiap tahun? Macam mana dengan tambang dia, naikkah takkah untuk *cover cost*? Jadi, sebab kebanyakan *public transport* memang di-*subsidise by the government*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul, Yang Berhormat. Itu merupakan satu faktalah. Di mana semua negara menghadapi masalah yang sama. Tetapi dalam konteks KTMB ini, Yang Berhormat, dia di bawah syarikat MOF Incorporated. Jadi, kita ada *get funding* yang berikan kepada KTMB untuk menjalankan kerja-kerja pengoperasian. Itu pertama.

Kedua, kalau kita nak buat *totally commercial* pun, saya rasa ia tidak dapat diterima oleh rakyat. Sebab, kadar akan naik. Itu dikawal oleh kerajaan. *To be very frank*-lah. Setiap perkhidmatan semakin bertambah baik. Tetapi, kadar tiket tadi dikawal. So, kita tak boleh nak menaikkan mengikut kos operasi. So, ini mengakibatkan kerajaan perlu tampung. Ini merupakan suntikan dana yang diberikan oleh kerajaan kepada KTMB secara langsung atau bagi kerja-kerja infrastruktur tadi termasuk *rolling stock* tadi diberikan melalui MOT dan kami turunkan kepada RAC atau KTMB secara langsung untuk menjalankan kerja-kerja tersebut.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, saya tak perasan. Dato' ada nak tambah lagi? Bila RAC ini ditubuhkan? Boleh jelaskan sikit tak RAC ini, *background*? Sebab, ramai dekat luar sana tak perasan. *I mean*, keliru dengan KTMB dan juga RAC apa dia punya *function* dan sebagainya.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: RAC ditubuhkan pada tahun 1992 melalui Akta Keretapi 1991 melalui Akta 463. Selepas *corporatisation of KTM* menjadi KTM Berhad, di mana aset-aset terus akan diambil alih oleh RAC, di mana KTMB hanya fokus untuk operasi tren sahaja. So, kuasa RAC dalam Akta Keretapi 1991 termaktub dalam seksyen 89 ke atas untuk RAC sebagai penyelenggara aset-aset kereta api di bawah KTMB.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi, saya nak tanya Dato' Irwan. Maksudnya, dari segi *profit and loss* itu tanggungjawab RAC *not* KTMB? KTMB hanya beroperasi sahaja?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Biar saya jelaskan sekali lagi, Yang Berhormat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Kejap. Lain tutup *mic*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang mudahnya, Yang Berhormat. Sebelah kanan saya, Datuk Rani, CEO KTMB ini dia jaga pengoperasian. Larian, masa, *service level* dijaga oleh KTMB. Operator.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Lambat, cepat kita cari dia. *[Ketawa]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kualiti bagus, tak bagus semua...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kerusi pun kita cari. Tak ada *seat* pun cari dialah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Semua sebelah sini. Yang jaga aset tadi adalah RAC. Aset dia apa dia? Trek, sebagai contoh. Tanah-tanah di sepanjang jajaran dari utara ke selatan, di bawah RAC.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kaya, kaya. Tetapi, siapa jaga *profit and loss* ini siapa jaga?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Masing-masing.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Dua-dua?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Masing-masing. Dua entiti berbeza. Satu yang aset tadi di bawah...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, KTMB jaga *profit and loss, just operations*-lah. Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Di bawah aset tadi, di bawah MOT. Yang operasi tadi di bawah Kementerian Kewangan. Dia berbinkan MOF ini. Ini berbinkan MOT. *[Ketawa]* Tetapi, kedua-dua masih di bawah MOT-lah. Ini berbeza dia, YB.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sebelah kiri MOF.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: MOT.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sebelah kanan, MOF? Oh, lagi kayalah belah kanan. *[Ketawa]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tapi *dak, dak, dak*. *[Ketawa]* Sebab itu Yang Berhormat, yang dibuat oleh RAC ini ialah mereka *realise the asset* tadi. Contoh, tanah-tanah yang tidak dibangunkan. Kerja Dato' Azhar ini bersama dengan RAC ialah mencari *new developer*, sebagai contoh. Bangunkan perumahan-perumahan di sepanjang jajaran. Bangunkan katakan *mixed development*. Itu yang dibuat hasil daripada ini sepatutnya diletakkan balik di bawah KTMB tadi. Dapatkan aset baharu. Dapatkan perkhidmatan lebih baik. Contoh, stesen-stesen di semua di sepanjang jajaran kita, Yang Berhormat, lif-lif baharu. Kebanyakannya, walaupun ada peruntukan daripada kerajaan, kebanyakannya ditaja oleh RAC tadi. Nak cat balik semua sekarang...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Lif-lif stesen kereta api itu bawah RAC?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: RAC.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Alor Setar selalu rosak Dato'. Orang tua-tua nak angkat beg teruk macam saya ini. *[Ketawa]*

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Alor Setar, betul.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dalam proses, Yang Berhormat. Dalam proses.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Kami dalam proses. Telah ambil.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Selalu rosak.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul, betul. Ini dalam proses nak buat penggantian.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Ganti baharulah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dahulu tidak dibuat sebegitu. Tetapi, sekarang disebabkan oleh memanglah dana yang diterima kerajaan terhad. Sekarang kita gunakan RAC. Duit yang ada pada RAC ini untuk tampung keperluan-keperluan yang mendesak di KTMB sekarang, Yang Berhormat. Ini tujuan. Sebab itu Yang Berhormat, kalau kita lihat...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau rosak lif ini, RAC-lah? Bukan KTMB?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Contoh Yang Berhormat, dalam konteks yang lebih luas...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Saya pernah tulis dalam Facebook.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Walaupun kami di Kementerian Pengangkutan, perumahan yang kami buat ini dah capai dalam 48,000 unit. Termasuk Prasarana, dengan RAC-nya. Semua yang dibuat ini orang tak tahu. Dia ingat kita jaga pengangkutan sahaja. Sebenarnya dana tadi juga kita juga tengah membina rumah-rumah tadi untuk keperluan rakyat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Sebab itu Dato', ini platform terbaik untuk beri penjelasan kepada PAC.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Very good. Very good.* Banyak kita tak faham.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *So, that people will know* apakah peranan fungsi yang dimainkan oleh RAC dan juga KTMB. Supaya tidak ada berlaku salah faham dan kita lebih memahami apa yang dilakukan.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tetapi seronok Yang Berhormat. Cerita ini kami seronok ada orang nak dengar ini. *[Ketawa]* Kami jarang dapat bercakap ini. So, tak apa Yang terhormat. *This is the actual function of* dua pihak di sini, Yang Berhormat.

Seterusnya, Yang Berhormat...

Puan Teresa Kok Suh Sim [Naib Pengerusi PAC]: *Actually, we— I just add in on your point here. Last week, kita—* PAC ada pendengaran fasal pemberian tanah di Kuala Lumpur. So, bila kami panggil mantan KPJPS dan sebagainya, dia kongsi pengalaman. Apabila JPS nak buat macam *SMART Tunnel*, macam nak mengenal pasti kolam takungan banjir dan sebagainya *somehow, they find that* tanah yang sekeliling itu sudah ada pemaju dan blok cadangan JPS dan sebagainya.

So, your— I think your track rail line you have to really be firm dan kena jaga betul-betul supaya tak ada *encroachment* dan bila Pejabat Tanah jual tanah, *you* tak ada— *you* tak boleh ambil balik lagi macam sekarang yang penduduk di Taman Desa mereka protes tentang tanah rizab polis diambil untuk buat *condo* dan sebagainya. *That's my point.*

Secondly ialah kerana kerajaan nak bantu rakyat yang miskin untuk buat perumahan MADANI dan pelbagai rumah pangsa kos rendah untuk mereka. *Actually*, adalah paling baik kalau KTMB mengenal pasti jajaran dia dan sebagainya. Kita sebenarnya boleh menghubungi PBT untuk memberi ruang kepada *your station near to your railway station, stop-stop* semua itu. Galakkan mereka buat rumah pangsa kos rendah bagi penduduk yang miskin. *Because then, it is easier for them to just take the train to anywhere rather than* mereka macam sekarang, *you* buat LRT, MRT orang kena memandu kereta pergi stesen sana, *park* dekat sana, baru naik kereta *you know. It's very messy.* So, saya cadangkan ialah mungkin ini adalah KTMB boleh ambil kiralah.

■1230

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, itu sebab tadi saya jelaskan Yang Berhormat, perkara ini telah dilaksanakan mungkin perlu di perhebatkan lagi. Sebab itu saya kata, ada 48,000 unit rumah yang dibina di sepanjang jajaran kereta api tadi. Jadi, stesen-stesen ini kita nampak di luar negara, di atas stesen itu dibuat perumahan. Yang itu juga sedang kami usulkan. Dengan cara macam mana? Satu, kita buat...

Seorang Ahli: *A property showcase. [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Property showcase.*

Seorang Ahli: *Roadshow. [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kita jemput semua pemaju yang *listed*, siapa yang berminat tadi untuk *join the showcase*, lihat mana ada peluang untuk mereka sertai. Jadi, *they can take up, they can put in the proposal to us*. Tak ada masalah. Kita akan buat pertimbangan sewajarnya di peringkat RAC. Memang digalakkan Yang Berhormat. Okey. Kita akan cuba semarakkan lagi pembinaan rumah tadilah.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Dato'— *just* Datuk Wira Pengerusi...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Yes sir.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Tentang RAC ini, dalam beberapa bulan ini, sebenarnya RAC sedang giat mengeluarkan notis kepada orang yang tengah *encroach* dalam tanah merekalah. Ini yang sedang berlaku, banyak yang dah beri notis. Kami dah diberi taklimatlah tentang apa yang RAC nak laksanakan. Sebenarnya nak pemutihanlah. Jadi, tapi banyak dari tempat-tempat ini, kalau yang komersial itu, kita faham lagilah untuk kena usir kah apa. Tapi ada juga yang dah tinggal dekat situ.

Jadi, saya cuma mungkin— *on record*. Kita boleh— *since* kita bercakap tentang RAC ini, apakah sebenarnya perancangan RAC dalam mengeluarkan notis ini dan pemutihan ini? Mungkin sikitlah, tak payah banyak sangat tapi *just since we are on record*, juga— sebab benda ini banyak dapat dalam lebih-lebih lagi dalam kawasan sayalah, dekat Bangi-Kajang itu memang banyak yang dapat notislah. Jadi, adakah memang RAC bercadang untuk mengusir keluar mereka ini semua ataupun macam mana? Terima kasih.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Terima kasih YB. Soalan yang baik. Okey. Kalau ikut daripada yang mana yang YB kata ini, isu penempatan ini bukan setahun dua tapi semenjak KTM dilahirkanlah. *So, over the years, they have been residing there*. Tapi selepas RAC mengambil alih, beberapa inisiatif telah dilakukan adalah untuk membuat pemutihan. Kita RAC tidak pernah menghalau mana-mana terutamanya penduduk yang menduduki. Selain daripada komersial, kita hanya kebanyakan memutihkan dan menandatangani perjanjian penyewaan.

So, that is the only thing we [Tidak jelas]. Kita tak pernah dalam kita punya ini, kita menghalau ataupun mengusir. Walaupun kalau mengusir pun kita beri tempat yang baharu. Seperti mana yang kita lakukan di Kempas, Johor kita membuat rumah transit supaya dapat diduduki selepas rumah ia siap oleh Kerajaan Johor, kita akan memindahkan kembalikan mereka ke rumah yang ditempatkan oleh kerajaan.

So, what we did is just memutihkan dan so that we actually activate, we can put in our record, dengan izin kita— supaya dapat mengetahui siapa yang duduki tanah RAC. Itu saja. Terima kasih YB.

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: Yang Berhormat Pengerusi...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ini merupakan satu pendapatan yang tinggi Yang Berhormat. Sekarang *one of the biggest resources for us* daripada RAC ini adalah pengutipan sewa tadi. Dulu tak ada orang beli pun. Sekarang ini kita tengah— selepas proses pemutihan ini, hasil tadi dikutip oleh kerajaan.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Komersiallah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Di komersial.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Cuma saya harap jangan tinggi sangatlah sewa itu, dalam kawasan Kajang-Bangi itu, jangan tinggi sangatlah.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Untuk rumah-rumah yang duduk itu *very nominal*. Cuma komersial sajalah kita *follow commercial rate*-lah. Itu saja.

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: Satu lagi Yang Berhormat Pengerusi. Satu, dari segi pemutihan dan *source of income for RAC*. Satu yang saya nak bangkitkan juga adalah dari segi keselamatan. *It's very important that* siapa yang menduduki ROW atau *right of way* kawasan-kawasan RAC ini, mereka faham daripada segi keselamatan kerana tren kita sekarang makin laju, satu. Kedua, tren kita frekuensi lagi bertambah. Dulu dia orang tahu waktu apa tren berjalan, sekarang waktu dia mungkin dia tak ingat dah waktu jalan fasal frekuensi dia bertambah. Macam ETS dan *electric train* bertambah laju.

Jadi, dengan adanya ini, jadi kita pun boleh menyalurkan maklumat kepada mereka yang menduduki tanah-tanah ini supaya berhati-hati. Kadang-kadang bukan sahaja nyawa mereka tetapi binatang peliharaan mereka, kita langgar setiap hari. *So*, banyak kerosakan tren, banyak *delay* tren, banyak penyelenggaraan punya kos bertambah disebabkan oleh pelanggaran dengan binatang, binatang peliharaan dan juga orang juga. Kita setiap minggu, kita masih lagi setiap minggu ada kita langgar orang, sama ada dia *trespassing* ataupun daripada penduduk-penduduk tempatanlah. Terima kasih.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Saya nak tanya susulan daripada jawapan Dato' KSU tadi berkenaan dengan soalan saya. Pelan Transformasi KTMB yang Dato' KSU kata telah pun selesai dan saya nak tanya, adakah maksudnya inisiatif— maksudnya termasuklah projek-projek di bawah inisiatif tersebut semuanya dah diselesaikan? Berapa yang siap, berapa yang tak siap ataupun apa peruntukan yang telah pun dibelanjakan? Apakah pencapaian yang

telah pun dicapai melalui pelan transformasi tersebut dan apa yang tak dicapai? So, boleh jelaskan tak kepada PAC?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, mungkin saya tidak dapat menjelaskan pada masa sekarang. So, saya tak ada data tersebut...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Kalau boleh *provide* kita kemudian, satu. Mungkin secara *details*, secara bertulis dan sebagainya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh Yang Berhormat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Untuk yang kita bincangkan isu lain ini, adakah ia sebahagian daripada apa yang telah pun diperoleh hasil daripada pelan transformasi kesan yang dah dicapai tersebut ataupun melalui kajian, ataupun bagaimana?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, ini tak ada kaitan dengan yang transformasi tadi Yang Berhormat. Ini merupakan idea, cambahan fikiran baharu yang dibuat di peringkat kementerian.

Seorang Ahli: Yang *demand*. [*Bercakap tanpa bercakap menggunakan pembesar suara*]

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Disebabkan permintaan yang sebegini mendesak, kerap kali kita dengar yang isu sebegini.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Yang tadi empat perkara itulah? So, maksudnya bukan ada kajian.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tak ada.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Based on* permasalahan yang berlaku yang telah dinyatakan tadi, yang itu yang menyebabkan adanya cadangan untuk buat perkara ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Betul? Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Seterusnya Yang Berhormat, kalau kita boleh pergi kepada slaid berikutnya. Kaedah pelaksanaan. Yang pertama, sebagaimana yang telah saya jelaskan tadi, pelaksanaan tadi adalah melalui kaedah *government-to-government*. Ini yang bagi fasa pertama tadi.

Yang keduanya, kalau *government-to-government*, apa kelebihanannya kepada Kerajaan Malaysia? Pertamanya Yang Berhormat— ini menjawab soalan mengapa juga China tadilah. Yang pertama tadi perolehan. Secara relatifnya adalah cepat. Kita dapat perolehan 50 set ini, dijangkakan dalam tempoh tiga ke empat tahun yang akan datang. Selepas ditandatangani dokumen tersebut, 50 set yang kita

sasarkan untuk diperoleh dengan kadar yang kami anggap cepatlah dalam perolehan *rolling stock*.

Sebabnya pada masa sekarang, kalau ikut trend sekarang ini, macam kita telah buat tempahan untuk ETS 3 sebagai contoh. Dia mengambil masa tidak kurang daripada tiga tahun untuk kita mendapatkan 10 set. Kalau kita mengambil tempoh 50 set tadi, dia akan mengambil masa yang agak lama. Itu merupakan secara perbandingannya dirasakan 50 set ini dapat dibuat perolehan dengan cepat. Itu yang pertama.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi, saya nak tanya sikit boleh? Pencerahan ya. Apa *business model* yang digunakan pembelian ini? Sama ada pajakankah, apa, bagaimana? Ataupun *just beli the whole thing, we pay within the length 30 years. What is the business model like?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Pajakan Yang Berhormat. *[Dicelah]* Tajuk kepada perbincangan kita pada hari ini adalah pajakan tren daripada...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Pajakan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Pajakan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Selepas 30 tahun, *what happen?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *The company takes back the train.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *The company take back the train* lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kita bayar pajakan tadi.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Macam beli jugalah. Lepas 30 tahun bagi balik dekat dia.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bukan beli. Pajakan. *Lease.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Is it cheaper to do this rather than buy?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *That is what UKAS doing now.* Dia tengah buat satu kajian, *paper* secara terperinci untuk Jemaah Menteri untuk melihat kepada kebaikan *[Tidak jelas]* pajakan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Pros and cons* lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Pajak ataupun *direct purchase?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Direct purchase*, masalah kita dana tadi.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: So, maksudnya memang tengah kajianlah? Baru nak buat kajian.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tengah buat kajianlah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia tengah melihat kajian. *Because* kos tadi pun adalah anggaran, 10.7 yang dimaklumkan oleh Yang Berhormat Menteri bersama dengan Menteri Ekonomi tempoh hari adalah anggaran sahaja.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Anggaran.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bukan satu angka yang telah dimuktamadkan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: So, tak kira lagilah berapa *percentage* kena bayar *percentage interest*, semua belum kira lagilah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kami belum berjumpa dengan pihak sebelah sana lagi Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Belum jumpa macam mana boleh umum?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: 51 peratus telah ambil alih syarikat...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau belum jumpa *depa*, macam mana boleh umum terus?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, anggaran Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau belum jumpa *the other side*, macam mana kita boleh umum?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia anggaran.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Anggaran saja?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Anggaran. Saya rasa itu yang dimaklumkan.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Tambahan sikit, kalau maknanya belum jumpa...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Anggaran ke cadangan?

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Anggaran. Anggaran belum lagi ada.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Anggaran? Oh.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Dan yang ini pada G2G itu, China. Maknanya, *you are not sure that China pun agree untuk supply*. Kan?

Beberapa Ahli: Betul. Betul Yang Berhormat. *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

■1240

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Maknanya *it is all* masih tidak ada kata putus lagi.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya. *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *It is all still in the planning*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *It is in the infant stage*.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *Pre planning* ke apa.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Infant stage*. Peringkat awalan dahulu.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *Infant stage, okay. Baby stage*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: LOI— sebab itu saya ulang balik, Yang Berhormat. LOI pun belum dikeluarkan. Surat niat pun tidak ada lagi. Kita tidak boleh berjumpa dengan dia orang tanpa surat niat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Cadanganlah sebenarnya. Cadangan. *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Cadanganlah.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Tapi sebab rakyat dah dengar ini, kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *True*.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *So, they are excited*. Then kami wakil rakyat ini kena jawablah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul, Yang Berhormat.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *[Ketawa]* Kalau bilion-bilion, PAC lah kena jawab fasal wang negara, kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh. Yang keduanya Yang Berhormat, kepakaran *technicals* sedia ada. Sebab Yang Berhormat, sekali lagi mengapa China sekali lagi, 70 ke 80 peratus aset-aset yang ada pada KTMB ini sekarang adalah daripada yang dibeli daripada China tadi.

Seorang Ahli: *Electric train*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Electric train* ya, bukan yang DMU tadi. So, mereka ada kepakaran pada KTMB sekarang untuk *even* selenggara kereta

api-kereta api itu sekiranya diperlukan. Walaupun *leasing* sepatutnya, diselenggara oleh pihak pembekal tadi. Tapi KTMB mempunyai kepakaran teknikal untuk...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *What about the quality? Are you doing this at the expense of the quality, Datuk Wira Pengerusi?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Fasal ETS ini juga banyak juga masalah bilik *ayaq* dia, surau dia, sudah berapa tahun saja pun banyak rosak, rosak.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sebab itu pemilikan bukan kita, Yang Berhormat. Pemilikan dia adalah orang lain, kan? Dia kalau benda itu tidak betul dan sebagainya, kita pulangkan balik. Dia bukan pemilikan oleh Kerajaan Malaysia. Yang beli itu pemilikan kita. Ini pemilikan orang lain. Kita sewa.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tapi *it is not easy to give them back*-lah, *not easy to give them back*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Indonesia has done it, sir. Indonesia has done it. So, it's again—* bagaimana dalam kontrak yang akan kita meterai kemudian. Sebab kita ada contoh. ART yang dibuat di Indonesia kurang baik dan sebagainya dan saya rasa telah dibangkitkan dalam Parlimen. Ia dipulangkan kembali. So, dari segi— sebab itu AGC pun terlibat dalam proses ini, perencanaan dokumen kontrak tadi, saya rasa adalah cukup penting dalam konteks pajakan ini.

Ketiganya Yang Berhormat, infrastruktur kilang pemasangan sedia ada di Batu Gajah tadi cukup besar. Buat masa ini, mereka cuma membuat— *manufacturing* bukan dibuat di sini, masih di China. Cuma pemasangan dibuat di China dan pada ketika itu, bila— kalau kita lihat balik mengapa China boleh tubuhkan atau boleh dirikan satu kilang yang begitu besar di Batu Gajah, Perak itu sebab dia nak jadikan ia sebagai satu pusat pengeluaran di Asia Tenggara ini, dia nak pusatkan di Malaysia. Sebab itu kerajaan pada ketika itu benarkan dia buka dan kilang dia cukup besar.

Apa hasrat kerajaan pada ketika itu ialah membolehkan rakyat Malaysia juga menjadi pekerja— menjadi tulang belakang dalam pengeluaran kereta api bagi Asia Tenggara. Itu hasrat dahulu. Tapi hingga sekarang...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Boleh kita fikirkan bila kita dah *go through* lama masa dengan syarikat daripada China ini, supaya satu hari nanti orang Malaysia sendiri akan dapat *the full technology transfer*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Yes, sir.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kita sendiri akan membina kereta api ini sekurang-kurangnya memasang untuk dijual ke negara-negara lain.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Berbanding dengan sekarang kita nak bagi dia yang buat segala-gala.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Dan kita tidak dapat dia punya *added value*...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: ...Daripada perjanjian ini.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Setuju.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tempat itu patut digunakan untuk *fully technology transfer* macam kita dapat *tank* daripada negara Turkiye dulu dan *there's an agreement on transfer of technology*. So, akhirnya syarikat kita sendiri yang akan membina membuat barangan yang seperti kereta api ataupun *tank* yang tadi itu.

Saya ingat *that should be our ultimate goal*. Daripada kita bergantung kepada syarikat negara China buat di Perak itu dan dia akan menjadi pengeluar kereta api untuk kawasan ini. *If we take that advantage to be the* membina kereta api yang China buat itu. Itu pandangan sayalah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Saya setuju. Yang Berhormat, itu merupakan idea saya rasa asal dulu semasa tanah tadi disediakan oleh kerajaan negeri dan juga oleh semasa kita memberikan kebenaran untuk CRRC buka kilang di Batu Gajah tempoh hari. *That was the idea*-lah tapi melalui kaedah ini, saya rasa hasrat tersebut dapat tercapailah.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Harapan kita ialah idea itu dikembangkan lagilah supaya akan...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: ...Orang Malaysia sendiri yang akan membina kereta api ini satu hari nanti. Mesti ada *target line* ataupun *deadline*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dan tambahan kepada itu, kalau 51 peratus itu kita yang pegang. Bukannya 100 peratus kepada orang luarlah. Itu yang dihasratkan.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Saya nak tanya. Boleh tak terangkan kepada PAC. Untuk apa ya kerajaan *set up* satu syarikat baharu dan bukannya— dan kenapa tidak membuka kepada RFP? Mungkin pihak kompeni daripada lokal boleh beli daripada China dan juga memberi pajakan kepada pihak kerajaan dengan *maintenance*-nya yang dikawal oleh pihak tempatan daripada kerajaan— macam terpaksa kena *tied up* dengan CRRC selama 30 tahun. Mungkin CRRC ini *just* jual sahaja kereta api tersebut? Saya nak tahu penjelasan daripada pihak kerajaan.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, ini berbalik kepada— pertama, yang nakkan cepat tadi disebabkan perolehan perlu dicepatkan tadi dan dah ada pengalaman dengan China. Jadi, itu merupakan faktor utama mengapa perundingan dicadangkan untuk dibuat dengan China.

Tapi dalam fasa kedua dan fasa ketiga yang akan saya tunjuk dalam carta kemudian, fasa kedua dengan fasa ketiga ini memang hasrat kementerian dan juga kerajaan untuk melaksanakannya secara tender terbuka. Itu memang merupakan satu ketetapan dasar dan sebagaimana diluluskan oleh Jemaah Menteri.

Jadi, cuma fasa pertama ini yang dah dapat 50 set inilah sebab nak benda itu perlu dilaksanakan cepat dan kepakaran telah ada, nampak ada *value added* dalam kilang yang telah mereka dirikan. Kepakaran teknikal pun telah sedia ada. Sebab itu kita cadangkan supaya ia dilaksanakan dengan kerajaan ataupun CRRC tadi.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Bagaimana dengan prestasi CRRC ini dalam pembekalan EMU?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Mereka berjaya untuk membekalkan segala apa yang telah diminta. Cuma adalah kelewatan dan sebagaimana yang termaktub dalam kontrak, LAD dikenakan kepada mereka. Ada denda-denda yang dikenakan kepada mereka. Yang baru ETS 3 ini pun, nampaknya macam akan berlaku kelewatan dan kami telah maklumkan sebagaimana kontrak-kontrak lain, kontrak-kontrak kerajaan lain, denda akan menyusul kepada pihak syarikat tersebut.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Boleh bagi tak butiran kelewatan dan denda sebagainya pada PAC?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh, Yang Berhormat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *The whole* ya. Maksudnya secara *detail* dan boleh tak jelaskan kepada PAC sejarah perolehan EMU daripada CRRC ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh, Yang Berhormat. Adakah sekarang diperlukan atau boleh kita bagi secara bertulis, Yang Berhormat?

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Kalau ada sekarang pun bagus. Terus rekod dalam Hansard.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh. Datuk Rani.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Atau sesiapa yang boleh bantu untuk menerangkan pun boleh. Bagi tahu jawatan apa. Okey. Datuk.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Boleh Datuk. Yang Berhormat Pengerusi, kita set yang pertama kita terima adalah pada tahun 2009. 2009 set ini sebenarnya set Korea— Rotem, Hyundai Rotem. Kita dapat lima set pada tahun 2009, ya. So, ini bukan China ya, ini daripada Hyundai Rotem. Lima set dan kita gunakan untuk tren ETS.

Sekarang ini kita gunakan daripada KL Sentral ke Ipoh dan yang keduanya, kita dapat *six-car set*. *Six-car set* ini untuk komuter— *commuter Klang Valley* dan Komuter Utara pada tahun 2010. Kita ada 38 set. Ini *six-car set*-lah. *Six-car set* itu maknanya satu set itu ada enam gerabak.

Pada tahun 2013, kita dapat ETS yang pertama, ETS daripada China ini, yang pertama sebanyak 10 set— 2013. Pada tahun 2017, kita mendapat ETS nombor dua sebanyak sembilan set. Ini sembilan set yang ada *business class*-lah. Yang pertama tadi tidak ada *business class*. Semua *economy class*. Yang sembilan set ini pada 2017, kita ada sembilan set dengan *business class*.

Last sekali, kita dapat DMU. DMU ini *we called it* DMU sebabkan dia bukan ETS tapi *diesel multiple unit*. Dia bentuk dia macam ETS ataupun *six-car set* tapi dia empat gerabak sahaja dan digunakan di antara Gemas ke Tumpat, Kelantan dan kita terima 13 set pada tahun 2020.

Insya-Allah, yang *latest* ini dalam pembelian— *insya-Allah* kita akan dapat ETS nombor tiga daripada China dan ini sebanyak 10 set ya.

■1250

Hopefully kita akan dapat set yang permulaan pada tahun ini jugalah sebanyak 10 set. Jadi *all in all* kita hanya lima set yang bukan daripada China, bukan daripada CRRC di mana dia dibekalkan oleh Rotem Korea, Hyundai. Terima kasih.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey Datuk. *Thank you* Datuk. Yang untuk jawapan nanti *on the* LAD itu nanti Dato' beritahu ya *explain more on* LAD itu kenapa dan juga kenapa ianya berlaku dan jumlah, *the detail* fasal LAD itu.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Boleh.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Thank you*.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sikit Datuk Wira Pengerusi ya. Kita ada set yang daripada China dan juga daripada South Korea. Perbandingan daripada segi kualiti mana yang *better*? Sebab kita ada dua-dua sekarang dan juga harga lah.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Kualiti dia lebih kurang sama, ya lebih kurang sama Korea dengan China. *In fact*, kalau masa sekarang saya rasa China lagi bagus lah *because they have been doing also high-speed rail— train*. Jadi, *the quality they improved a lot*. Mula-mula dulu memang kualiti kurang bagus lah. Kita kena akui kurang bagus terutama sekali ETS nombor satu, banyak masalah isu dan sebagainya tapi penambahbaikan dibuat dalam ETS kedua. ETS ketiga yang mereka akan serahkan ini banyak perkara-perkara yang telah diperbaiki dan dari segi teknologi pun kita meminta mereka membuat penambahan lah mengikut keperluan dan permintaan daripada *passenger*.

Jadi, daripada segi kualiti *more less the same*. Dari segi harga, harga Rotem Korea adalah lebih tinggi daripada China.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kalau *better quality then of course China will be the better one. Quality better then cheaper. Value for money*.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya, *better and cheaper*.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Value for money*.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya.

Tuan Sim Tze Tzin [Ahli PAC]: Berapa peratus *cheaper*?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *About five to ten percent*. Ini dibuat masa perbandingan masa ETS1 dulu. Sekarang ini *of course* dia punya harga lagi tinggi lah kalau dibandingkan daripada China.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Rani, ini *the latest* ETS nak datang bila?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bulan Jun Yang Berhormat yang ETS...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Bulan Jun ini boleh guna lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kalau nak pergi Johor lah, YB. Tak ada Alor Setar. Dia belah Johor .

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Yang ini utara kah Johor?

Seorang Ahli: Dia akan sambung ke... *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Johor.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia akan sambung sampai ke utara tapi ini untuk khusus kepada Gemas–JB.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Johor ini tak payah, depa jalan elok. *[Ketawa]* Utara yang teruk.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Datuk Rani, tadi Datuk Rani jelaskan pada kita tentang jumlah kuantiti EMU, kan? Maksudnya sejarah yang perolehan. Boleh tak bagi kepada PAC berapa nilai perolehan EMU sebelum ini. Ada tak *that figure*?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ada. Tapi secara *detail*-nya saya tak ada masa sekarang.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, nanti berikan pada kita.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *In fact* kita boleh bagi penambahan, ridership semua kita akan bagi dan statistik *ridership*.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, bagi secara *detail* ya. Terima kasih.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Insya-Allah*.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Pengerusi, nak minta pencerahan mengenai sistem pajak ini. Dalam kereta api ini memang banyak *maintenance* dia, *overhaul* dia. Jadi, kalau pajak ini yang *maintenance* nanti di pihak...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Syarikat.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Syarikat lah. Tak melibatkan klien lah, tak ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Betul.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: / see. Yang sekarang ini macam mana?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Jadi, semua kita. Kita punya.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: / see, yang baru nanti akan syarikat buat lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Syarikat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Susulan...

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Kos, kos tadi itu yang dijangka itu termasuk dijangka kos *maintenance*?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya. Yang Berhormat, yang pembelian ini tidak mahal. Macam 50 set ini berbanding dengan keseluruhan tadi semua dalam 20 peratus atau dari RM10 bilion tadi, RM2 bilion adalah untuk perolehan. Yang RM8 bilion tadi adalah untuk *maintenance for the next 30 years*.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: / see.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *The big chunk is* yang kena *maintain* tadi. Yang ini kata unsur menggunakan orang tempatan sebagai contoh penglibatan orang tempatan untuk *maintenance* tadi akan mainkan peranan penting.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: / see. 80 peratus ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: 80 peratus.

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ini anggaran kasar yang telah kami sediakan.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: YB, YB untuk menjawab soalan tadi. YB, sebenarnya kalau kita *outright purchase* ya, kita kena ada CapEx atau *initial payment* untuk membeli. Selepas membeli kita tak boleh biarkan sahaja, kita kena *maintain* pakai duit sendiri. Tapi dari segi pajakan, dia berlainan. Terima kasih.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Why not* kita beli RM2 bilion kos beli, kan? Kita beli dan kita *maintained* sendiri tak boleh?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kalau MoF boleh memberikan dana tersebut, kami...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kereta api bukan susah sangat nak *maintain*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kalau MoF...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: MoF dekat sini.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Yes, think aloud, thinking aloud.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *That will be a good idea, sir. But* kalau dana diberikan.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: RM2 bilion takkan tidak boleh bagi. LRT Penang pun RM10 bilion. *[Ketawa]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tapi bukan sekali gus, YB.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya nak tanya ada tak pihak kementerian membuat semakan *due diligence* terhadap pembelian EMU ini daripada CRRC ini sebelum apa-apa? Ada tak buat?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Belum lagi Yang Berhormat. Ini yang sedang dibuat oleh UKAS tadi. *The details are being worked out now.*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Teruskan.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Okey Yang Berhormat. Ini cadangan perolehan tren bagi tempoh 2025 hingga tahun 2030. Jadi, tadi kita telah bincang fasa pertama tadi Yang Berhormat yang perolehan daripada melalui pajakan. Fasa 2 dengan 3 tadi akan menyusul kemudian. Jadi, dalam konteks tersebut, jumlah tren penumpang kalau selesainya Fasa 1 50 set tadi, kita jangkakan tren penumpang akan bertambah dalam 116 peratus kenaikannya. Tetapi dalam Fasa kedua kalau dibuat secara terbuka dan kita peroleh tren-tren yang sebagaimana yang dirancang dia akan berlaku kenaikan dalam 183 set.

Kalau sekarang 68 dia akan tambah kepada 147. Fasa kedua dia akan jadi 183 dan fasa ketiga dia akan capai dalam 299 set tambahan. Ini merupakan tambahan perancangan yang tengah kami laksanakan sekarang. Penumpang juga dijangka meningkat daripada 63,000 kepada lebih kurang 262,000 penumpang. Itu kenaikan dia.

Penggunaan landasan dari 30 peratus dia akan tingkat kepada penggunaan 80 peratus. Kalau ikut tadi kekerapan tadi mengikut stesen juga sebagaimana yang tertera di *slide* yang terpapar tadi, Yang Berhormat. Ini gambaran keseluruhan Yang Berhormat.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Datuk Wira saya nak tanya. Saya nak cuba fahamkan ya. Maksudnya bila kita buat cadangan pajakan ini yang mana kosnya tadi berapa? RM10 bilion? Lebih kuranglah. Kita akan bayar *lumpsum RM10 billion* dia akan *staggered*?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia akan *staggered*.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Dia macam bayar sewa kah *how*?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bayar sewa setiap tahun. Kementerian Ekonomi dalam perbincangan awalan kami memaklumkan bahawa akan menyediakan peruntukan dalam RM250 juta setahun untuk 50 set tadi.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *I see*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Bagi tempoh 30 tahun.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: So, daripada itu maksudnya soalan daripada Dato' Wira Ku tadi yang dia kata kenapa tak beli terus, *the difference is that every year you only need to spend about RM200 million...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *RM250 million*.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *The advantage you get 50...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: 50 set.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: 50 set lah, *instead of RM2 billion for one time you get the one* tapi tidak termasuk *maintenance*.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Selepas itu kena buat *maintenance* pula lagi.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Maintenance* pula lagi. Kos mungkin another RM2 bilion.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: So, *maintenance* lah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sebagai contoh. Itu yang menjadi perbandingan di antara dua skim tadi.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey, terima kasih.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Saya masih lagi tak begitu jelas tentang RM10 bilion yang kita nak guna ini, Datuk Wira Pengerusi. Tadi Dato' KSU kata harga kereta api itu RM2 bilion, kan? Isu kita, kita tidak ada duit, kan? Nak cari *RM2 billion, which I don't believe*.

Then RM8 bilion untuk 30 years maintenance, kan? So, it comes up to be RM267 million per year, okey. Dia ada option, pandangan saya lah. Saya tak pandai sangat berniaga tapi syarikat yang saya jaga kebanyakan berapa untung lah lepas-lepas ini. Taklah besar. Why can't option number one, you get Malaysian private sector purchase macam helikopter itulah yang RM16 bilion itu. *Good or not but at least Malaysian. purchase the train and then you do the maintenance. Maintenance* kereta api elektrik ini, saya ingat tidak teruk sangat. Banyak fizikal *maintenance* sahaja, betul tak? Dia tidak ada teknologi roket kah, *spaceship* kah, dia benda ini boleh dibuat oleh rakyat Malaysia sendiri. *At least* kita beli, *okay fine they make money from our purchase. Then we do all the things. Or government* beli and do all the *maintenance*.

■1300

Tapi pandai-pandailah *staggered payment* dengan syarikat China ini. Dia orang hendak buat *business sure there will entertain somebody's staggered payment. That*, kita boleh *plan*. Ini cadanganlah sebab kita masih lagi dalam peringkat cadangan. Perkara-perkara yang mungkin boleh dibincangkanlah supaya teknologi kita dapat dan orang kita sendiri yang melaksanakan *maintenance* dan sebagainya. Itu pandangan saya. Terima kasih, Dato' Wira Pengerusi.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Sekejap, saya hendak tahu. *Maintenance* ini nanti yang akan dilaksanakan ialah orang kitakah, orang dia orang? Maksudnya *their...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Syarikat YB, syarikat akan buat...

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Di Batu Gajah tadi tapi cuma pekerja tadi kita nak mewajibkan supaya menggunakan tenaga kerja lokal.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: Okey.

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Yang 40 percent.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Minimum 40 percent. Minimum.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Minimum of 40 percent* tadi.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *But it can be 40 percent, can be 50, but it can be just 40 percent* kita akan dapat minimum. *We should put minimum 80 percent* baru betul, bukan minimum 40. *Then, the 20 percent can come from China. I know China company punya style, dia akan pergi rayu-rayu, "I have to bring these workers-lah. These are all expertise, which you don't have here".* Kita kadang-kadang percaya juga YB ya. *So, we have from the beginning, daripada beginning we set what should be* kita punya right for this project. Itu sahaja pandangan saya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Okey, kita akan usulkan perkara tersebut ya.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Dato' Wira, so, saya hendak tanya yang RM250 million itu *per year* yang hendak dibayar kepada syarikat China ini, *is that—that's all inclusive of whatever repair, whatever* benda yang berlaku— *it shows whatever* yang berlakulah. *Everything, all inclusive.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Anggaran, Yang Berhormat ya. Masih belum lagi *negotiate* dan sebagainya. Anggaran kasar kamilah.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *So, that's the plan?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: *Sorry Dato' KSU, just to* YB Kubang Pasu mengenai *maintenance* ini, dalam *maintenance* KTMB ini ada dia ada beberapa aspek. Dia ada *minor* dan *major* di mana tren-tren ini dia orang kata ada tiga tahap. Setiap hari akan dilakukan L1, L2 *maintenance programme* di mana tren-tren itu akan diperiksa, disemak sebelum tren-tren dilepaskan yang sekiranya ada rosak. *So, that's* L1, L2 tapi selepas lima tahun mungkin ada L3 dan selepas tujuh tahun ada L4, L5.

Jadi, sekarang ini macam kita tengah buat tren LCS yang kita tengah— kerajaan membelanjakan lebih daripada RM120 juta untuk L1, L2 sahaja. L1, L2 RM120 juta untuk dalam tempoh dua tahun. *So, itu untuk L1, L2 sahaja. Untuk 25 set. So, dengan ini, RM120 juta ini kita tidak bayar lagi. Jadi, kita bayar hanya kadar fixed rental of the train* iaitu dengan harga pembelian dan juga harga L1, L2 yang akan diselenggarakan oleh syarikat-syarikat iaitu RAC ataupun yang diterima.

So, bila ada tujuh tahun pula, diperlukan L3, L4. L3, L4 ini mungkin akan mengambil kos sebanyak 30 hingga 40 peratus daripada harga tren yang dibeli sebab ia ada banyak kena perlukan pertukaran *premotor*, *traction motor*, *aircon* banyak lagi yang perlukan. Selalunya mengambil di dalam industri 30 hingga 40 peratus daripada kos pembelian tren. Katalah kos pembelian tren RM2 bilion jadi anggaran daripada tujuh tahun ini RM600 *million* akan dibelanjakan setiap tujuh tahun.

So, itu anggaran kalau kita melalui pajakan, kos-kos ini tidak akan dapat dikeluarkan termasuk dalam kos pajakan yang akan dibayar oleh kerajaan. So, *this is the difference between* pembelian seterusnya atau pajakan, YB. Terima kasih.

Tuan Sim Tze Tzin [Ahli PAC]: Tuan Pengerusi, sekadar perbincanganlah. Saya nampak bahawa rasional kerajaan untuk memberikan sepenuhnya pajakan dan juga *maintenance* kepada syarikat. Sebab *I think* RAC atau KTMB dulu pun ada *experience* bahawa kalau *maintenance* itu, dia selalu *tie* dengan OEM. *Parts* itu kena beli daripada OEM. Contohnya, Siemens. Okey? Apa *parts* pun kena beli *original* daripada Siemens dan ia *markup* sangat tinggi. *Sometimes* mereka tak nak jual sebab mungkin *global stock shortage*-kah apa-apa. So, akibatnya kita punya tren *stuck* dekat depot tak boleh guna.

So, *that's the reason I think* mungkinlah, itu mungkin saya punya pandanganlah. *Maybe get confirmation* daripada MOT. Terima kasih.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Terima kasih, YB. Saya memang— kita di KTMB kita akui kita ada masalah tersebut. Kadang-kadang *maintenance* itu kita *outsource* ke *third party*, *third party* pun tidak mampu melakukan *maintenance* kerana *manufacturer* ataupun di sini *CRRC controls the supply of the parts*, itu yang pertama.

Kedua, mungkin set-set yang lama ini mereka tidak ada *production* lagi. *Production* lagi terhadap *spare parts* yang mereka *supply* sebelum inilah kerana mereka tidak lagi membuat modal tersebut. Jadi, itu masalah-masalah utama.

Jadi, kalau kita *leasing*— perbezaan ini bila kita *leasing* semua itu kita serahkan kepada *manufacturer*...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Dia tiada— Datuk Rani, tiada jalan untuk kita runding? *You must provide the parts. After all you make money from the sale of the train and all that. So, after all, we have given them a lot of business. I think that this is not right principally.*

Tuan Sim Tze Tzin [Ahli PAC]: *Manufacturer— manufacturer... [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Ya manufacturer-lah, I'm talking about manufacturer-lah as a whole. Ini bukan jet pejuang ini, ini kereta api. Kalau M16 itu yang kita beli daripada US, dia tak bagi kita the whole of software, dia bagi more to Singapore. Itu different story. This is just train, why can't we negotiate further? I'm sure there are reasons why they do this because they want to make more money from this business and yet they are giving their businesses all the time. All set dulu 25 set now, another 50 set. Can't they appreciate what we have done with them in terms of this business? I think it's up to our negotiator to be really be hard on this.*

[Tidak jelas] whatever this company lain nak mai kah, we can discuss with other companies but we cannot allow— kita terlalu bergantung kepada syarikat ini sehingga dia boleh pegang kita even the spare parts also have to buy from you. We can buy from you, but you must give. We are not getting it free whatever the price, the parts must come from you. Any car pun kita beli the parts come from the car company. They cannot kata, "Oh, I cannot until I maintain for you". Boleh? Tak boleh. That's not right. It's against the law. Pada pandangan sayalah we have to be very hard on this-lah. Billions we are talking about, not a small amount of money. Thank you.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *The parts— the parts they are supposed to also tukar the parts kalau ikut pajakan ini. So, maksudnya everything is their responsibility-lah?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Their responsibility, not ours.*

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *So, mana dia orang nak cari, up to them-lah and the contract will say that-lah? Okay, thank you.*

Tuan Haji Azli bin Yusof [Ahli PAC]: *Saya hendak tanya lain sikit berkenaan dengan Ekspres Timuran ya. Boleh terangkan kenapa...*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Sekejap, YB Shah Alam. Saya hendak pergi ke sekitar ini dahulu sebab yang itu dah topik yang lain.*

Tuan Haji Azli bin Yusof [Ahli PAC]: *Ini dalam ini...*

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: *Tak, yang maintenance. Under maintenance lagi. Makna, maintenance lagi. Kita settle-kan maintenance dulu.*

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: *Susulan soalan maintenance tadi itu, di China kebanyakan tren dia adalah sejenis, dia one type. Maknanya, spare part dia memang semua pakai type yang samalah, pengetahuan sayalah. China dia make one model, one type sahaja untuk tren sebab itu dia boleh buat murah lagi.*

Jadi, kalau jenis yang kita beli ini, saya rasa *very typical* dekat China. Jadi, *spare parts* mungkin boleh dapat dengan senang sikitlah. Sebab itu mungkin dalam perbincangan fasal kos itu mungkin kita boleh— poin kita sahajalah sebab benda itu, *spare part* itu memang *available, widely available* lah dekat China. Mungkin Dato' boleh terangkan sikit pasal itu?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: YB, yang saya boleh jawab ini satu sahaja YB. China itu dia banyak guna *standard gauge*. *Ours, we are still using the metre-gauge* dan *producers of rail* yang menggunakan *metre-gauge*...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dato', *mic* itu dekat dengan Dato'. Jauh.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Okey, yang menggunakan *metre-gauge* ini tak banyak. *So, that's the other factor*. China kalau kita lihat di sana dia banyak menggunakan *standard gauge*.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Specs lainlah?

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Specs lain. Specs lain.

Tuan Syahredzan bin Johan [Ahli PAC]: *Use technical terms* kita tak faham.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Okey, okey. Specs dia lain.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Sini ada *lawyer*. Kita bukan teknikal punya orang kan, kira-kira pun tak pandai.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kita punya trek dia YB, di sini kita masih lagi gunakan yang satu meter tadi.

■1310

Datuk Ali anak Biju [Ahli PAC]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Size track.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Size track tadi.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Oh, they are talking about that.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tapi di China dia guna yang lebih luaslah, 1.6 ya?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: 1.4, 1.4 meter.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *There's much wider, gauge*. So, dia...

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *Weather because* China itu ada *four seasons*. Kita ini, hujan banyak *and all that*. So, *is it going to affect your...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *No, not weather. [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Tak juga tapi—maaf, ya Dato' KSU. Disebabkan oleh *gauge* yang berbeza, sebab itu harga pun ada— faktor ini menyebabkan harga. Jadi, ini *any manufacture* nak buat *meter gauge* dia kena *customise the train* kerana itu bukan *off the shelf* punya *production*. Ini kerana negara-negara lain termasuk China, Korea dan semua negara lain menggunakan atau sudah menggunakan *standard gauge*. *Standard gauge* ini macam ECRL lah. Tapi di KTMB menggunakan *meter gauge* yang mana *still narrow*.

Jadi, bila *narrow gauge* itu ataupun jarak antara tayar ke tayar kiri, kanan itu satu meter saja. Jadi, dia punya *chassis* pun untuk *meter gauge*, alat-alatan, *spare parts* semua, *everything is customise* untuk itu sahaja ya. Jadi...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Now we understand better.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Jadi...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kerja kita tanya. Kerja *you all* jawab. *Now we understand better.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Then*, China ini ataupun negara lain kalau kita nak beli *meter gauge* ini dia orang kena *customise*, satu.

Nombor dua, kerana apa ada kelewatan di [*Tidak jelas*] atau *every time* kita beli ada kelewatan kerana mereka nak *customise*. *Customise* benda itu dan...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Ada negara yang beli yang ada kita punya trek sama dengan kita? Ada?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ada juga tapi *very few*, *very few*.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Indonesia? *Very few?*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya, *very few*, satu. Nombor dua, mereka tidak ada *scale*. Kita tak ada *volume*. *Economies of scale* mereka tidak ada.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *That means* kita buat *double track* dulu tak betul? *We spent billions of dollars and yet* kita kena beli kereta api yang *pecially made for us*. *Not the common one*. *That's something wrong with our...*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Sorry. Don't think that's accurate, YB.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *We spent a lot of money.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *No, no. It's a common, one. This is nothing problem with the gauge.* Keperluan kita pada ketika itu adalah menggunakan meter gauge. *That's all.*

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: *Meter gauge* ini untuk KTMB kita sambung terus ke Thailand sebenarnya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Kita tak boleh *foresee* masalah yang berlaku ini. Nak beli kereta api dengan...

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Thailand masih *meter gauge* sampai ke Laos YB, sebenarnya sekarang.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sampai ke Laos?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya, sampai ke Laos.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *British time*-lah?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya, *British time* ya.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tapi di England pun sudah tukar. *[Ketawa]*

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Nak tanya *the* fasa 1 itu. *There's my question is* kalau tadi *customise*, you can get customised production of what you want itu. Betulkah *by this* fasa 1 you can get 116 percent more train? Sempatkah nak dapatkan daripada 68 sampai 147 itu? *Is it possible?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Itu yang dihasratkan Yang Berhormat. *It's possible.* Dengan China memang *looks like possible.* They are producing a lot. Memang *production* dia orang tinggi. Ini yang kita hasratkan, yang kita hasrat untuk berbincang dengan mereka, mengadakan perundingan dengan mereka.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: *Even though it's customised to our needs?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, saya nak tanya pasal *maintenance* lagi. Boleh kongsi dengan PAC, siapa yang buat *maintenance* sekarang ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sekarang ini Yang Berhormat, set itu adalah kita punya. So, kerajaan mengeluarkan duit, kita buat secara tender dan mendapatkan sama ada yang tempatan ataupun China sendiri, mereka *come into the bidding* dan kita memberikan secara perolehan sebeginilah.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya, daripada masa ke masa lah?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Ada *possibility* tak akan datang ini sekiranya kita buat pajakan ini, ada kemungkinan ataupun tidak *local company* akan hilang kelayakan untuk membuat *maintenance*? Sebab saya difahamkan ada ucapan daripada Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri, Dato' Seri Zahid Hamidi mengatakan mereka nak pekerja mahir, dilatih untuk mengisi keperluan pekerja yang dalam sektor industri ini.

Jadi, sebab itu nak melatih pelajar-pelajar TVET untuk mengisi ini. Bagaimana jaminan pihak kementerian supaya peluang anak tempatan ini tidak terjejas apabila kerajaan melaksanakan proses pajakan ini pada masa akan datang?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, ada dua situasi di sini. Satu, set-set yang sedia ada. Ada 68 set sedia ada ini memang akan melalui proses yang sama. *Bidding*, syarikat tempatan juga *bidding*, mereka akan melaksanakan kerja tersebut, anak tempatan akan melaksanakan kerja-kerja tersebut.

Set baharu yang kita buat secara pajakan ini, sebab itu kita nak syaratkan mereka untuk membuatnya di Batu Gajah. Pekerja di sana, tenaga kerja di sana kita nak pastikan supaya sekurang-kurangnya 40 peratus anak tempatan yang bekerja di kilang tersebut, sekurang-kurangnya. Ini juga membuka peluang kepada anak-anak muda, anak-anak tempatan, anak watan untuk mendapatkan pekerjaan di kilang di Batu Gajah tadi. Jadi, secara perbandingannya memang dia akan membuka peluang kepada lebih ramai anak Malaysia untuk bekerja di sini.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dato' Kubang Pasu cakap itu kilang pasang, bukannya *maintenance*. Soalan...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Untuk pemasangan. *Maintenance* lain pula, kan?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Maintenance* pun di sana, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Sama tempat?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tempat yang sama, tempatnya luas.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Masih dekat di Batu Gajah juga?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Batu Gajah ataupun di tempat-tempat lain. Kalau katakan tempat itu sesak, kita nak buka di tempat lain. Syaratnya pekerja mesti daripada orang tempatan. Sekurang-kurangnya 40 peratus.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Boleh tambah 40 percent jadi 80 percent tak? Saya masih fikir tambah 80 percent atau 70 percent. *Instead of 40.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Itu yang kita rundingkan, Yang Berhormat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, 40 peratus memang ada *standard requirement* yang dipakai tadi— apa yang diguna pakai tadi?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kita lihat kepada kontrak-kontrak lain yang telah dibuat, ECRL nya lah. Semua projek lain yang ditetapkan oleh Kementerian Kewangan sekurang-kurangnya 40 peratus. Kalau dulu 30, sekarang dah naik 40.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, maksudnya menggunakan amalan sebelum ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya, amalan perolehan semasa.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey.

Tuan Ahmad Tarmizi bin Sulaiman [Ahli PAC]: Yang Berhormat Pengerusi, sikit. Mungkin penjelasan. Saya pun tadi mungkin ada ketinggalan maklumat awal. Soalan saya ini berkaitan dengan— dalam tempoh proses pajakan ini— mungkin slaid bawah tadi. Walaupun kita menunggu dari segi waktunya itu sehingga bulan September 2025 untuk memuktamadkan perjanjian ataupun kontrak ini, apa yang PAC ingin bantu ialah dari segi— yang pentingnya ialah selepas kontrak ini dimeterai, kepentingan kerajaan itu diletakkan tertinggi dan yang pastinya tidak memberi beban kepada kerajaan sendiri. Sudah pasti kita melihat KTMB ini ada keuntungan dari segi operasi dia ya.

Soalan saya, dari segi kepastian selepas tamat tempoh pajakan itu. Jadi, kedudukan tren kita ini sama ada berapa senario tren itu akan dikembalikan kepada kerajaan, aset itu. Kedua, sama ada kita akan beli aset itu ataupun pajakan akan diperbaharui. Jadi, sudah mungkin MOT dan RAC ada bayangan dalam kita nak menentukan, nak memuktamadkan pajakan bulan September nanti. Jadi, itu yang pertama.

Kedua, dari segi kualiti dan keserasian aset infra kita yang sedia ada ini, trek kita itu ya. Adakah juga maknanya sudah diambil kira ada kemungkinan mungkin kita terpaksa menambah baik infra kita itu, trek kita itu kerana itu mungkin menjadi kos tambahan kepada kerajaan untuk nak menyiapkannya tidak sebab 30 tahun itu agak panjang ya. Nanti takut ada timbul selepas kita dapat aset kita itu, rupanya *infra* kita itu tidak serasi. Mungkin itu juga memberi beban balik kepada kita.

Ketiga, mungkin juga KTMB dapat membuat laporan terkini dari segi operasinya itu dalam tahun terakhir 2023, adakah— maknanya, dalam unjuran kita itu selepas kita membuat pajakan ini, mungkin ada dari segi *business model* kita, kita akan ada keuntungan dari segi syarikat itu sendirilah. Itu sahaja. Terima kasih.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya lupa tadi, Shah Alam tadi nak tanya. Lepas ini Shah Alam, ya?

Tuan Haji Azli bin Yusof [Ahli PAC]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Boleh.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Jangan merajuk. *Kang* merajuk pula Shah Alam. *[Ketawa]*. Jawab dulu, Dato'. Lepas itu saya bagi kepada Yang Berhormat Shah Alam.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih Yang Berhormat. Soalan pertama tadi, *what happen to set* lepas 30 tahun, Yang Berhormat. Ini masih lagi sedang diperincikan di peringkat UKAS. Sama ada set itu dah memang ringgit, *dollar value* lah, kan? Mungkin benda itu kita nak kalau boleh di... *[Dicelah]* Kita belum lagi ke tahap itu. Tapi kos yang kita lihat itu adalah hanya untuk pajakan selama 30 tahun. Itu yang nyata.

Keduanya, *infra* tambahan tadi. *Infra* tambahan juga telah diambil kira tetapi *infra* ini contohnya depot dan sebagainya akan dibina oleh kerajaan menggunakan dana Persekutuan.

■1320

Jadi, tak timbul dalam konteks perolehan tren. Buat masa sekarang, yang memerlukan pertambahan *infra*. Benda itu tak timbul. Keperluan yang ada, kerja-kerja naik taraf yang telah dilaksanakan menggunakan dana kerajaan memadam dan mencukupi bagi keperluan pajakan 50 set.

Persoalan ketiga berhubung dengan keuntungan tadi. Sekali lagi Yang Berhormat, sebagaimana yang telah kita bincang sebelum ini, tak ada syarikat pun yang dapat untung dalam pengangkutan awam ini. Sebab itu, kerajaan menyuntik dana. Tetapi, satu lagi perkara ialah sebab ini merupakan kawalan. KTMB nak buat duit ini pun kita kawal harga tiket dia.

Kalau kita benarkan dia kata ETS, ikut harga pasaran. Nyata dia saya rasa saya yakin mereka boleh mendapat keuntungan yang saya jangka lebih tinggi. Tetapi, pada masa sekarang ini kerajaan kawal harga tiket. Walaupun *dynamic pricing* telah diperkenalkan beberapa tahun lepas. Tetapi, ia masih dalam kawalan kerajaan. Itu jawapan kami untuk tiga soalan tadi Yang Berhormat.

Tuan Haji Azli bin Yusof [Ahli PAC]: Okey, saya nak bertanya tentang Ekspres Timuran ini. Kenapa kah dia masih lagi menggunakan DMU, yang pertama. Kedua, adakah kerajaan berhasrat untuk nak menukar kepada EMU?

Dan yang ketiga apa yang akan terjadi dengan bila ECRL nanti beroperasi dengan laluan ini. Sebab, kalau kita lihatkan sini dia penambahan itu makin bertambah juga. Adakah maksudnya laluannya itu *completely* berbeza ataupun dia lebih nak *serving short distance* punya permintaan? Terima kasih.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Terima kasih Yang Berhormat Shah Alam. Untuk pengetahuan semua ahli mesyuarat, jajaran daripada Gemas ke Tumpat sekarang ini adalah jajaran *single track* dan *non-electrified*. Maknanya, di atas itu tak ada talian elektrik.

Jadi, disebabkan oleh tersebut trek ini adalah hampir 700 kilometer. Disebabkan oleh ketiadaan elektrik tren dan bukan *double track*, kita masih menggunakan diesel tren. Jadi diesel tren yang lama, yang panjang itu kita ubah dah. Kita ubah sejak tahun 2020 menggunakan *diesel multiple unit*. *Diesel multiple unit* pendek sedikit dan laju sedikit daripada tren diesel yang lama.

Disebabkan oleh keadaan *infrastructure* kita masih menggunakan *diesel multiple unit*. *Unless*, kalau kerajaan nak *decide to* buat *double track electrified*. *That's going to be very costly* kerana *geographical that area terrain* dia berlainan sedikit berbukit dan sebagainya.

Untuk jawapan kedua, untuk soalan kedua sama ada menjadi *competitor* kepada ECRL. Pada saya, kita *complement each other because* kita, jajaran kita ada koridor yang berlainan dengan koridor jajaran ECRL. Walaupun semuanya bermula dari Kelantan tetapi kita pergi ke Gemas. Kita tak terus ke KL.

ECRL pergi ke Kelantan dan meliputi Terengganu. Terengganu *is the only state* KTMB tak ada servis sebenarnya dan pergi ke Kuantan dan berpatah balik ke Mentakab, Gombak, Serendah sampai ke Pelabuhan Klang.

Jadi, ini jajaran atau koridor yang berlainan. *So*, kita *serve to different* penduduk. Dalam masa yang sama, tren kita juga seperti YB tadi nyatakan adalah untuk *intermediate* punya *passengers* di dalam jajaran-jajaran tersebut. Misalnya, di Gua Musang, Kuala Lipis, Mentakab dan sebagainya.

Jadi, *we are complementing service* daripada ECRL dan kita punya jajaran dan keperluan penduduk adalah yang berlainan. Mungkin mereka di Kelantan, Terengganu nak ke KL. Tetapi, jajaran kita mungkin tidak ke KL. Mereka daripada satu bandar ke satu bandar terutama sekali di Kelantan atau di Pahang sampai ke Gemas.

Gemas walaupun sekarang ini *single track* tetapi dalam *upgrading* menjadi *double track electrified*. Gemas ke Johor Bahru akan jadi *double track electrified* menggunakan tren-tren elektrik dalam masa akan datang. Cuma yang berbaki adalah Gemas ke Tumpat sahaja. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Satu lagi maklumat tambahan, Yang Berhormat. Kebanyakan di Pantai Timur ini pun kita dapati pelajar-pelajar sekolah yang menggunakannya secara harian. So, dua kumpulan sasar yang berbeza. Bagi KTMB dan ECRL tadi. Tambahan.

Tuan Sim Tze Tzin [Ahli PAC]: Pengerusi, kalau boleh saya tanya? Tentang penumpang. Kita nampak bahawa unjuran *your projection of* penumpang itu *double*. Daripada 63,000 kepada *157,000 is about more than 100 percent*. Sorry, *147 percent increase*. Lepas itu, akan tambah lagi.

Saya nak tanya tentang unjuran ini, adakah dia kita sudah *study* adakah keperluan tersebut *because the population around the corridor*, adakah dia telah menambah atau berkurangan. Adakah kita *over projection*? Sebab, kita nampak bahawa— nampaknya banyaklah unjuran tersebut. Terima kasih.

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Terima kasih, YB. Unjuran ini melalui *study* kita. Fasal, kita ada kita punya *trending* punya *patterns* berdasarkan permintaan penumpang. Dalam masa yang sama, kita punya *indicators* adalah penumpang-penumpang muda sekarang adalah ramai menaiki tren terutama yang *interstate long distance*. Bukan sahaja di *urban because* kita punya *population is* kebanyakannya adalah *long distance* punya *commuter* dan *long distance* punya *passengers*.

Jadi, ini adakah berdasarkan bila kita ada jumlah tren yang banyak, kita akan adakan frekuensi yang bertambah? Kerana kita semasa COVID-19 dan juga semasa *upgrading track* yang menyebabkan pengurangan *passengers* kita adalah frekuensi. Kita punya frekuensi terutamanya sekali komuter tidak menarik langsung kepada pengguna. Jadi, pengguna adalah menyebabkan faktor yang *important* kepada kita. *Demand* daripada *passengers* di jajaran kita terutama sekali mereka yang hendak pergi *long distance*.

Begitu juga, komuter. Komuter kita punya jajaran bukan jajaran yang *compete* dengan jajaran Prasarana dan sebagainya. Kita membawa penumpang *from town to town and cross* bandar di Kuala Lumpur dan *they get the connectivity* daripada Prasarana, Rapid Rail dan sebagainya. Jadi, kita punya unjuran, kita punya *forecast* untuk *passengers* adalah berdasarkan daripada permintaan dan *trending* yang kita ada buat masa sekarang ini. Sekian.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Sedikit maklumat tambahan YB, penggunaan tren ini pun meningkat sekarang ini. Sebab, dahulu kalau dua tiga tahun lepas 16 peratus daripada keseluruhan rakyat. Sekarang ini dah 20 peratus. Ini *urban users*-lah dan dijangka benda itu kalau ikut Dasar Pengangkutan Negara sendiri dengan tambahan *our* jajaran dengan tambahan tren, dia akan meningkat kepada 30 peratus.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dato' yang 16 peratus tadi itu bila ya?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dalam empat, lima tahun lepas.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Maksudnya, peningkatan yang agak tinggi juga dalam empat lima tahun lepas.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ya. Kebanyakannya di *urban*, Yang Berhormat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey faham.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Urban* dengan MRT, MRT1, MRT2 diperkenalkan tadi. Nampak ia juga meningkat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Datuk Wira Pengerusi, kontrak kita pajakan itu 30 tahun ya? *What is the life span of kereta api ini? How long the lifetime?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: 25 ke 30 tahun.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *So, timing there exactly.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *Exactly. For them to change.*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Change*-lah. Okey, mengenai populariti penduduk kita naik *public transport* khususnya tren ini saya ingat satu revolusilah sebenarnya. Saya memang minat naik ini. LRT saya naik, komuter saya naik dan tak pernah kosong, Datuk Wira. Kalau Alor Setar setiap hari daripada pukul 4.00 petang ke atas ke Butterworth, saya pernah naik. Fasal nak *catch* ETS dekat Butterworth. Penuh. Nak duduk tak boleh ya.

So, kalau kena berdiri teruk jugalah. Saya pernah sekali kena berdiri. Depa pun tak tahu saya Ahli Parlimen, *depa* tak *heran*. *[Ketawa]* So, dari Alor Setar berdiri dan kalau ETS saya selalu naik ETS daripada Taman Jaya ke KL Sentral sampai mana-mana. Selalunya *packed*. Tak kira hari Sabtu, tak kira hari Ahad.

Ini satu revolusi yang berlaku dalam negara kita. Saya ingat bukan 15 *percent*. *I think it's more than 16 percent*. Sebenarnya, ini satu kejayaan berbanding dengan zaman dahulu saya naik tren pertama kali tahun 70. Datang ke Kuala Lumpur dari Gurun. Dia panggil Senandung Malam.

Senandung Malam ini ada tempat tidur tetapi saya naik sebagai *student* tak ada tempat tidur. Duduk situ. Berhenti di Ipoh, *depa* naik *juai* mihun goreng, nasi lemak. Tetapi, mak saya ada bagilah telur rebus dua biji dengan sagun supaya anak dia jangan lapar atas kereta api itu. Kita tak ada duit nak beli, kan?

So, satu revolusilah. Ini satu kejayaan besar bagi negara kita. Kita tanya-tanya tadi ini Dato' KSU, Dato' CEO, Dato'— kawan lama saya boleh lupa namalah, kan? *[Ketawa]* Kita tanya sebab kita nak pencerahan. Supaya kita ada jawapan untuk apa soalan yang timbul kemudian daripada *public*, daripada rakyat sekian, sekian, sekian.

■1330

Hari ini saya rasa— tak tahu lah orang lain, Ahli Parlimen lain. Saya belajar banyak lah hari ini. Sungguhpun saya tanya soalan-soalan kadang-kadang keras sikit, tapi hati saya lembut lah *insya-Allah*. Itu saja, Datuk Wira. Terima kasih.

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: Sebenarnya YB, permintaan tren yang paling dahsyat, paling kita pun tak *expect*, drastik sekali adalah sebelah utara.

Seorang Ahli: Komuter Utara. *[Bercuap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: Komuter Utara. Fasal tren tak cukup, penumpang banyak, ramai menggunakannya. *In fact*, komplek yang paling banyak adalah bukan komplek fasal servis, komplek tak dapat tempat, bersesak dan duduk tren daripada Padang Besar ke Butterworth.

Seorang Ahli: Buat tempat parkir motor... *[Berucap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Di Utara Datuk, pegawai-pegawai kerajaan, *Kedah Civil Service* (KCS), dia sama ada dia tinggal di Alor Setar ataupun tinggal di Sungai Petani. Yang tinggal Sungai Petani ini, 90 *percent* naik komuter. Sampai sana, dia ada kereta sana, motor dan sebagainya. Pegawai-pegawai yang tinggi M54, M52 dan sebagainya, dia akan guna benda ini.

Saya pernah jumpa seorang itu dia Pegawai Kerajaan Persekutuan, 6 pagi di Stesen Butterworth. Dia tegur saya. Dia kerja KPDNKK. Saya kata, “*you tinggal di sini kah?*” Dulu saya jaga KPDNKK di Kedah. “*Ya Dato' saya tinggal sini. Tiap-tiap kali hari, 5.30 pagi, saya kena ada dekat stesen ini sebab saya naik ke Alor Setar, untuk bekerja di Alor Setar.*” So, that shows how important, how popular is kereta api di bawah KTM punya peranan dalam meningkatkan penggunaan kepenggunaan *public transport* di Malaysia.

Saya ingat ini perlu dipercepatkan lagi supaya lebih ramai lagi rakyat kita—penduduk kita dapat menggunakan servis kereta api. Terima kasih.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dato' Azhar nak respons ke? Siapa nak respons?

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: YB, saya, menambahkan lagi pertumbuhan ekonomi ataupun pertumbuhan *growth of the town* lah. *In fact*, kalau saya nak tambah, sekarang ini makin ramai mereka tinggal di Ipoh dan bekerja di Kuala Lumpur kerana perkhidmatan ETS. Begitu juga ada yang saya berjumpa ramai duduk di Alor Setar dan bekerja di Butterworth, naik kereta api.

Jadi, *kita actually move the population away from the town and is for them to go to the town yang more affordable for them...*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Seremban-KL? *That's why* harga rumah di Seremban makin meningkat.

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: Seremban-KL dah memang dah ramai dah daripada dulu lagi. Memang dah ramai. *Then they go as far as* di Batang Melaka pun ada juga. Tinggal di Batang Melaka bekerja di KL disebabkan oleh komuter servis itu. Sebab itu kita bukan saja membaiki perkhidmatan tapi kita kena tambah frekuensi. Jadi mereka ada opsyen untuk naik kereta api kita. *Especially now* bila mereka ada dua benda.

Satu, *flexibility on working hours* dan kedua *can work from home*. Jadi, mereka boleh bukan sahaja waktu *peak* itu, bukan pagi atau petang sahaja. *Anytime* yang waktu *peak* tersebut. Satu lagi YB Kubang Pasu, tambang tren Komuter Utara adalah paling murah dalam segala servis tambang kereta api kita.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Tak. Tambang saya itu orang pencen. Bukan yang biasa itu. Tak lah murah, orang pencen ini separuh.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Lagi murah ya ,YB.

Datuk Mohd Rani Hisham Samsudin [KTMB]: Lagi murah daripada Klang Valley punya *rate* YB.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Warga emas.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya baru nak sebut, dia sebut orang pencen, dia tak sebut warga emas. Nasib baik tak sebut warga emas.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Datuk Wira...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey. Sekejap. Dato' Azhar tadi ada nak tambah ke tadi? *I saw you pegang mic.*

Dato' Azhar Bin Ahmad [RAC]: Tak ada. Tadi untuk mengenai Komuter Utara ini, bagi RAC, kita tengah meningkat taraf semua *parking-parking* motor di stesen-stesen di belah Utara sebanyak tujuh stesen yang sedang digiatkan, ada yang telah siap. Kita telah menambahkan sebanyak 500 *parking* motor di sebelah Utara dan kita sedang dalam proses juga meningkat taraf mengadakan lif-lif di semua tren-tren di Komuter Utara selepas mendapat orang kata *feedback* daripada pengguna lah.

So, boleh dikatakan *the commuter utilisation is increasing* lah. Itu saja YB. Terima kasih.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Datuk Wira, sebab saya kena pergi mesyuarat lain. So, saya nak tanya kalau tadi fasal Utara yang juga digunakan dan padat, sentiasa padat ialah *Klang Valley* lah kan. Okey. So, daripada Pelabuhan Klang itu, orang-orang Klang ramai juga kerja dekat KL dan sebagainya. Jadi, kalau tengoklah ini kan, nak memuktamadkan MOU ini, saya tengok, minta maaf, slaid ini saya lompat ke atas lagi. Januari-Februari 2025 memuktamadkan MOU.

Kita dah bulan dua ini dah berapa hari bulan dah. Dah hampir separuh, kan? So, lepas itu, *there's a syor* dan perakuan pelaksanaan projek melalui JPP dan JKS. Maknanya tadi, kelulusan Jemaah Menteri, pelantikan syarikat Mac 2025, kan? So *actually*, walaupun dia belum apa benda lagi, kita tak ini lagi—bercakap dengan orang China *part*, kan? *That part of* apa, *as if* kita ini dah *confirm*, dah *sign* saja lah dah, kan? So, daripada segi prosedurnya, *is this the right good governance* punya prosedur kah macam mana?

Ke kita sepatunya *we get all the fact and figures, due diligence* dulu, lepas itu barulah kita nak MOU kah, nak apa benda kah. *Then we set our terms. We get the latest or the up to date* macam mungkin maklumat yang *you all* dapat itu, kita punya pengalaman berpuluh tahun ini bersama dengan syarikat China yang ini dengan *train and all that. What about the latest development, what about AI. You know, latest technology, latest* apa benda lah, kan? Mungkin bila dah jumpa dengan dia orang, *then you can get all that fact and figures*. Sekarang mungkin *it's not available to make decision*.

Whereas, ini saya tengok, ini Februari ini dah macam nak buat dah, kan? So, boleh saya faham tak? Nak bagi minta pencerahan lah. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: YB, untuk...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Sebelum Dato' jawab. Saya bercadang nak habiskan prosiding ini pada jam 1.50 petang. So, kita inilah. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih YB. Bengkel SON tadi adalah merupakan *statement of needs* yang kami sediakan. Untuk makluman Yang Berhormat semua, ini bukan kali pertama kita buat YB. Ini adalah proses yang kita telah beli sebelum ini. Aset-aset yang kita telah beli sebelum ini. Dia bukan suatu yang baharu. Jadi, kita telah tetapkan apa yang pihak klien hendak daripada perolehan ini.

Sebab itu kita ada bengkel yang dibuat 7 hingga 8 Januari tadi, yang menetapkan *statement of needs of the client* tadi. Itu dah selesai. Seterusnya, memuktamadkan entiti kerajaan. Ini yang saya kata tadi, ini terletak pada Khazanah dah juga Kementerian Kewangan yang telah pun mengadakan perbincangan bersama dengan Menteri Kewangan dan sebagainya.

Tetapi cuma jawapan itu tak keluar lagi, siapa yang akan *lead* agensi kita. Yang mana yang akan menerajui *this process* perolehan sedang dimuktamadkan di agensi pusat terutamanya di Kementerian Kewangan. Skop dan juga kos akan dibawa balik kembali kepada Kementerian Ekonomi. Dia ada *standard and cost* prosesnya kena berjalan. Selepas itu, baru dibuatkan— kita perlu muktamadkan MOU dahulu dengan Kerajaan China.

Ini proses yang perlu kami lalui yang juga kami jangkakan di mana draf asal MOU telah disediakan, AG tengah *go through the document* itu dahulu. Belum ada keputusan. Seterusnya dalam pada— *a few things are happening together*. Seterusnya syor dan perakuan pelaksanaan projek melalui JPP dan JKS. Ini adalah proses di UKAS tadi. Dia ada jawatankuasa yang dipengerusikan oleh KSN sendiri untuk meneliti proses, SON-nya, anggaran harganya.

Ada beberapa proses yang tengah berjalan dan kemudian diangkat semula kepada Jemaah Menteri untuk pelantikan syarikat. Dia perlu dibawa balik *once* SON selesai, syarikat China bersetuju, nak dibekalkan pada masa dan kos tertentu. Pegawai kerajaan dah selesai bawa balik kepada Jemaah Menteri. Sama ada Jemaah Menteri setuju tidak dan sebagainya. Ini akan dijangka kita dapat buat pada Mac ataupun April 2025.

Lepas semua ini selesai, baru dibuat keluaran surat niat untuk kita memulakan perundingan dengan pihak syarikat dijangka pada April 2025. Kemudian, dia ada *value management lab* yang akan dibuat selepas itu bersama dengan pihak syarikat. Apa yang kita hasratkan itu, sama ada pihak syarikat China itu boleh buat, tak boleh buat. Perlu kita rundingkan.

Lepas runding teknikal, kita buat *about* komersial perundingan, terma utama sekali lagi dengan pihak UKAS, dijangka dalam tempoh tiga bulan, angkat balik kepada Jemaah Menteri. Ini kali kedua ini untuk kelulusan *on* terma-terma *main*

salient points, terma-terma utama di antara apa yang kita nak tandatangani antara dua kerajaan yang kita jangkakan juga antara dua ke tiga bulan. Selepas semuanya selesai, baru draf yang telah diluluskan oleh AGC akan dibuat semakan dan tandatangan perjanjian dijangka pada Julai ke September, Yang Berhormat.

That's a tedious process. Ini memang proses tata kelola yang memang tercatat dah. Memang kita kena ikut dan tak boleh lalu kata Jemaah Menteri nak buat sekali dan sebagainya. Memang tak dibenarkan. Yang Berhormat, saya harap dapat memberikan gambaran.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Cuba tengok slaid dekat atas itu tadi. Sebelum ini.

■1340

Itu yang tadi dia berkaitan dengan *what I said just now* itu. *Can you get that* 147 [*Tidak jelas*] bila-bila apa itu tadi kan nak apa di peringkat Menteri tadi *by* September. *So, you got only three months left in order to nak order. Order.* Daripada apa, *which is customised* dan sebagainya. *So, is it realistic that your 147 starts in 2025?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *No. 2025 until 2027. The operation will be in 2028.* Paling awal. Ini proses [*Tidak jelas*].

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Maknanya, tren itu pertambahan tren itu bukanlah 2025 *kut?*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tak. Itu yang *dash* 2027 tadi.

Dr. Hajah Halimah Ali [Ahli PAC]: Ha.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: *The whole stage itu maybe* secara berfasalah. Secara berfasa ia akan dibekalkanlah.

Dato Dr. Richard Rapu @ Aman anak Begri [Ahli PAC]: Terima kasih, Datuk Wira Pengerusi. Soalan ringkas daripada saya. Banyak telah dipersoalkan dan dibincang mengenai perolehan tren ini. Untuk fasa satu ini memang secara pajakan dan soalan saya, kenapakah untuk fasa dua dan tiga dicadangkan ia perolehan melalui tender? Apakah justifikasinya memandangkan proses untuk pajakan ini yang begitu *tedious*, rumit dan ketat? Apakah justifikasi untuk fasa seterusnya dijalankan secara tender terbuka? *Thank you.*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, saya kalau nak jawab soalan ini mudah saya rasa. Ini mengikut amalan semasa kerajaanlah di mana semua perolehan kalau seboleh-bolehnya dibuat secara tender terbuka. Itu yang 2026. Mungkin fasa dua ini akan bergerak lebih awal daripada fasa satu. Yang itu kita balik kepada fasa dua kita akan laksanakan secara tender terbuka tapi membuka juga peluang yang sama. Pemajakan juga tapi mungkin syarikat-syarikat tempatan

yang berminat boleh menyertainya pada tahun 2026. Mereka mungkin mengambil masa lebih yang panjang.

Dan Yang Berhormat, satu lagi perkara yang mungkin kami tak jelaskan di sini Yang Berhormat ialah ini bukan perkara baharu. Perkara ini telah dilakukan pada KTMB untuk...

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: PSUs.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kargo.

Dato' Azhar bin Ahmad [RAC]: Kargo, ya.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Untuk kargo, untuk mengangkut barangan tadi telah kami buat secara pajakan. Yang itu, dibuka kepada pihak swasta. Kita tidak lagi mengangkut barangan atau aset yang dibeli oleh kerajaan tetapi pihak swasta yang menyediakan aset-aset tersebut.

Jadi, benda itu kalau untuk kargo boleh dibuat, maka kami jangkakan untuk penumpang juga boleh kita selesaikan dengan kaedah ini. Cuma, mengapa China? Sebab kita nak percepatkan tadi. Faktor yang telah kita bincang tadi. Tapi yang berikutnya, akan dilakukan secara tender terbuka. Itu merupakan rasional, Yang Berhormat, mengapa perkara tersebut dilakar sebegitu.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Pengerusi, *this would be my last question*-lah.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Pasti ya *last question*?

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Dalam membuat cadangan ini...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Kubang Pasu, betul *last question* ya?

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Last*.

Puan Teresa Kok Suh Sim [Naib Pengerusi PAC]: *[Ketawa]*

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *Pukui* 1.43 dah. Dalam membuat cadangan ini, pihak MOT, adakah telah laksanakan *feasibility study on your own*, buat *comparative studies* dengan syarikat lainkah, sebagainya dan juga modul yang kita nak gunakan untuk pajakan ini? Tak pun hanya mendapat arahan daripada pihak MTEN untuk cadangan ini dibuat. Itu soalan yang pertama.

Soalan yang kedua, adakah pihak KTMB akan nak *reactivate* balik kereta api daripada KL Sentral ke Subang Airport? Dulu ini hidup segan mati tak mahu. Saya pernah naik. Sebab satu, frekuensi dia lambat orang tak naik. Kedua, *passenger* pun tak banyak ya. Tapi sekarang AirAsia dah pergi, Batik Air pun ada situ. Adakah ada kemungkinan untuk KTM kaji semula supaya dihidupkan kembali komuter daripada

KL Sentral ke Subang Airport sebab rel itu memang dah ada pun. *Just a matter of reactivate, activate* sahaja. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih, Yang Berhormat. Saya jawab soalan nombor dua itu. Nampak lagi mudah itu. Dia, Yang Berhormat, kita hentikan sebab permintaan daripada orang ramai kurang. Dia dalam sehari itu, kita cuma dapat 23 ke 24 orang. Itu sahaja. 24 orang. Dan, kerajaan terpaksa membayar subsidi kepada KTMB hampir RM15 juta.

So, kami berpandangan pada ketika itu elok kita tutup jalan ini—jajaran ini dan pindahkan *rolling stock* ke utara. Sebab itu Menteri buat pengumuman, dia pindahkan ke belah utara sebab permintaan begitu tinggi di zon utara. *The rational*. Nak dihidupkan? Ya, dalam tempoh tiga tahun. Sebab apa? Tidak ada permintaan disebabkan oleh tidak ada pembangunan di depan stesen itu. Sepatutnya WCity ya?

Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin [KTMB]: Ya. *Shopping complex*.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: WCity sepatutnya membuat *shopping complex* dan dia perlu ada laluan untuk keluar dari kapal terbang tu lepas itu dia keluar...

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Dia macam—tempat itu macam tak hidup. Ada yang itu sahaja.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dia kena ada laluan, Yang Berhormat. Cuma bila pembangunan itu siap, stesen semua dah siap dah, maka saya rasa permintaan akan meningkat dan kita dalam tiga tahun lagi hidupkan balik laluan tersebut.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Itu untuk yang soalan pertama tadi. Soalan kedua. Soalan pertama itu...

Beberapa Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat, idea ini sekali lagi ingin saya tegaskan bahawa bukannya arahan daripada MTEN dan sebagainya. Arahan, cambahan fikiran yang telah dibuat di kementerian yang diangkat kepada Yang Berhormat Menteri dan sebagai satu idea telah dibentangkan dalam Majlis Tindakan Ekonomi Negara. Di sana kita mendapat panduan bagaimana ia boleh dilaksanakan dan ia masih dalam kaedah mencari jalan keluar untuk kekurangan aset tadi. Dengan dana kerajaan yang terhad, nak juga dipercepatkan...

Seorang Ahli: Keperluan.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Kita mendapat keperluan yang begitu tinggi yang mendesak. Semalam, dekat Thaipusam pun bising, huru-hara tak

cukup tren ini. Kena hentam kiri kanan walaupun diberi secara percuma, Yang Berhormat.

Dato' Wira Dr. Ku Abd Rahman bin Ku Ismail [Ahli PAC]: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]* Dekat Penang penuhlah.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Penang penuh. KL penuh. Semua— *you know*. Bagaimana nak keluar daripada perkara ini? Kemelut ini kita rasa, berpandangan sebagai penjawat awam dan juga pengurusan tertinggi kementerian, kami rasa ini mungkin jalan keluar. Sebab itu kita bawa usul ini kepada Jemaah Menteri untuk dipertimbangkan, Yang Berhormat. So, saya harap perkara ini dapat disokonglah.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey, Dato' ada tambahan nak taklimat ini?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Tidak ada. Itu sahaja.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Dah habis? Soalan *last*. Soalan cepu emas. Saya baca PM batal rombongan 68 pegawai kementerian, agensi ke Parlimen— ke pameran Berlin. Saya dengar-dengar cerita ini adalah untuk nak *recce* tren pameran di sana. Betulkah tidak?

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Yang Berhormat...

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Tanya saja. Kalau salah, betulkan. Kalau betul, yakan.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Ia merupakan satu ekspo yang terbesar berhubung dengan kereta api dan kita ada bukan satu agensi yang membuat tren ini. Kita ada banyak operator. ERL-nyalah, ECRL-nyalah, KTMB, Prasarana, semua Yang Berhormat.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Itu dah menjawab soalanlah. Maksudnya...

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: MRT dan sebagainya.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Okey.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Dan, masing-masing menghantarlah dia punya ini termasuk TDA. TDA juga menghantar saya rasa 20 orang di bawah perjanjian yang telah dibuat dengan syarikat-syarikat berkaitan.

Jadi, untuk membolehkan kita mendapat jawapan-jawapan yang diajukan oleh Yang Berhormat ini, kami juga memerlukan pendedahan. So, cadangan tersebut sebegitulah. Nak pergi, dapatkan pengalaman dan pengetahuan berhubung dengan kereta api tadi.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Bawa PAC sebab itu kena ini. Kalau bawa PAC, lain cerita.

[Ketawa]

Okey. Okey, saya rasa tidak ada soalan daripada Ahli-ahli Yang Berhormat Jawatankuasa PAC. Saya ucapkan terima kasih sekali lagi. Kurang dua minit, tadi saya bagi 1.50. Kurang dua minit.

Saya ucapkan ribuan terima kasih sekali lagi kepada Yang Berbahagia Dato' Jana Santhiran Muniayan, KSU MOT; Yang Berbahagia Dato' Azhar bin Ahmad, CEO Perbadanan Aset Kereta Api; Yang Berbahagia Datuk Mohd Rani Hisham bin Samsudin. Ini macam abang sayalah sebab saya binti Samsudin, dia Samsudin. So, boleh dapat tiket *free*— CEO KTMB di atas kehadiran di hadapan PAC pada hari ini dan juga memberikan penjelasan dengan baik.

Ini sebenarnya yang kita mahukan, semak imbang yang berlaku dalam PAC. Bukan sahaja benda, yang macam saya tegaskan, bukan sahaja benda yang sudah berlaku. Kalau dah berlaku, kita nak betulkan tak boleh. *But before you go enter any— into agreement*, kita masuk dulu dan kita tanya. Sekurang-kurangnya boleh ambil daripada apa kekhuatiran ahli-ahli PAC untuk dibawa masuk dalam percambahan idea yang boleh dilakukan.

Saya yakin dan percaya ia adalah untuk kebaikan rakyat di masa hadapan dan saya doakan semoga apa juga perancangan ini akan berjalan dengan baik dan lancar, dan juga mutu pengangkutan di negara kita akan bertambah baik dan lancar. Itu sahaja. Kita tangguhkan pada jam 1.49 petang. Terima kasih.

Dato' Jana Santhiran Muniayan [MOT]: Terima kasih, Yang Berhormat. Terima kasih.

Datuk Wira Mas Ermieyati binti Samsudin [Pengerusi PAC]: Saya minta Ahli PAC tunggu sebentar. Kita ada mesyuarat verifikasi *immediate*. Terima kasih.

[Mesyuarat ditangguhkan pada pukul 1.49 tengah hari]

JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG NEGARA (PAC)
Parlimen Malaysia, Jalan Parlimen, 50680 Kuala Lumpur
Tel: 03-2601 7263 / 2968 6852 (DL)
E-mel: pacparlimen@parlimen.my

www.parlimen.gov.my/pac